

ms. CXXIII

1443 (?)

2.105124

14
11111

ms. CXXIII

Dies (Mannul)
Tractat de
Memorialia

Mss.
137

Valencia (?)

1443 (?)

Dier (Mammel)

Manquen 21 foli al
principi, quant manys
i a la fi manquen
atres cinc, total 26
foli.

Taquen d'aigua

segons Ximeno. I, 35, l'
anterior es valencia, del segle
XV (1443) i es ferme va-
ries copies manuscrites
i es traduït al castellà
i sembla que es va pu-
blicar en aquesta sen-
gura i adonc que del
castellà es va traduir
al català.

Die (Maurer)

Handwritten text, likely a letter or document, written in a cursive script. The text is oriented vertically on the page, suggesting it may be a page from a book or a document written on a folded sheet of paper. The ink is dark, and the paper shows signs of age and wear.

10212

ms. 62XIII

1711

Tractat de
Mores (Mores)

1711

Valencia (V.)
1711

1711

1711

neressitat non fereu/hien speyal deles yllades car no ha res tar
los fiam peteñadors

C Auall jone de. m. anys fins na sis/se deu tenre
en altra mania/q no fa lo q es de sis anys a
uant **E** primeramet araualljone/hom hiden me
tre lo sic com lo sol es exit/e trahen lo del stable/e fies quern
metenlo en loch hon haia bon/repas/teres **E** fies destin
metenlo en loch que sia fiesh/po en qual send temps sia
guardar dayre/rar hixo salt del stable/esilayre lo toquana en
uormar sia/e encara li poria fer altres destempres/apres quel
hanren arregnat/tornau lo be ab vn manil net e pnyx sta
golau lo aore bon arbure/tornau lo atorar ab vn manil
la cara e lorap e tot lo cors/e les cames/e guardau tota ve
gada de no striplor lo dors del cauall/rar atendreu lor e fan
si macadures pus tost **E** En apres q au hanren fet alauh
les mas e peg/e ab vn bayo de rerno suran los hi/e fet tot
auo/haian vna verga verda/e al rap dela verga metenhi mel/
e fen lay rosegat ades ades/e pnyx ab la verga freganhi la
cara e lo coll/e au faren vna stona/gar feren al cauall aserh
per dre la por dela cara/entant que molt continuant a tot
jorn/per q timatio lo cauall vendra p remps/que si lo cauall
ven lances non haia gens por deles/pero tota hora li auau
enguxant lo basto/fins que siatant gros com vna lanca
E En apres que tot au hanren fet metenhi la sella e canal
caulo ab verga en la ma/e al canalrar asseguran lo be/sequat
lo hanren canalrar nol mogau tross queg sian ben adobar les
regnes eles faldes/rar au es bon costum que hom los dona/
e pnyx mouen suau ment lo cauall/e portanlo a petit pas/p
tal que apenga de anar/e portanhi la ma baix vers lo arto
e llangera/per al que apengua de portar lo rap baix la honlo

coll començar / e bueix aq q si va axi ab lo cap / senfienaza mil·
lor / e voltara millor / lo coll / e hira / pg franch ala ma. **E**ra
nalian per la vila vna / stona / passant p lochs hon mes
brngit si fara / e mes gent hi tastre. **E** quant fa stal·
fat vn poch / trahen lo ala aygua e dani abure / e pnyo me
tenlo en aygua corrent / e menanlo al hot aygua amut e
aygua anall / e apres apas e axil tenju vna bona stona /
e rahun lon e tenju lo seguir fra la ygua. **E** aqos fa per
tal que la fredor dela aygua los nris se son indurite / e si
molt lo sopranen al exir dela aygua ferli hia dolor en los m·
ris. **E** aq del rebeiar val molt aprem les males vms
deles rames / fals exngar los nris / e en senyals molt aben brof
seiar. **E** n apres hanau a rasi e arregnau lo canall / e le
uanh la setla e ab vn mamit torcauh lodos / e exngauh les ra
mes / e pnen aygua freda elanauh les mas e los peg / exngauh
E mente lo canall stara arregnar / lenh lo lit / e senque
reste net / e aps metenne lo canall e dani la mada / e sta tot
temps mltadeta m·g ordi e m·g anena / car lordi de regne de
Valencia es molt fort / axiq la blanca dela vena lo tempru /
eli fa les mas temprades. **E** lo ordi de Sinha de moltes
altres parts es pg moll e de millor digestio / e pot se millor
donar sols / moltes hi ha qui al canall jone done pagna ma
da / si es de m· anye noli donon sino h·m almut e m·g / e
h·m q mers / e dien q lo molt menjar fa denallar vms
e descendiments ales rames / e q canall jone no den esser
gras. **E** la qual cosa amym par cor car vna deles dues
necessaries coses q bon canall den haure / si es q haya bona
força e virtut / e la pg amigable cosa q pot menjar si es
ordi e anena. **E** sen poghea lo canall es refat ab poch
menjar e feble / e caneq requir al nodiment / tota hora / car
lo rament es son forament e si ab porcha forssas ria /
ab porcha forra sera tota volta. **E** des ver q canall jone

E p^mo canalquan e al canalcar/nol haneen q alty vos tya
les regnes/e quant seren sobre ell assegurant lo fins q sian
ben adobar/e at^o fueno molt si eren enderrotat en vna brega
e sobrosament hanien aranalcar/e fino hama aqst vin/es me
tia entorn al canalcar/e nos podien minnar y parien molt
empachar. **N**o denen dar erba to sg niant mag^e e de aq
anant temⁿ lo .xv. jorns en lo stable en la fanga e tolenh
la mada e lo benre .x. jorns/e p^mo tornant la mada/e
lo benre poch apach dant erba de dia e de nit tosg axb. o a
xx. de juliet/ela palla nona es ja venguda poden m dar de
dia e de nit erba mesclada/e ja en Agost no denen dar erba/
si ja no en la se sta p refestar. **T**ot canall q entre endies/
la erba h es pus dampnosa q profitosa car la erba atendreix
la can e tot la fora e atendreix los mims e si son albor
zarats/de vexignes e de sobreossos e de alrs descendiments
doblats/empo en terra hon ha molta erba cone q hom ne
de alguna porha en fin axi o damunt he dit p dos quartes
La p^mera p^mal o lo canall la sent/e fino menja deley
se e amagreyse. **L**a segona q la palla des es polsossa
e enmozma/e la erba asanex/e axb o a xx de Agost la
denen lenar. **D**enento sagnar quant li daren la erba
deles yllades/e quant lay lenaren sagnarlen del coll/menes
menjara la erba kahen lo atart al camp/de .xv. en .xv jorns/
De .xx. en .xx. jorns/e noli donen larch oos/mas en les
matmades/e vesprades h es molt bo lo passejar/e de mat
recebar lo en la aygua corrent/car molt es bo p senger
h les males vmozx deles rames

LO CAVALL DEV hauey lo cap molt sech/destarnat elo
front ample/e los vells grans e exirs p afora/e les rets
planes e no gens grosses/e lo sobre vll inflat e rebo
tit per afora/les orelles mtes e agudes e dretes/e no ges
penfades/ Les barres primes e ^{molt} gens feses/ e gran fen
dela vna ala altra/e en les galtes poca carn/ los narils molt
amples/e q deus li veia hom vermellor/ La boca ben fesa
e lo morro deus pus larch/quel dess e ab poca carn **E** lo
coll prim larch e voltat p annunt/ample vers les spatles
e ques varia aperrant fins al cap/e quant sia al cap sia
molt prim **E** los rins no molt larchs/e spesos e q sien
blans e primes **E** q haia les spatles amples largues e
formdes de carn/e los pits amples e exirs p afora e redos/
ab canal p mig **E** lo guoles ample e mostat lo depmmer
deles spatles e to sellar o dos mte e pla/e no sia boltat panat/
m per auall elo lom haia pla e amalat **E** les costells
haia amples e largues/e lo costat redo e enbont e lo ven
tre redo e gran/p amagar dins les costells e amesurada
ment les yllades grans/e amples **E** les anques plans
e amples e quencun caygudes ab canal p lo mig/e gran het
dela vna ala altra **E** les nyoes grosses e largues e ab mol
ta carn baix dins e defora **E** la coxa baixa e ferma
ab gros mastle e prou cabells larchs fins aterra e q p nengunes
esperonades nola magna/e q la porte ben streta dins les nyoes **E**
E lo ses haia exir p afora p q/ les guarres largues e dretes e amples
E los bracs sien ab grosses brachons **E** los genolls amples e des
carnats e plans **E** les rampelles dretes/e amples sens nengua
carn/mostrant tots los nirs/e venes **E** lo cauador molt mte
ab molts cabells **E** de tras los bracs/quat lo canall sia pint
sien molt pg amples lau del altre damunt vers los brachons q
danall vers les rames **E** les coronas primes e peloses/ Les

mans lises e negres grans e redones / de part de dins molt
fondes e destarnades **C**otalo ample e pla

COTBON. cauall primerament e principal carac
es lo fonament de sa bellesa e bondat primerament deu ar
ben ensenar eben leal e ensenarse ab tota mania de
fiens **E** q haia lo fonament ferm e anyg coll e ben portar lo
morro danall en fe los pus **E** lo coll my palm lmy deu
star sonent la brida mostrand ne plaer e deu saluejar ames
firadament e q sia lo de ensenar e de ensellar e de ferar
Deu hauey bona cara e ferma q nos spante de res ne de ne
guna por q ab armes ne res h sia fetar deu star segur al caualhar
e nos deu moure tross q lo caualtador se sia adobat **E** gran pas
e larguer deu han en camy e p curar mit e ben pregar be
deu saber notax larch e mit e pla **C**orreer deu molt eno
massa ster ny ha ranchs e al correer molt vbert danar e detas
e la axa resa e ferma ben plantada en ne les nyxes e deu
dur lo cap alt amesfiradament ames de my coll car es mes ystos
e reb millor lare e no es tant pillos de aure e va pg bell
Deu se ben aturar quat lo caualtador se voldra no pus sebrar
mas en vn ranch lo dos null temps deu fer gimentia de aturar
se quat arre masque mostre q muntades deu aturar **D**eu se
ben girar aortes mans e alt no pas en vn ranch car es pillos
de aure de ostar mas en dos ranchs deu esser sa girada e larch
pus segur e pg bell **Q**uant hom vol conuinar en vn ar
zer o plata deu se conuinar ab lo lom vn poch alt e ab grans
ranchs e larches **P**ero quant hom lo corre en camp no deu
gens lomegar mas molt planamet e virtuosa car contendre
ab lo cauall e ab lo arnes poch dan pora hom fer al enemich
Deu saber ben guahopeiar larch e mit e p muntades e ca
uallades e longa terra deu hauey molt bona ale q p molt

q hom lo correyna no deu molt bufar ne molt inflar ne
 desinflar les yllades ne deu molt shar. Axi mateix al
 necessari saber saltar vna ampla segua e vna paret alta.
 qh do fins ala hora. **D**eu esser molt bran quat ho se.
 vol eo es quat hom h dona dels speros sent lobia q hom.
 vol fer sens torbament. **E** quat hom lo voltra segun que
 assegure. Romanint ab la cara brana e romanint ab les narils
 inflades e vberres mostrant vermetlor de dms e sil tenyn segur
 ades den altar la vna ma ades laltre. mostrar q es prest.
Deu relpichar anegades e aco p delir e p eegnil de cor no
 pas p miles ne roins de albarda ne altrs besties mas per
 eo q dir he car gran alegria li es aquil canalta. quat lo canall
 te mostra axi alegre e eegnillos. **D**eu esser molt simple
 en lo stable. axi a persones com a altrs besties. **D**eu ben
 beure e menjar be lauada no gloriament mas q be la mas
 terly banyant la vn poch ab la sua salma car lanois most
 q ha gran plaer en lo menjar den menjar molta palla e
 deu molt saure e ferm dormir. **E** deu ferirar amesi
 radiment. **E** axi nent met ornar pero null temps deu
 ornar quat lo canaller lo canalta. Car anegades sen pora
 segun simple. **D**eu star segun en lo camp silo canaller
 can dell ne sil deya solt nos deu moure dally hon lo lexa
 ra p res. **E** deu esser de gran reball e no deu snar p molt
 q reballe e si molt reballa den menjar al doble mes q quat
 folga. **L**a sella no deu anar anar ny aras p molt q reballe.

Auall leig ha gran rap molt carmit eles hozelles
 penlades lo flonr shet e los vlls fondos e chus les

celles grosses lo nas redó e carmit les narils molt riques chna.
boqua e molt fronzida e grosses barres e prop la vna dela altra lo
coll nrt e molt ample gros ves lo cap e ab gran guisa sem de
sh e molts chns e nrt e lo guolep prim lo sellar ben larch
stet e pando lo lom stet e larch e ab porcha carn les anques nrt
espetes e alt ohat la ocha q la porte alta e tova e lo mastle prim
e feble e ab porhs tabells e nrt les moes stalades e ab molt porcha
carn les gnarres primes e corbes e gnarudes los brazos e ab
prims brahons e hirs genolls les canelles carmides los kanadors
larch e seir tabells les orones grosses les mans hondades e stetes e
planes los talons sters lo ventre molt gros e ben rayut p auall
les ostelles primes e nrt la yllada molt nrt e alzada e que haia
molt pel el arch en lo os

LO CAVALL auol primerament es muler e fan h gran
gorz los rorns dalbarda e quant los es prop saltals da
nunt e quant los es lmy relinhal e kan lo
mentre e es mal de canalar quaxo met se en torn e vol mordre
e ab afany hi munta hom **P**orta lo cap alt e carreguat ab fe
E la boqua exorta e oberta e la lengua grossa e quant es
enfena se la fora la boqua **L**es barres la vers lo cap mel
nes dms lo coll ha hir pas e molt rot e ab gran basqua arre
ab lo cap baix e ha gran canch ventat la ocha e es dir despo
E moltes vegades quat lo vodreu correr e proprieja q no vol
e por e spera m. o. parells desperonades gna amordre
les rames de aqll quil canalar lansa ab un pen de pux
ab dos salta en alt pux torna arias quat se pren a correr
corre aoria dant he dir e tra ala squerre e ala dreta
quat be li ve **N**os vol aturar p molt quelh faran fins q
lo cor loy din e quat se atura aturas ab lo cap alt e tort ala
vna part quat hom vol destanalar lansa sil remn p les reg
nes arre met se p mordre si lo canaller si lo cana torna sobre

e fer lo ab les mas e ab los peg es mal de enfenar e de enfel-
lar e molt mal de ferrar q sino ab agremy o de troquat nos
dessa ferrar. **E**n lo stable no depa acostar afer lo lit es
molt bran a tots bestes. zossegua los dogals e menja pothan
nada e femta molt sonet zossegua lo fre ola sella silay de
pen de prop en lesteble de ferras sonet p poch q reball veh
la ringla ales yllades te gran sua molt e ha gros
ale. Onat nota sonen h los budells per del tot lo menjar
p poch q reball

Primierament dire com tendien lo canall en guerra o
q honan zere. **V**os faren tots jorns passerar de man
al canall entre anare venir una miya legua e quat-
sera tornar temulo una spona arregar puxo dauh sa rinada
q sia mytadencia car lordi de Regne de Valen⁷ es for el a
auena tempral e noli donen tanta rinada a poua menjar
po temprale en aquesta gusa q si podia arabar v. almutz de
rinada q noli donen sino m. e si no podia menjar sino
m. noli donen sino m. e si no podia menjar sino m. q no
li donen sino dos e mig asi q tot temps ne pogues menjar
mes q noli donen. **P**er tant q quant reballa li pugnan
donar tanta co ne poua menjar e ab aqll millorament de
rinada q li donen poua passar millor lo reball. **T**otes set-
manes lo ten dos vegades al camp e gualoperant lo
gran tzet e feuh saltar sonent requies e parets baixes car
necessaries al canall de hom de zere saber saltar salt nobat

lsta: danall sia dreta que no prenga mes abna part que a
altra: e los rams dela color: marenca: ela oha mesa: p adms

LA: COLOR: cerupna: h dien axi per: que ha:
color de Cervo e deu hauer: lo front tot blay
e denallar: axi per: la cara: e passar: ab dosos los
lambrots / e la ma e lo pen esquerres blanchs e del pen homm
ten la blanchor fins ala: corba: e si munta fins ala yllada:
ja val mes / e los vells grossos e no grans ni porhs / e los
chms e la oha denallen drets fins al cap

LA: SISENA: color dien cendrosa: per: que ha:
color de cendra e ha de hauer vna estela en:
lo front que sia pus blancha que la altra:
color e lo pen dret blanch troshe al talo e los rams e la
oha negres e les rames / e los chms porhs

LA: SETENA: color es ruia: ^{per es} Lufeny e pren:
part de dos colors lo mes es negre: e ha alguns
pelo blanchs e es nomenar axi que hom nol pot
nomenar negre ne blanch Den hauer: aqnesto senyal
vna stela pora en lo front e la mitat del pen de tras blay

e lo tranador/e los rñs e les sedes poques

LA LIVITENA color es Runtio sampro e es en
tre tres colors car pren part de castany e de
blanch e de negre pero am de tres maneres
de sam castany e blanch e aor com dit he/alaza e blanch
o Roa de agts pels val molt mes lo que es castany
e blanch e negre car son pus forts zorns car lo castany
es fort e temprat lo blanch e lo negre e si es alaza e
blanch es molt deluat pel / car quasin per si es molt
deluat e quat ho es ensemps ho es molt mes e blanch e
Rna es deluat pero no tant com agt/es pus gentil al
vll. Aquest pel de sam deu han molts senyals. **P**rima
ment vna estela pora e los peg de tras blanch e los es
querre pus blanch que lo dret e los rñs e la coha negre
e no molts

LA DOVENA: color es Runtio cardeno p que
es en dos colors blanch per que color deuen
e a aquest no ha de hauey nengun senyal en
si los rñs deuen esser poch e la coha com
nal e les sedes lites e blanques com aseda e que de
nallen eguals

LA DECTA color es Runtio cardeno per que es

en dos colors que pren part en blanch e en blau e es mes blau
que blanch // Aquest den haner, lo tal del pen esquerre
desas blanch e los rns e la coha queh denalle fins aterra.

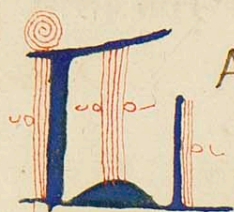
 A: ONZENA es Runo Runa ^{o ra / sello} e nomenas
ayor q pren part en dos colors en blanch e en Rna
e par h dien Runo Rna e den haner, aquells
senyals marejos q ha lo Rna

 A: DOTZENA color es dua Runo palpadar
per que es entre dos colors en blanch e en blau
e ha ensi uns senyals tant gras com dots
dor e ha de haner, aquests senyals q una estela en
lo front e lo pen esquerre de ras blanch e la miya
quarrilla del altre e los rns e la coha no molts ne
tots complits tro al cap

 ATRETZENA color es alaza e es nome
nat ayor p que pren de dos colors de baig
e de rastany e es mes rastany que baig e
den haner aqsts senyals una stela pora ab una lista queh
denalla ales narils e ab dosos los peg derrere blanchs e la
ma squerre fins amig tranador e los rns molt porhs

e los cabells dela coha porhs e hssos que deuallen fina al sol

AQVATORZENA: color es castany pegzenyo
e es dir axi que es enne dos colors per que
pren part de negre e de castany e es mes
mes negre que castany e p^o es dir castany pegzenyo

AQVINDZENA: color es d'ua vapo e
es color clara de palla e de lumbre, den ha
uer los rps e la coha eles rames tots ne
gres e den haner una vera negra del goles p^o fine
ala coha ampla com lodir porh mes lo menys/ea
quest es dir dret vapo, esta gent no saben nomenar
als rastany clars ^{fino} vapo p^o los vehen verars e de color
clara e non son/rar gran differentia hi ha de vapo
a rastany clar de bondat abundant

ASETZENA color es pel d'argent e p^o es
nomenat axi que ha color d'argent bionyt
e den esser tot blanch sense nengun pel
negre e p^ota blanquor den han color d'argent axi com
dir he e den han los rps e la coha eles rames fins als

genolls negres e den haner vera negra del goler fins ala
coba e de aquest pel m ha porche e es molt bell pel

LA DESTENA: color es dita: cordillo e pro
es dir axor que en la color sembla a un
ouzell que ha nom tort / lo verdader tor
dillo den esser lo cors tot negre tot semblant a pigues
blanques e en los rns e en la coba alguns cabells blancs
los que no

LA DIHVITENA color adzebruno aquest
ta color zercau molt a bayo / pero no es tan
clara car es enme rassa dar e bayo ha
La vera e los rns e la coba e les mans negres eles
cames / / E han la vera molt pus ampla q lo bayo
ha en lo goler e en les spatles molts pels negres e en
vers lo coll

PRIMERAMENT: Vos dre del

canall vayo per hon corre millor, si vol atenyet / o
fugir, que per necessitat ho haia, aser meren lo
canall vay p loch e per terra dura, per que ha
bones hingles e es ffortat de cor e arremet se
be. **T**ercer es ergullos de cor, aqnepe canalls vayos
son los millors de tots los altres car son molt ffor-
tats canalls e de gran cor e es lo pus bell pel de tots
e canalls molt alegres e molt lozans.

SECUNDO: canall castany corre millor p
arenal que p terra dura, entrara de sino ha
massa bones hingles. **E** han un poch
lo cor flach e perco al començament nol den honi
sopcar dels esperons car fals perdre lo correr e dñe
mes lo correr, si baren ab vergna mes q ab esps
e dñh en les yllades dela vergna car mes val que
en altre loch del cors. **E** lo canall castany es debo-
treball e continuamente han bona ara e son los mes
leals e sens viri.

TERCERAMENTE: canall morzillo / onegre
corre millor p arenal q per terra dura, p raho
que ha les vngles seques e es de gran cor.

e per ço corre millor p para ex spessura. e millor tran a son sen^{or}
dela presa ab nafes o ab ferides q altre canall p raho qes de gran
cor. **E** deuse guardar tat com fesse por de correr p mayal
o per loch fangos per ço com tran los bracs molt lingers p
lo gran cor q ha e alcanzas en les ferradures ho en los talons
Aquests canalls tors resos sens senyal mes auols mpe que e pre
nen lenment viri mes q rota altra bestia.

LO CAVALL: Ruan corre be p carrera blana e tat com
poren susaunlo de pedregal q ha les ungles tendres Aqsts
canalls Rnas son flahs de cor e delirats q no volen qts
donen molt fort dels speros los de mes no son de gran treball
e son delirats mas son de genul pet

LO CAVALL: adzebrui corre be per carrera dura. Un
gran cor ab q nol pareu en ella e daqui anar no vol anar
Imo vaguarezamet tem molt los speros e mosen vol molt
ferir m soprar e si molt lon ferir parat e lanza coses e si p necessitat
lo hanen molt a correr corren lo ab vergua. E de aqsts canalls
adzebruiis molts mpe bons e molts auols

LO CAVALL: cendros susaunlo tant com poren de correr
lo en carrera dura p q ha les hmgles tendres e corren lo
p carrera dura loch blan o p para o spessura p q ha lo
mpro gos eno pa la spessura e sobrant lo alomenr del corred
dels speros e ferit tant mal co pnschau car sepre en lo cornera
ment es tot son fet. E aqsts canalls cendrosos mpe pats
bons car son molt vaguazosos e de poch cor

LOC AVALL Runo pequerro corre be p tot loch e p nla
e denalla de recost e denen lo sifar tant a poren demar
jal per raho q es fort lenger e de gran oratge e abla
fortaleza e ab la lengeria q ha tan los braços lengers e alranas
en los nris de grans vegades e de grans alranadures enoba
gran enmig a la gual dona ales yllades al correr e p g lanta
algunes vegades ares / Aquestes canalls runos pequerros son molt
bons car anmnamet tots los de mes pben bons e molt leals e
ffortats e be asenats e vnde molt car no son delirats mas la gent
los aborreix per tal com quasim any senblanqueix no s'g son tots
blatys

LOC AVALL Runo esanyo corre be p qm loch se vulla
e munta e denalla millor lo recost q altre canall e va be
per tota sferia e aq es per q ha bones venes e bon ny
to e bon ar e va be p al mullor q altre canall / Aquestes canalls
Runos sanys hyen molt bons canalls e de gran ar e de gran
treball pero los dmes son mals en la borha e si de sa natura son mal
enfienars fort e atart los enfena hom ne per adob de bora ne per
mudamet de bulles ne de frens mas lo q hye be en la borha es mllor
q tot altre est hom per sdeuente en canall say ben asenat no qha
canall entre tots mllors q ha grans asers

LOC AVALL blanch de natura corre be p arenal op loch
blan ha mester gran pnyamet als sperors ho de verna
e den lo hom sifar de pedregnar e de riera dura
p raho q ha les ungles tendres e es dur de spo / Aqns canalls blatys
de natura mpe poch debos car son delirats e s'atagars edms dels
sperors be es ver q so gentls p canallar p enrat esto p gentls pa

gmers q pacanalls

LOCAVALL Ruro cardeno corre be p carrera dura praho
q ha les hingles bones e ha lo myro gros e no rem los es
pos **A**quests canalls Ruros cordeos son de for gent
peh po son durs dels speros es molt pillosos de esser mulers

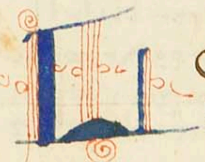
LOCAVALL alaza corre be p qual loth vos lo villan
p raho q ha bones hingles e es de bo cor saluant p
para ho p presa p q ha lo myro prim // Aquests ca
nalls alazans son molt pillosos de destemprar se car pg souer
se enayne q tots altres car son molt delhats de natura e temen
molt lo fiet e venit en spenal quant son suats e son molt
perillosos de esser mulers e no son molt venturosos en batalla

LOCAVALL: Ruro Raan o Rusello ha totes les manes
del alaza saluant que es molt un dels esperons
mes que no altre **A**qsts canalls Rusellos son
molt delhats car son de dols pels los pus delhats de tots
es blanch e alazorna de q hixe fort porhs q sien de rebell
ne pagans fers car nog cal anar sino ab lo menestral de prop
bema q hixe bons po es bondat de plara e no de loms afers
ne de gran afany

LOCAVALL Ruro palpado nebe corre be p almagal
e dura molt e ha bones hingles e es de compnet
olor e de grans fayzons es dur dels spors

LOCAVALL castany pequienny es tal com lo morillo ho
negre po son millor asienats mas guardau los de esser

milers car fort hi cald volenters si sappe egues o demiles

P RIMERAMENT lo pen de tras squerre q sia blanch
es bon senyal e los peg de tras blanchs es ben senyal
lat e la hu denan ab los dos de tras blanchs es bo
e tots los quatre peg blanchs es bo po los nes peg blanchs
los dos de nas ela ma squerra e dreta son millors
p o.ora hora h sta pla cara blancha e q denalles tota dre
ta sens toquar ala sella e q denall fins al morro es bo ab
q hana lo pen squerre blanch o abonye e los tres o los
quatre vna stela en lo front eq noh denall e q no hana res
en lo morro blanch es bona si lo pen esquerre de nas es
blanch

U Na estela blancha en lo front eq noh denall eq vana
vna baix en lo morro es mal car aro es dit trefra
nat e son mal venturosos e la ma dreta blancha
eq en los ny peg no hana blanch es molt mal senyalat e molt
mal venturos en bregua **E** les dos mas danant blanches
e q los peg no sien blanchs es mal senyal e entrara es mal
senyal e entrara q hana vn pen de nas blanch **E** les dos mas
blanches no es bo car tot temps den han mes blanch de nas q no
danar **E** la ma dreta blancha e lo pen esquerre blanch
e los altres dos negres es mal senyalat car agst es dit nestra
nat e axi es nestranat si re la ma esquerre blancha e lo pen
dret p qual se vulla que sia la vn contra laltre blanches

dit restanar. **E**s molt mal senyalat q ppor es restanar en
les cames q no en la cara. **E**la cella ela pastaya blanca
del canall es molt mal senyalat de xpo pels en sus q canall qn
qua en la cara o en les cames fan bon senyal o mal segos ve.
Pignes blanquis en les allades o en lo cors mostren q lo canall ha
bon cor po molts ne hoxe fallits repropus.

LO CAVALL: q te lo remoh amig coll pp los rips
es molt bo e venturos en armes e si en altra pr endet
de aqll ne te val mes si te mes auall o auant mes
si te mes anar de mig coll vers lo cap tambe es bo po no valrat
com amig coll. **R**emoh hui **T**odos ves la roha pp lo ses o pla
ocha ves lo ses es bo e es senyal de ron laper ab bon cor remoh
danall lo coll ent los pits elo cap es bon remoh e en lo fot es bo.

LO REMOLL: qui es endret dt cor es molt mal emal
venturos e tot fet darmes esm te en quasi astat endret
del cor es la ppor. **T**os remohms ques fan pp los pol
los pp lull son molt mals e agsts nomene los rastettas guages
remohms en los pits son mals sino los naturals. Remoh o remohs
en lo vene son mals. Remohms en les nyces son mals. Remohms
en los brahos o en los bracos son mals. **T**or remoh q lo ca
uall se puxa nyzar son mals e ppar los remohms naturals.

SI LO CAVALL: fa boqumoll deuenlo enderrocar e
trianze los stants de rael e les dos dents aps dels
q han nos sobre pales e aplanen h les barres afi
q no romangua os mal stant. **E** prenen ferros calts e tor
ranh be les barres e tallanh los nyms dela pr squerra dnh
dela pr defora los q van sobre les barres e no reman res carno.

passen perill d'igua en lo stable. xx jorns q' noli metan fene
buda e puyx passar lo temps q' dir he metenhi vna brida
feta en esta manera
dedos canons p'pms e
ualquen passats cruch o
ualquanilo e' metenhi bar
e axil duren vnyo x
barbellera de ferze q' sia plana e los canells voltats pera
fora. encara aquesta barbellera es la pg. plana. **E** quant la
boqua ha ben guarida poren lo ben gualpejar e arrex. **E**
tots matins dauh mig almut de mada en vn banth pla ab la
buda en la boqua. **E** car mastegant la mada la brida donah
en la boqua e pt la por dela brida e enforteyoh la boqua. **E** si
p rot ag no pt lo vni es dressa liganh vna arresa de corno o de gg
villan en la cadena q' sta en los banths dela brida e posantayene
los braços e en la ringla hana vna anella de ferro ben gualida e
passe lo dir arrex pla anella e liganh lo arrex ab los bords equat
se volra dretar. Perh han gra mal en los bords d'ay p'dra lo vni
del dressar se

LO CAVALL q' va ab lo coll res es correquia sobre lo fce e
quant corre ese arma fenh dolar la borha molt po en
mana q' les barres ho pugne soferre e axo ne p'en
quant venren que lo collrell ab quelh q' dolaru la boqua
troba os rendre. **E** l'any es la boqua enso dret d'ally anam
noy roquen pg e de xan lo gnax. **E** quant ha gnax meten
hi vna brida feta en aqsta manã
da q' h roque al paladar alt eq
res e metenhi barbellera ab freta
nis de part defora car cosa
pot sino valer e afudar molt be
car necessari ha be
li correque les bar
e fenh tallar los m
es que noli

Lo curaz se esdeue per auentura als caualls e comença als pits del canal e entre les cures entorn dels botons e deualla ales cames e fa les piflar e fay moltes nafeces lo qual verme o curaz se engendra de moltes males vms de lonch temps amstades. **E** depuy aquella mala vms vassen a vna glandola que acaçun cauall dntre cascuna part dels pits e naturalment corre de alli entre les cures e entorn dels botons edona dolor e corre de vna part e daltre en ^{sement} ~~sement~~ los sperits e les vms com tot semblant naturalment vol sen semblant. E com les vms son semogudes per les dolors aquella glandola infla e de allo infla los pits e les cames. **E** com les cames son inflades de part detras o dela part dauant cone que les vms facen rompre lo cur e les carns deles cames e facen carrera o forats on irqua molt la podridura deffora. E si hom no socorre tota la humyditat pert per los lochs damunt dits per es costumia deles vms una vms tirar laltre.

La cura.

Quant hom ven en los pits e en los botons les glandes quier dich que inflen o cecren mes que no han acostumat de continent deu hom allenyar lo cauall dela Venia del coll acostumada de sagnar e deles venes acostumades dela vna part dels pits e delaltre o dels costats e trahenli tanta sanc fins que sia affeblit per la molta sanc quelh teureu. **E** sien les vms luyda des coumentment. E daqu auant posanli sedenys als pits e en les cures p tal que tiren asi les vms per que com aquell sedeny hi sera obrira la carrera del exir car la dolor dela glandola lha tirades les vms. **E** ar per los lochs quis dolen yren los sperits e les vms cone que hom moga lo sedeny segons que es acostumat que per lo moument del sedeny corren cecren les vms aqui e fals hom un forat ales glandes e axi les vms damunt dits no aurea poder de deuallar ales cames axi com damunt es dit. Esapiau que los sedenys nos denen moure sino ados dies passats depuy de mati o

de vespre los deu hom moure tots iorns dos hores sinos causen casti-
ania vegada quels mouran. **E** de comens poch apoch lo canaltch hom
e daqui auant faga hom lo cauall molt treballar e guarth hom que
no menje erba sino deprat per tal que retinga la força car menjar
moltes cebes les vmoes e lo verme fa creixer. **E** repos denst en loch
fresch e si aquella glanola o aquell verme si per aquella sanch q li
as treta e per los sedenys no ampmua e tota beza sta en vna e ca-
rrega de vmoes e inflen mes les carnes e les cures lanoes gentil-
ment aquella glanola o aquell verme tragalne hom. **P**rimera ment
trech hom lo cureo per lonch e la carn tro sus hom troba ja lo verm
e les glanoles ne traga hom e ab les ungles entorn escarne les hoz
e arranch les hom de tot en tot axi com mls beura hom que faga
afer per q que del verme noy romanga res. **E** depuix q lo verme
eles glanoles seran arrancades prenga hom stopa ben neta e mu-
llcla hom en blanch dou epuix. **I**mpla hom la naffea. **E** puix
denge hom la naffea que noy romanga stopa empero si la naffea
es als pits per amor del vent lch la li hom gentilmente e depuix
steg axi que hom no la guarth fins atres dies daqui auant lagnant
hom tres vegades lo dia e mudant la stopa esia mullada en oli e
ab blanch dou mesclat. **E**mpero lanch hom primera ment la naffea
ab vi fort teben e faga li hom aytal cura fins anou dies. **E**n apres
lanch hom dos vegades lo dia la naffea ab vi vn poch teben e me-
ta hom en la naffea stopa me mit tallada e que hom la enbolch
en poluora la qual poluora sia feta axi prenga hom calc bria
e mel aytant dela hu com del altre e la mel sia clara e mescle ho
la calc ab la mel tant trosus sen puga fer vna fogaceta e puix la
dita fogaceta metla accure al forn e stegay tant trosus sen faga
carbo e daco faga hom poluora e pos m hom tot jorn trosus la naf-
fea sia curada e daqui auant canaltch lo hom tot jorn axi com
dammunt es dit. **E**ncara hia altra medecina molt bona e aco trau
lo verme millor e pus sanament. **H**om primera ment treuque
lo cureo per lonch e tota la carn entro que hom haia trobat lo
verme axi com he dit prenga hom realgar ben picat lo pes de

tres dners poch mes o menys segons la quantitat deles naffees.
e stampen hom sobre lo verme primerament e puix pose hi her
guix per ço que lo realgar non puxca exir dela naffea lo qual
realgar menpara tot lo verme dms non iorns depuix que sera
menjat vos castim joen de aquella cura del traure del verme
ay com dit he hi metreu. **T**emps si per ço que dit he les vnoes
nos poden restenyer ne desecar que encara denallen vnoes a
les cures e si facin forats e verignes poques prenga hom hum.
ferre ab capedron e com aquelles verignes e aquelles naffees ab
lo dit ferre. Empero primerament coga hom aquella vena ma
estra que es als pits de traures e va al loch del verme entre als
peus. E depuix que seran curts los forats deles cures ay com he
dit qthi hom calc vna dos vegades lo joen e tolgan hom prime
rament lo cobiment del ferre. **E** si per lo verme la cama com
dra inflada acorregay hom ay prenga hom sangoneres e pos
les hom entorn dela infladura deles cures empero raga hom py
merament lo loch dela infladura e tinga stesa tota la cama. E
depuix que hom anca treta tota la sanch ab les sangoneres
ay tanta com ne puxca exir faca hom empastec ab vinagre
e ab cendra blanca batut fortment ensemps e de matí e de
vespre tinga les cames en aygua feda e a ço faca hom casim
dia tro que les cures sien tornades primes. **A**vegades se sene
que per lo tallament del verme se fan per lo cors del canall
moltes naffees specialment al cap e fan gran inflament al
cap del canall e fanli exir vnoes per les narils amaneira de
aygua e a aquest dir hom verme que vola.

Altra cura

Altra cura pera la danunt dita malaltia preneu in
manades de vna erba queli dien filat e in de gre
monja e vna racl de rauc e picats ho ensemps

ab aygua de pou o de coua per que restreny e dats ne abeure al ca-
uall e prenets tinta cremada e calt vna e cabo fiesch e vna poca
de mel e son ho tot ensemps com ha farinetes e metenlm sobre
tots los forats e si son chichs crexelos hi ab vn cahor e aco de-
uen fer dos vegades lo jorn desus la malaltia sia guanda. **E** si
la malaltia sera entre los ossos o en los muscles mas si es en loch
carnos axi com en la polpa millor es foradar donchs lo cuyro
per louch ab vn cahor e lenaulm tota la malaltia axi com da-
munt he dit e metren sobre la talladura lempastre damunt dit
e cremant la naffia ab vn ferre calent e apres que sera cre-
mat merceuli dessus vn empastre fet axi pendren farina de
ordi e de centeno e couells dons e vna erba qui ha nom gremo
na e ben picat tot aco damunt dit ensemps vimpliulm los fo-
rats que sien tots plens e merceuli coffe molt e apres me-
reuli vn ferre calent per cascun forat e al iij. jorn lanauli
les naffies ab vi fort e pux merceuli dessus la poluora dela
femta del hom. **D**eu hom guardar que lo cauall que tingua
cucar no stigma ab altres besties car aco es maltria ques pega
de vna bestia en altra e aco es certa cosa es obs que lo cauall
que ha cucar no tinga fems en lo stable car la calor del fem-
li es contrariosa al mal/enoli donen molt amemar sino p-
sostement

Dela malaltia que hom appella verme o cuag volador
e la cura

Contra lo verme volable qui es en lo cap del cauall e
cuistar vmoers corompu des axi que es necessari q
hom traga aquelles males vmoers deffora sagnan-
lo de abduys les venes del coll car allo ve de fecdor e si lo ver-
me volable se torna vna malaltia que dien os nomena
ciamorra que souent se torna en aquella malaltia quant
parlarem de ciamorra o direm. **E** denes que aqta malaltia

lo glandola qui es als pits sta. apres lo cor auegades creix molt fort per les vncors que corren en aquell loch axí com damunt he dit e no son scampades per les canes. e aquell inflamēt e aquelles glandes tornē en postema e si hom noy acorre tost e en breu per aquella postema seria masa agremat lo cor e aquella malaltia per dret nom se deu nomenar anacor.

Ben per aguarir curas e qh sia posat al coll ab un pregam

hoc + est + nomen + santi + dei + vni +

Deles glandes que fan al cap del canall qui ha nom strangol

Encara ha altres qui stan prop lo cap del canall les quals creixen e inflen per auentura per les vncors del cap del canall qui es refredat. Ales damunt dres glandes deuallant del cap dela glossea e del inflamēt per ts quals tot lo carcanyoll o la gorgamella son tancats e p aco lo canall apenes pot respirar e alendar e ab gran affany menja aquesta malaltia ha nom strangol

La cura

Quix vos veureu creixer aquelles que damunt he dit molt e curiosament pos li hom sedenys compnents sots les barres del canall menant aquelles tots poens amati e auesspre suaument e bona. Item pos hom al cap del canall vna cuberta per tal quel tingua calt e vntau souent lo gorgamell de mantega e totes les barres e arteries e stiga lo canall en loch calt. Si empero les glandes per lo sedeny nos ampuauen feu la manera del curas aranch les hom. La naffia del strangol se guaren axí com la naffia del curas que damunt he dit o ab poluora del realgar se poden strenyer axí com damunt he dit. Esapiats que la poluora del realgar a

qualseuilla tallamet de carn o compedura de carn la posa ho
 si donchs no es metrada compientment **E**mpero com hom posa
 lo realgar sens mesura massa menya la carn Item pendras
 vna ceba quis fa stesa per terra e ha les filles largues e stee-
 res e granelloses de granets blanchs e en castim gra hi ha him-
 pelet amancera de lengua bouyna pero ha la fulla quen comet
 pus ampla dau lin de aquestes filles amenyar al cauall o si es
 en tal punt que no puga mastegar dauh del fitch e ab den gua-
 rra car aç es prouat e tanbes val a persones que an squien-
 tia

Dela malaltia q dien adines

Una malaltia se fa als canalls que nomenen adines efas
 de sobres abundantment sandy ay alguns homens q fenen
 lo cuyro ab vn coltell prop lo cap ala fi del coll e graten
 li ab la punta del coltell o ab les ungles e trahenli vnes glandes
 ques fan atots los canalls naturalment **A**ç es cosa de gran
 perill e no de negun guariment saluant ventura

Cura dela danunt dita malaltia

Primeraament vos sagnau lo cauall dela vena capdal quch
 ve per lo coll e trahenli bona quantitat de sancy e sag-
 nau lo vn poch de vna vena que es deig lo morro dessus
 e de vna vena que grossa que es de sots la lengua e fenli vn tall
 o dos al cap baix dela coha e cobriu lo cauall de vna flacada co-
 dima cuberta e passeiau lo apetit pas **E** al nouen jorn sagnau
 lo dela vena del coll e trahenli dos lures de sancy e de gran
 temps aquesta malaltia no pera hauer poder en ell

Dela malaltia q hom diu torço qui ve per sobres de sancy

Lo torço qui ve de sobres de sancy concix hom com noli mste
 les yllades **E** lo remey de aquesta malaltia es que hom
 sagne lo cauall de abduys les venes del coll e allenge
 hom abduys les venes e cobrel hom e sia menat en destrec p

si tora la onells natures
 des narils ab lo mure

Cura

estes yllades e mes en
 var no beuam meje aqll
 palle o fl. brega sola pora
 ebra ab vna sudella d'ari-
 ma be acorda e banyar
 aqua vinda e a rabadada

la regna apetit pas molt e no menje ne begua res trossis la
dolor li sia passada.

Del torço qui ve al canall p fiedor

En caras fa altra manera de torço dins lo cors del canall
que ve de fiedor que reb per star en loch que li do larce
acanalar o per star al arze suat o per metre el suat en les
table o per star en lestable que sia molt fect e que vent li do a
quest torço li fa inflar les yllades e lo ventre e f' gitar e lenar
molt souent e girarse ales yllades e planyerse.

Los Remey

Los remeys pera la damunt dita malaltia son aquestes
primerament vos lo faren cobrir ab vna flacada e fer
leu passar a gran pas miya hora o pus depux ab un ho
que haia la mie prima ferliu tallar les ungles e vntar la ma
ab oli e ferlareu metre per lo ses efent trauce la femta e sino
ha ornat fer leu ornat en vna de aquestes guises primerament
hauran vna canela de cera prima e vntaula doli e salpicaula de
pebre molt e metreulay per lo vll del membre amunt e dexaulay
axi vna stona e si aco noli val hauran pels de pentemill de dona e
metreules hi per lo vll del membre. **E** si per aco no orna hauran
cloffelles de ametles mollars e si de mollars non poden hauer de
les altres e metreules be quantitat de miya scudella e ab un fort
daulin abeure. **E** si per tot aco no orna hauran chynces en quan
titat de vnes vint poch mes o menys e esclafanles be en hum
moer e metreules en un vermell e ab un corn daules abeure
al canall e quant haura ornat feuli lo ventatge segnent. **P**ri
merament hauran un vermell e hauran compus molts e batafalua
e alcaranya e femta de coloms e femta de lep e femta de ase
seca e que lase menje palla e oli e tot aco sia molt e destem
prat ab lo vi e sia mes al foch e done un bull e lenau ho del
foch e quant aura perdut la fiedor que romandra mes fect
que calent hauran un corn e feu alcar lo cap al canall e del

e pa 7 orne
tomada
per fustada
tador vna
d'ara 7 yn
poz el myen

damunt dit beucatge daune dos corns al canall. E si molt fort ha
la dolor dauili tres corns e mentres aquest beucatge se fara
passer tots temps lo canall. **F**ayan vna erba que ha nom alfalz
e meten vna caldera al foc sens aygua e axi en exut calfan dis
la caldera lo alfalz e quant sera calt lalfalz faraine al canall
tot lo ventre e tots los costats elo lom e puy cobrin lo dela mata.
E si per tot aco noli passa fenti vn cecstri de vi e de comys e doli
e dauili de aquests cecstres dos o tres. **E** si per tot lo damunt dit
noli passa lo torco hayan vn gran munt de ferns e fenti vn gran
clot en mig e lancanhi lo canall e cobrinlo tot exceptat lo coll
e lo cap e stiga axi fins que haa ben suat e puy trahenlo e co
brulo be de flacades e stiga en loch calt enoli donen a menjar
fins poch e molt poch abeure e lo que begua sia aygua tebea ab
mel e ab farina se ab vn raig doli e vn poch de cassia e axil tenpi
dos o tres jorns apres que la dolor li sera pasada puy poch apoch
tornaulo en la manera acostumada.

De corco qui ve per sobres de
menjar molt ordi

En cara hia altra manera de torco qui ve per sobres de me
jar molt ordi e lo canall costibas e donali dolor e tants
ve per menjar altres coses molt mes de dret e aco por
ta al canall inflament de ventre e de yllades e esta molt dur
que apena esta de pens e aquest inflament donali dolor e fal
bastar.

Los remeys

Los remeys de aquesta malaltia son aquests. **P**remerament
hayan malues e brancha orfina e maltoratge e violes
tot aco per egnal quantitat e coga tot aco ensemps en
vna olla en allo sia mesa bona quantitat de oli sal e sege de fornier
e sia mesclat tot ensemps e coga e quant sera cuit lenanlo del
foc e quant anca perdut la calentor daune cecstri al canall
e lo canall stiga mes alt detras que dauant quant li daren

De torço qui ve per sobres de retemper de orina

Los Remeyz

— : De torn. & aut ignorades : —

Nos d'uro siah dar miga sudella d'oring d'myo caters d'i ab lo rōn / rps saguar d'os glanols q's die
 xps d'interdes / so d'ore to a mura / lenadens als e los rps / prades m'plades ab .i. cura d'
 siah dar beurrage . a falu d'agles / fide grilla negs p's als q'm plus cap launers / lenars los rps /
 en d'als d'orlan . d. xx. gus d'p'm e .i. cabent dalla rps p'mo fide fereb p'doles fide h'mes p'
 ab dona m'dola d'p'd qual'p'mol d'lo p'dus p'lo p'm p'p'se .m. cap dallo e rebess be nars d'os rps
 d'omides ab el .i. passie de miga amara p .i. cura . f'ut int f'ie se beurrage de .m. m' d' rps
 .m. q' d' f'm d'm m'ra p'm .i. d'mel siah dar e torne a passiar ab q'no m'ate m' p'm
 d'm d'menox . d'p't d'm m' m'ate m' biga . lo p'se herba rōt .i. si no sō m' / s'ox m'p'la

de aquistar se ab ella la natura se efforça hi ell ne cobra totes ses forces
pero ara es lo dezer comey que deuen fer

Dela malaltia del canall quat lis inflen los botons

Als canalls los inflen los botons algunes vegades e acols ane
per sobres abundamet de vmons que corren a aquell loch
e se bene axi mateix quant menyen erba. eles vmons cate
se all e aquest inflament no es gens perillos e anegades los infla
per gran reball e per portar gran ferugnea dessus los budells caben
e compen aquella paleta que es entre los budells e los botons e
aquesta es molt dolorosa e molt perillosa al canall

La Cura

Qura pera la damunt dita malaltia prenga hom fort vinagre
e ceta blanca e picada be mesclada ab lo vinagre e fa
can hom com apasta molla e mesclauhi sal ben picada
e de aço vntauhi los botons tots jorns dos o tres vegades e tots
matins metenlo en aygua que sia tan gran quelhi cobra los botons
e feulo passejar amunt e auall vna stona. A aço mateix val faues
que sien ben pelades e ben cuytes ab greix de porch nouell e posauhi
per tota la pufladura. E si tot aço no val al desinflar hom trauo
boto malalt o ab duy al canall e de continent los budells sen tornen
dintre e pux coga hom aquella compedura ab ferres calents que
sien amples sia cuyta entoen be e sia metida la naffia axi com
se cura la del canall scollonat. E aytal malaltia en los demes ca
nalls es incurable

Dela malaltia que al canall per sobres de molt menjar e de molt beure

Quant lo canall menja o beu mes de dict la sancte e les
vmons senceren e stampense per les cames del canall
E aço axi mateix se bene per sobres de reball e per co
lo canall sea de planyer e no pot anar be e com va llena les ca
mes ab gran afany per la dolor deles vmons quey te e calen se

als pens si hom noy acorre, e aquesta malaltia se nomena sandi
fontment

La Cura

Mirau auant en lo ca
enayguant a. xxx
e en lo capitol de san
met a. Lxb. car

Contra aquesta malaltia do hom aquets remeys e aquest
guariment en lo cauall es gras e de edat perfecta noli
vede hom lo beure pero no molt e aygua tebea Enapés
sagnarlen de ab dny les venes del coll e deles venes acostumades de
les quatre cames e tragali hom molta ela vmore amynarisa molt en
aptes metal hom en aygua feda: tresus al ventre e tingal hom souet
en aygua eno menje ny bega: tresus sia dellinrat del tot e si es molt
joue o magre noli do hom ameynar ny abeure axi com dit he mas
que hom li faça reme lo cap e lo coll molt alt ab lo fee en la boqua
ental guissa stigma acognat que tinga lo cap molt alt mal son grat
E pux que hom prenga pedres redones de rin axi grosses com lo puy
e pos ne hom moltes deig los pens del cauall axi com filin deyna hom
fix lit car per lo meymet deles pedres redones lo cauall se mou souet
q no pot star segue e per lo meymet los nrius deles cames fondo
lits per les vmore que son scampades en aquell loch girenne linc ma
laltia e axi tot joen lo temp sobre les pedres e stiga cubert lo cauall
ab drap de lin E guart se hom de darli ameynar e abeure e no stiga p
neguna via al sol e vnanli aq tres que sia guent **E** sapian que la dita
malaltia no nou als caualls jouens ans los val car per les vmore
que corren ales cames les cures e les cames los ne enguxen

De la malaltia q ve al cauall al polmo e li tanquen los forats del dit polmo

Una malaltia accidental se fa al cauall al polmo tancant li
los forats del polmo dms per la qualopilatio lo cauall ape
nes pot respirar axi com haucia obs mas fa vn gran suf
flament deles narils e gran empaciament dels flanchs **E** la qual
malaltia laugerament se peuc acanall gras per darli gran reball
e soptar car les venes del polmo son tancades per lo fontment ques
fa del greix per lo reball

La cura

Les remeys de aquesta malaltia son aquests que hom done al
cauall coses caldes per ferli fondre a quell greix qui te tan
cats los foïats del dit polmo. **P**renga hom girofle tres
onces e de nog nostades tres onces e de gingebre tres onces e de ga
rangal tres onces e de cardemom tres onces tot aço sia de egual pes
axí com dit he e miceria carupia e com e sement de fenoll en
major quantitat que les coses damunt dites e tot aço sia picat e hajan
vi blanch e metenly tot lo damunt dit e sia ben batut en lo vi blanch
e hajan canells dos en major quantitat e vn poch de cassia etot
sia destemprat ensemps en lo vi. E sia posat en vn corn de bou e feu
alçar lo cap al cauall axí com se deu fer e del dit beuratge daulin
vn corn e dos e tinga lo cap alt per bon spay per tal que sen enuie
tot lo beuratge que no lance res. **E**n apres menel hom en destie
per les regnes apetit pas e apoch stat sia canalcot tot gint per tal q
entorpebe lo beuratge per tal que ne puïca gitar per la boca e bal
mes que no menje vn dia e vna nit per tal que per lo menjar e per
lo beure nos empache la obra del beuratge ni perda sa obra. **A**l se
gon dia menje herbes nouelles o filles de canyes o de salze o daltre cos
fresqua segons que trobar se pota per ço que per la fredor de les herbes
se rompa la calor de dins e si la malaltia es de poch temps guana
per aquesta damunt dita cura mas si es antiga crech que incurable
sia pero anegades hi treha hom remey ço es a saber que laltre
flanch coga hom ab ferres compments calts cada vna de les parts a
manera de creu car per los foïats los flanchs lin nymen. **A**xi ma
teix li fenen les narils per lonch car pus lengerament trea así
layre el lexa anar.

Dela malaltia que ve al cauall accidentalment
quac tira los nrys els fa pus lonchs

Quacra es altra malaltia que ha lo cauall accidentalment la
qual tira los nrys els fa pus lonchs per los membres
anegades ab inflamment e axí que li tira tant fortment lo
cuyro que apenes los pot hom pendre e strenyer e va axí com ha

sanch fús sempècha axí e anegades li ploren los vills e aco se sene com
lo cauall es sanch fús e fortment qualent e pux lo met hom en
loch fet e ventos. E axí ve lo tirament dels nyrms e langors de
membres lo tenen e lenbarguen que no pot anar e aquesta malal
tia apellen alguns en fustebit

La cura

A la qual malaltia pot hom acorrec axí com moltes vegades
es stat prouat. Primerament ameta hom en loch calt
e prenga hom algunes pedres viues ben calentes e posles
hom en terra deus lo ventre del cauall. Empero pren hom prime
rament un drap gros de lana a longuea del cauall e pus ample
e meteu lo sobre lo cauall e dos homens la hi de una part e laltre
de altra tinguent lo exaxí que la mxtat del drap romanga sobre lo
dors del cauall e depuix poch apoch seient scampant aygua calda
sobre les pedres entant que tota la fumositat prenga lo cors del ca
uall e feno tant trostis los membres del cauall vinguen en suor
E pux cobriu lo ab lo drap de lana e tingal hom fortment entres
que la suor del cauall se departeixa. En apres que aquesta stiba
sera feta pendrets mantega calenta e ab oli e ab altra liquor e fee
gan les cures e los nyrms del cauall e pren palla de formet e ce
mala e allaces e fen cendra e mesclau ab la decoctio damunt dita
e butaulin les cures e los nyrms e aco sia scalfat en gusa que en
puxa sostenre lo cauall. E hom no parteixa el cauall de loch
calent e vos tota hora coses caldes entres que lo cauall sia tornat
en lo stament que esser solia.

De la malaltia qui fa desferar e amaguz lo cauall.

En cara lis fa altra malaltia al cauall dins lo cors quyl des
sequa el amagreix fahent la femta molt prudent axí cos
afemta de home e solen se fer vermens en la natura dt
cauall e fan sen de blanchs e de vermells. La qual cosa se sene

al cauall de gran magica e de poch menjar e de gran scalfament de
cres els cauall no pot engreixar l'engreixament no podent pendre
carns corrents a questa malaltia apella hom estalmat

La cura

A la qual malaltia deu hom dar coses fredes e vnydes rem-
pradament les quals coses ne guen la sequedat de dins
e alhuydrat lo cors del cauall faga hom decoccio de coq
dire. Prenga hom xba violaria paradera que vol dir morella ro-
queira e carnera e malnes de egual quantitat e coguen ensemps
e mesclay hom sego dordi correntment e com seran cuytes colan-
les ab vn drap e depuy en la decoccio de laygua metra hom man-
tega e cagamiya en bona quantitat e sia tot mesclat e puy hajan
vn crestuy e metenhi lo damunt dit tot que sia calent a remprada-
ment e done hom lo dit crestuy al cauall e quant mes lo tindra
en lo cors mes li valdra e per aco lo ventre e los budells torenenhu-
myts e tol li la sequedat. En apres faga hom beurtie de les coses
seguints. **T**raian couells dog e cassia e oli de violes e de bon vi
blanch tot batut fortment empero hajan tants dels couells dels
hog com de tot lals puy hajan vn corn de bou e vnylilon e
dauloy abenre e daulin vn cren o dos car ia val mes e metenlo
en lestable sol e no menje ny bega de dos roens e apres de aco don-
li hom amemjar lardons de porch atot son plaer e mesclan hi
farina dordi car per la gran fam que haura menjara los lardos
e com haura menjat los lardons o poch o molts don li hom a-
benre atot son plaer e mesclanhi farina dordi a vostre arbitre.
De puy que haura lo ventre buydat de vete corrent la
metgia esera en lestament primer entre totes les altres coses
que menjara dau li amemjar formet ab vna poqua de sal e
lardons cuyts sequats al sol o en altre loch. **E** de aco damunt
dit dau lin mig almut al mati e mig al vespre pero ans que
no bega e sia lo forment cuyt car lo forment axi com dit he

cuyt molt nodreix e molt complex lo cors del canall el engrexa molt

Dela malaltia qui fa bregit en los budells del canall e fa eixir la fleuma tota crua

Has als canalls una malaltia dms lo cors quels fa bregir los budells e fa al canall mal son grat eixir la fleuma tota crua e clara axi com aygua e fa eixir tan sovent que tot quant menja en poch spay o ha tot bregit en axi que si lo canall no es acorregut apenes de allo que menja noli romandera res en lo cors. **E**aco se sene com lo canall menja molt ordi o daltre vianda molta car lo ventrell non pot coure e destempras e li se sene axi mateix quant hom lo fa campar molt cuytat e axi mateix se ne quant haura menjat molt ordi e apes ben aygua molt feda e que hom lo correiga molt el galopere hom molt pux la gona se stampa per los budells per lo coure e aco ane axi mateix p gran inflament del cors del canall e per aco veh gran dolor al ventre q apenes se pot tenir en les cames e aco apella hom enegrat

La cura

Contra la malaltia del canall enegrat acorreh hom axi quat hom ven lo canall axi quant hom ha canalcat e veu que fa la femta axi com aygua dordi en tantost tolgual hom lo fee ela sella e dexaulo anar tot selt apexer e dexaulo ben pexer resus se haia be omplit lo ventre car lo monyment del cors scomon los budells e lo ventre e lo canall per la malaltia car coue que fa la femta tota clara car la erba qui es tendea li fa acarzerar la mala fleuma qui te en lo cors e axi mateix les erbes son fresques e pot les mls degirir que altra vianda e no deu gaire beure car laygua mes li faiga creyer la malaltia e aco feu entrosus lo canall sia torenat en son esser. **E**mpero avegades se sene que aco de aco surt en sanch fompment e llanors faren q que es contengut en lo capitol de sanch fompment

Dela malaltia que hom din cimoria

Una malaltia se fa en lo cap del canall qui es refredament an
rich qui ve del corrent del cadarn qui aporta continua
ment vniors fiedes axi com aygua la qual se sene quant
lo canall ha soffet en temps passat gran refredament en lo cap. **E**
anegades se sene dela malaltia que hom apella verme e cucar
volable e carregali tant que per poch lo canall no pert les narils
dela gran humiditat e a questa malaltia apella hom cimorra.

La cura

Qobrebe lo cap del canall ab lana e stiga en loch calent e
que hom li do coses caldes e fenti tot dia perer erbes po
ques car lo canall qui abaxa lo cap en terra vna gran
partida de vniors lixen del ceruell e ixen per les narils. Enca
ra val ala malaltia damunt dita lo fim dun troz de drap cremat
e bong vell cremat que vol dir lo cuchi que fa la seda e quel cre
me hom e a quell fim li entre per les narils fins al ceruell car
aco dissol les vniors antigues apistades. **Aco mateix** val vna bona
de lli ligada al cap de vn basto strectament pux sia untada ab cabo
serrahinesche que hom lay metra per les narils fuaument axi q
tant com ne puga entrar car aco fa bnydar la mala vniors del cer
uell pero aytal malaltia en los de mes es menurable.

Dela malaltia que hom diu fiedea de cap

Encara hia altra malaltia ques fa per tot lo cap del canall
vniorsalment el fa sternudar eli fa tos eli streny lo garga
mell e li pflen los vills e anegades los fa plorar els fa
pflar. Eaco se sene laugerament quant hom met lo canall en les
table pux lo trau hom soptosament al vent. **E** anegades per altres
fiedors se sene per altres ocasions don coue que lo canall tussa e p
aco pert gran partida de son beure e de son menjar e a questa ma
laltia diu hom fiedea de cap.

La cura

Que que hom sots les barres li do botons de foch soptilment per

temps sta vert en stiu/e en iuern/e ha la fulla redma sino que ha lo cap vn poch agut e prenu sagi vell e coffee e sal e picau ho tot ensemps/e vntan ne tantes vegades les clapes fins quel for che lo curre e feu ho tantes vegades trofius veran que vinga lo pel de sa color. E preneu sanch de lebre e vntaulin lalnaraz souet e sbee la sanch lantauli pols de femta dom que sia ben sequa e cremada e sequau fulles de cols e moloules e gales deles que fan la tinta/e femta de gallina sequa e molta e de tot aco sia feta poluora/e gitaulin dessus lalnaraz. **E** axi mateix preneu sanch de oronetes del primer npi e vntaulin fort les clapes e pendren mel e calx e sal e feune poluora e tota vegada quel vntaren dela sanch deles oronetes metenli dessu de aquesta poluora. Per aco mateix es molt bo pendre dela llet de vna eiba que ha nom tercera mayor e de aquella llet vntane totes les clapes del alnaraz tres dies arreu cascun dia vna vegada. **E** apres passats tres dies vntar ho en ab oli destemprat ab mel e ferlia metre pel e sera guarit.

Altra cura per a alnaraz

Preneu gales e llet de tercera maior e figures seques albosques/e que sien ben grasses e conells dos e cascuna de aquestes sia p equals parts e sien ben picades. E destemprades ab vinagre blanch ben fort e sien totes les damunt dites coses incorporades. E sia menat tot ensemps trofius sia axi com enguent e haian llet de tercera vermella e vntane cada blanchura tres vegades e apres vntan les dites blanchures ab lenquent damunt dit tots jorns dos vegades trofius se crosse en apres quant la crosta ne sera leuada vntauli les clapes ab oli destemprat ab mel e ferlia metre pel.

Otra cura ^{promada} tomat calina epiedra bina que no sea may mullada epotioyada e feta ne ymponet a canon moll el qual **E** lpin castoreu sea muy bardo fino fignos correa e a quel ymponet ymuntars lo luyars do hamo albaraz po aut sea bu fignos a lpin riapo aspro po obru los pores e gualta la fangre e apres q sera ymuntada el animal sea canalgado dos oras po q no se ra que si beris que por todos los luyars do amo albaraz al segundo o altercio dia el mero se acurra ofe sea bu es fino toz nat lo a ymuntar a el dextro ymponet de calina e canon moll segun dexto es epofado tres dies q el mero se comen aco apriz delo darne ymuntat lo des beres al dro se comen aco apriz delo darne ymuntat bu la mola la luyars a vel dexto ymponet

Dela malaltia q' dien sarna o ronya

Als caualls se fa vna malaltia que dien sarna o ronya e fa per moltes rahons la primera per sobrees abundancia de sanch e grates tant trosus que se secorcha e lo anyre se fa crosta e sten se p' tot lo cors.

Cura pera la ronya

Sagnau lo cauall dela vena de mig coll e trahenhi dos o tres lres de sanch tota vegada guardant sa edat e sa forza e preneu vna erba que ha nom velloffa e coffre e sagi vell e sal e mesclaus tot per quart e picau ho molt be. **E** puy tenu lo cauall al sol e quant sera calent vntan lo molt fort tres o quatre dies arreu e canca tota la crosta puy vendea lo pel.

Altra mania de sarna o ronya

Altra manera hi ha de sarna o ronya ques fa als caualls de males vmozos e comencas afer durco llons per lo cors e irne aygua.

La cura

Sagnau lo cauall de vena capdal qui es al mig del coll e trahenhi tres lres de sanch e per casu dels durcollons metrenhi vn ferre calent tes ha vn dit a traners per que allens ixqua layguata e vntau lo al sol ab la velloffa e ab les coses que dignem en la cura damunt e pe deen pols de calt e metren ne en cada cremadura q' facen.

Azonya

Pendreu dos onces d'argent viu e dos onces de coffre e vna lra de alquena e vna lra de oli e altrestant vinagre e huna lra de mel e tot aco sia ben mesclat axi com engruent e meteu lo cauall al sol e vntau lon be e acap de huyt iorns altra vegada e aco continuau tres sia guarit.

Aprohinet oronpa quis fa en loe
clins e en la coha del canall

Ancaras fa altra malaltia al coll del canall apres deles ferres
e al cooch dela coha e fasi conya e prohiment que
arranqua los coims e fregas tant los coims e la coha
fins que se scorcha. E aço esdeue per sobres de sanch e males
mors e quant lo canall menja en loch on hairen stat gallins

La cura

Sagnan lo canall dela vena acostumada del coll e teahen li comnentment sanch segons la edat e genxa del canall e pux feuli lo enguent seguent. Preneri cofee vin e sal e ros de bota e pican ho be e mesclano tot ensemps entes que sia spes com ha enguent e vntalo prohimient del coll e dela colha dos vegades lo dia e ans del vntar gratauley fins que comence ha exir sanch e ato continuan teo sia guarit.

Item peera la dita malaltia haian fort vinagre mesclat ab oris
 infant e ab such de circungol e vntau lon. A aco matey va
 litargiri picat e ben batut ab vinagre e ab vn poch de oli.
 e posauloy damunt lo prohimient. A aco matey vna llauoz q
 ha nom exanys e molenla be e mesclaula ab oli e sia ben
 spes e vntauli fermament lo prohimient tres o quatre
 iorns arreu. ~~A aco matey va~~ ~~zabrax los en az~~
 A aco matey per a ronya.

Adi mateix per aronga.

Prenen filles de baladre que sien fresques e merentes en
vna olla noua; e vimpliula d'aygua; e bullen aqui les
filles tant tes que l'aygua torn ala terca part; e quix
gitanne les filles; e haiau sagi de porch dessalat sofregit; e gitau
ne la cecmadura; e prenen cera noua blanca; e lo beou
del baladre metculo en vna cazoleta; e tot aço damunt dit
e bulla tot ensemps molt. **E** com hauea molt bullit leuau.

rufus
 verano n
 a etate de 7
 loc a el v
 oques. r
 apas d
 mto x b
 orio / p
 angia
 loc goloc.
 lavare q
 ga za ve
 de branc
 oc z orio
 no par lo
 fity hñ m
 thor dme f
 el poble fi
 al d'ap.

ho del foc e dexau ho refredar e de aquest enguent vntan ne la
conya tro sis sia guarit. Don al canall de deu en deu iorns vna
scudella de lentilles cures e continuan aco vns dos mesos as car
aco val molt ala conya e al prohment.

Dela malaltia q hom diu enredrament

Enredrament es vna malaltia que ve al coll del canall
en los mureys e donali gran dolor entant quel fa star
tot en redrat o eit que nos pot girar a neyuna part
ny baxar ne alçar lo cap ne poria pendre la viande de terra
sino quant jau e ab gran affany e aquesta aytal malaltia se
dene al canall p sobres de gran correch en les spalles o de
gran sequedat que ha en los mureys.

La cura

Hom deu pendre los clins del canall e tirar los molt
amut tant com poren e harau vn ast de ferro prim
esia molt calent e foradant lo curre del coll de part
apart e guardau no toquen als mureys e aco denen foradar
en cinch lochs en la largaria del coll e de forat aforat deu au
quatre dies poch mes o menys e en cascun forat meten vna
corda de canem o de lli o de cerdes de canall dela coha e no
sia molt prima ny massa grossa e deu tenir aquestes cordes en
los forats quinze dies e tenu lo canall ben calent en loch
ben calt.

Dela malaltia que dien en aygnamet

Has als canalls vna malaltia que dien aygua dura
o en aygnat e aco ane al canall en moltes mane
res co es per lexarlo molt beure en vn colp o quat
ve scalfat el passa ho per aygua enolin lexa hom beure o
per lexar lm beure massa e encara quant ha corregut o

feta iornada e ve estalfat abeural hom prop dela posada on ha aso-
iornar. E per veure suat e leixarlo en casa feeda sens cuber-
ta neugna.

La cura.

Sagnau lo canall en los terços de totes les quatre cames e
nel leixen menjar ny beure res que sia guarir. **E**n
apres feu vna gran caldera de cendra e pendren
les allaces dels alls e palla dordi e coga be ab la cendra e quat
sera ben curt metren la ygua en vna ggmella e dos homens tor-
ning en panyos prenga cascu vn manl e mullen lo be en la
cendrada e ab los manls mullats batenli fortment los braços
deles cames e los pits e les spatles. E pux quant be lauran
batut embolicauh los braços e les cames ab les allaces e ab
la cendra tres als ggnolls e detras ales corbes e aco feu tres
dies arren. **E** al tercer dia dachien vna poqua de palla e
en apres dachien vna poqua de talupa de sego e en apres dar-
lien vn almut de auena e apoch apoch hixenli creixent la
vianda en manera que no sia tanta quelh pogues tornar la
malaltia cor si en vn colp li tornau lo menjar recuaria de
sa malaltia e seria pg fort de guarir pero ab tot lo que
guari la primera vegada guarria la segona. **H**a molts ho-
mens que quat lo canall es enayguat que li donen abeure
molt vi e fan lo star enfrenat ab lo cap alt vn dia o dos. **E**
any daltres q cohen cuada e cohenla en vinagre e metenlay
en totes les quatre soles dels peg ben calent com mes ho puxa
soferir e aco tres o quatre vegades lo dia. E any daltres qt
sagnen en les venes den mig dels tranaders en tots los quatre
pens. **E** any daltres quel sagnen dels talons en tots los quatre
peg e ay daltres o quelh meten vn ferro p lo melich e trahelm
vna ayguaga goga. Totes aquestes coses no son molt xfitoses

Mirau a tras en l
d'archfornier
molt meins e be
xxv. cartes
en lxx. cartes

ne de gran ygnario e per ço ho dich açí que noy ha res millor qm
tan bo com lo fet dela cendra com damunt he dit. **¶** Jam dal
tres quels fan vn sedeny al cap del coll ados durs del spatlar
pero no aprofita molt.

Altra nra arauall qm se enaygua sonent

Ay alguns canalls que senayguen sonent e cone q hom
diga los remeys e que noh toene pus la dñ malal
ria. **¶** Pendren quatre venes capdals don ixen les
altres venes que van p lo cors e conegense en aquesta manã
guardaren en los braços dos venes grosses que venen de part
de dñs e deuallen del cap entro les ungles e per co com deuallte
del cap diu los hom capdals e quãt les trobaren mediu dos mãs
sobre lo genoll e en aquell loch feneulo cnyes e ab vn ferro a
gut apartau la vena fora e prenen vn fil que sia fort e li
ganhi ferm la vena e deyrant penjar los caps del fil deffora.
¶ Pendren vn rahor que talle be e tallali la vena deig la liga
dura e deyrant dessagnar la vena deig e laun dia tallaren les
dels braços danant e altre dia deles cames derras en aquesta
manera mateixa. E quant seran totes tallades pendren oli e
sen e sal e bollicoen tot ensemps en vna caza e quãt bollica
mullau vn drap en ayo e cremant cremant les fenedures dt
cnyes ab aço dos o tres vegades e perdria lo enaygnar.

Altra nra aenayguament

Sagnau lo cauall del coll de abdues parts e deles quatre
cames e com li haian treta prou sanch feuhi cendra
e batenlon be es la ygua ses calada abax defferaulo
e meteuli en les palmes dela cendra e feu lo star en testadal
engusa que nos puga gitar e dauh poch amemar e poch abeu
re q es vn poch de beuratge ab farina e preneu femra de hom
fresqua tant com vna toronja e metenlay en lo mos del fre

e dessus metrenhi stopa embolicada / e ligaulay ab fil e meten lo fee
al canall / e tinga lo cap alt en guisa que mastegant se emperhe
la dita femta e ab deu guerra. **E**picaren tantes cebes quen
ixqua vna miya sendella de such e ab vn corn dauloy.

Altra cura prouada

Uos pendreu vna manada de salina e vna de comex e fem
ta dom fresqua / e hanren dues bones taces de vi vermt
e metrenhi les tres coses damunt dites e metenho en
vna cata / e feno bollir / e pux colans be / e ab vn corn dauo abencee
al canall enaygnat / e deffet sera guarit / e noli tal fer als.

En cura atanall que se enaygue sonent

Tallats o lacats li les venes de totes quatre cames / e pux
prenen sal e frezula en oli e metenlin enles naffres
dela esuenadura eno senaygnara. **E**ncara per axo ma
teix val molt dir les paralles següents vos faren treure lo canall
fora lestable e pendeu lo perlo braz dret e tenput lo dret. Alia
sanya tanya alca lo peu e va e aco direu tres vegades epux
alcachien tant lo peu que fira al ventre del canall axin faren
acostuna cama del canall e ab deu guerra.

De la malaltia qui se fa segons postema hu no fogaca

Als canalls se fa vna malaltia que se de postema / e cceix
molt sobre la carn e dienh fogaca per que cceix es fa
axi com vn pa e aco fa entre lo cuxro e la carn. **E**
questa malaltia se fa de sanch podrida e de vmor mala que
va entre lo cuxro e la carn e a vegades se sene p tal com en
aquell loch hi rebe colp es poder alli la carn o per que stech
ab altre canall que hanja aquest mal que aco es malaltia
ques pega.

La cura

Peuhi hom tallar lo cuxro enmig dela apostemera deis ff. dela infladura e moure tota la apostema e malaumor ab vn fust ample e trencarla be e spremelho be e me. feuli dins vna erba que dien saupia e feneuli lo cuxro tco q plege al sans e girauli deffora tota la poderidura apres vimplinli la plaga destopa de lli e mullada de oli e blanch dog e acts deu fer fins que sia guarit. E si hom coneix que aquella malaltia sia madura en dret de alh on sera lo maior apustament deuenla ferir ab vn ferre calent deis e spremela be e sagnarlen de ab dues parts del coll e aden dies altra sagma e aquinze dies altra mas primer deuen guardar aquella malaltia si nax de grans vmoz e nax de altres accidents.

Dela malaltia q hom diu fich

Fich es vna malaltia ques fa de apustament de vmoz e any de tres colors. La primera es vermella la segona blava la terca negra e es que sens pels creix sobre lo cuxro en manera de figa madura e per co li dien fich e fas de sobre apustament de sanch qui es entre lo cuxro e la carn e si lo fich se demostra molt ample al cap. Preneu vn tcoz de cuxro e feuli vn forat redo en mig tamany com lo cap del fich e meten entre lo cuxro foradat e lo cuxro del cauall argila ben fort e farina ben cernuda. E hazan mancuipo ben picat e mesclau ho tot ensemps e de tot ago fenne fogacetes tan grans com es lo fich e metenles sobre vn ferre calent e quant sera ben calenta la coqueta meteulay sobre lo fich e premeula be mentres fa calent e puix quant sera freda posauy vna altra mentres o fins que lo fich comenc a enblanquir e totes aquestes coses se poden fer de vna erba que ha nom mastutia e nax en aygua e es tota aytal com crepens mas ha la fulla menor e.

tanquada entorn. E axi mateix ho poden fer de scorça de noguer/
vert e feu ho axi com es dit e tallau lo fich be ala rahil at curo
santer e dexaune be exre la santh e puy cobrimla plaza de pols
de calç vna e de pols de terra e quey stiga ben grosseta dessus la
plaza e cremaren lo fich ab vn ferro calent tres que plegue ala
carn vna. **E** si lo fich naixera sobre nyem o sobre la punta dta
spalla deu ho hom cremar sanjament axi que noy tochs abfe
re cor facia mal. **A**pres pendreu la femta calent del voltor
o de gall o de colom ab cabo picat e meten loy sobre lo fich e li
ganloy be e stiga axi dos dies. **A**pres de acortarlo en vna ve
gada lo dia ab enguent calent que ha nom pantanymon e ab
mel calent tres que sia guarit e deu esser guardat lo canall en
manera que nos puyra lepar la plaza ny mull en aygua feda
tres aden iorns. **E** puy pendreu vn fil de seda e vna cerda de coha
de canall porro que no sia acostat a egua e torceu o abduy enses
e lligaren lo fich prop del curo sans e quant se affluxara ste
nyerlen be vna vegada o dos o tres tres que cayga per si. **E** si
naix altra vegada tallaren apres dela carn vna e meten vna
coqua de argila petita e metenli mel bullent dess e guardaren
que nolin cayga en lo curo sans e apogua de ora lenats ne la mel
e metenli daltre calent dess. **E** si les rahils son pregonces en la carn
axi guarra e si molts fichs li naixen fets sagnar lo canall vna vega
da en lo coll e altra en les yllades segons dela fortalea e edat q
sera lo canall.

Altra cura per afich

Aquella sobrefluïtat dela carn fins al curo tall hom sanja
ment e si noy ha loch de nyem ab ferres calents
fins ales rahils lo coga hom. **E** si es nyem prenga
hom realgar en pes de vn tari e pos ho hom dessus segons mes

o menys car lo realgar corcomp tot axi com foch depuy q aqtes
fichs seran arranquiats omplim lo clot destopa mullada abbtach
dou entro al terç dia e guarit lo hom vna vegada lo dia e mudau
hi stopa. **E**pxim haian calç vna e altrestant de mel e encorpo-
rauho e cremauho al foch e de aquella poluora meteu en la
plaga ab stopa menut tallada e enbolcada en la poluora e feu
act dos vegades lo dia e tota hora lauau ab vi fort vn poch te-
ben. **E** si realgar no poden hauee preneu calç vna tres dracms
e altrestant de ros de bota e de or piment dos dracmes e vert
seu ben poluorizat e mesclau tot e meteu lin dos o tres o qua-
tre vegades tres fins que les rahils del fich sien exides e totes
corompudes. **E** lauau tota ora la naffra ab vinagre e aqsta
poluora no es tant fort com realgar empero sapiau que noy
naxeran pels sino atart.

Altra cura pera fich

Prenen coffre e pebre e realgar e poluora del vert
e pelitre e argent viii aytant de lin com de altre
e ans de metuelin sia lauau lo fich ab bon vin
fort.

Dela malaltia q dien radycollo

Radycollo es vna malaltia que vol dir infladura am-
pla e ha color vermella e pren lo cuys e la carn
ben pregn e ab gran calor que ha en si lo cauall gras
e bolquas e stense ab gran dolor. **E** fas en les naffres e en
les conjuntures dels myens e al dos e a negades ques fa seus
altra malaltia e fas en los lochs on les vmoz denallen. **A**qst
mal nos deu tocar ab feere en lo comencament que ixen les
vmorz e a aquesta calor p que nosen agreue ny creixqua
dolor en aquell membre en ques fa ny en los altres qm stanç
dell o p que no deuall ales entrecamenes ny faga morir la bestia.

deuli hom posar algunes coses ab ques asimpleixen es refrede e. aco
vitant lo ab enguens fets e vints que aytal infladura naxde
moltes vmoz e sagues ques scoren deles venes a algun mēbre
quy es nafrat o en alguna part del cors. **E** depuy quel membre
o aquell loch on sta non pot girar deffora ny mudar la aquell po
derment q fa aquesta malaltia e fas segons la qualitat e la
natura deles vmoz q mes regnen al cors. **A**questes malalties
atat poden guarir si hom noy ha bona diligencia e ab gran
subtilitat no si cuyra hom e ab subtils medecines.

La cura.

Non corre primerament traure de sancy que es molt
mesclada ab la fleuma e trahenlay p lo contrari axi
que si la malaltia sera dela dreta trahenlay dela
sqnerra e axi mateix de laltre part. **E** si la malaltia sera dt
cors emg sagnau lo dels membres alts e si lo mal sera als mēbres
pus alts deuenlo sagnar als membres pus baix. E si p ventura
la infladura de lonch temps e la calentura sera reformada
e la color mudada e la vmoz spessa hi es aplegada ensemps
desagnau lo ab vn fust tant tro quen yqua la sancy clara. **E**
pa refredar e mollificar aquestes infladuras o altres semblats
deuenli fer aytal empastre. pendren vna erba que ha tres noms
en fischia. Lo primer nom es moron el segon treyon e lo terc
sencten e altres quel diuen car beneyt e tots aquests noms sig
nifiquen vna cosa e nax sobre les parets. **P**endren de aquesta
erba vna poqua e ensens amarch o del altre blanch e picarlen
ensemps ab couells dog e sagi e sal e farina de forment e mes
claroen tot ensemps e metrenloy tot qualent en loch on ha lo
mal e faren vn altre empastre. **P**endren tres mesures po
ques de such dapi e dos de vi e vna de sagi fresch dessalat e si
non haueu regalano e exina la sal e metrenhi miya mesura.

de mel cova e farina de forment e mesclans tot ensemps tes que
sia pes e si es infladura pasauloy calent e si es naffra fret e
si es infladura fenh vn altre empastre e toreali la dolor e si ha
lo cureo trenquat pendren porros menut tallats e tallar los
eu la rael e mesclarlos eu ab sagi e posarlos hien dessus.

Del canall qui es colt dels loms o sllomat

Hy molts caualls que han mal e gran dolor en los loms
e diu los hom deslomsats e acols que per raho quat
venen suats es effceden o quant hom hi canalla detras
vn hom armar e molt fexuch e altra gran carrega en les anqs
o quant hom li leua la sella suat e noli met res dessu quel delayre
e axi entrals hi la fret e les vms en los loms e en los ossos
de dins e dolse dels loms axi com sils hi hamen scalfats. **E** quant
hom los vol girar de reuers fiqua les anques fins a terra e tanbe
li ve aquesta malaltia p gran eslenegament que fa de les cames
detras. **Q**uant es molt ioue quel meten gran carech o p mala
sella ab mal bardo o p mutar o anallar costa ab massa gran ca-
rech e cauall eslomat no pot be passar aygua e quant sta en
stable sta molt stes de les cames detras q sembla pont e quant
lo volen girar aneguna part fa mala continencia del lom e
giras ab gran affany.

La cura

Heillo saugar de part de dins de les cures de les venes capdals
dos mans sobre les geres e trahen dos linces de sanc
e puy pendren salua edra e timo e ploma de pdrin e
tureu tot en vi lo pus fort que trobaren e quant sera cuit
mulla vn man en aquell vi e batim be los loms e lo vi sia
tant calent com lo pora sofferir. **E** com laureu caldeiat axi
com he dit metrenli les cures calentes sobre los loms e aq faren
dos o tres vegades lo dia e en la nit axi mateix e templo faxat
en man que quat li leueu li hi li posen laltre.

Anal de loms

Encara ha altra malaltia que ve als loms del cauall e fali gran dolor als loms e dels renjons continuament lo qual cas li aue per sobres de superfluitat de umors males e aue per gran fredor o per gran carrech o per massa gran carrech e treball en pouent o per les guspes q en laltre capitol he dit e ha tanta dolor que ab gran affany e ab gran pena se pot regir de la part detras ne leuar les cures.

La cura

Faren raure tots los loms del cauall en apres preneu pegunta e foneula e en vna pelleta sia stesa alonguca dels loms e preneu goma e pegunta grega e galbanum ensens e mastech e sancy de drago e gala e tot aco sia en equal pes e sia tot picat e cernut e tot mesclat metens de sobre la pegunta damunt dita e scalfau ho vn poch enans. **E** tot aco damunt dit es la pegunta e les poluozes sien meses sobre lo lom e los renjons del cauall e no leuen la dita pilma resss per si mateixa sen comence alenar.

Altra cura als loms

Preneu vna erba que ha nom consolda maior e boli erimpe galbanum tot aco es goma e harau pegunta grega e mastech e ensens e sancy de drago e sancy de cauall feschu o sequa e de mastech e de ensens e de pegunta grega tant com del als e sia cernut casu per si e tot ensemps mesclat e mesclauhi bona quantitat de farina de ferment etot aco mesclat e ben spes meten ho en vn teoz de drap tant gran com los loms e metenloy dessus e tenyloy axi vns dies. **La** decerera medecina quey ha al mal dels loms si es q ab feres calents li cogan los loms per larch e per traues.

Quant hyo lo os dita anqua de son loch

Encaras fa altra malaltia al cauall per desastre q parteyo e mou lo cap de lanqua de son loch. **Q**ui deues llangera.

ment quant lo cauall corre al girar septat o per gran senegament
que fara de aquella part cama e com prem lo peu vers terra tort.
E anegades si sembraraca lo peu detras ab lo danant e si sentabestia
del peu detras e basquia molt p desencabestrarse.

La cura

Pereccau lo cauall e posauli lo peu de part de dms sta cura
be ensus prop los botons e posauli fermamēt lo peu fins
que fara crexit los de lanqua car lanors sera senyal
que es tornat en son loch e tallauli la maestra vena dela cura
axi com ja he dit en altres lochs.

Altra cura

E si s'inflara la carn sobre los de lanqua feuli vna ortiga
o forat comnent sots lo cap de lanqua p tal que les
vmors qui son correghudes al loch del mal p la dolor se sco
rrega per per allens e premets loy sonent per tal que pus tost
nycha aquella mala vmor e mouen lo cauall apoch pas per tal
q les vmors correghuen a aquell forat e daqui auant feuli seitor
en aytal manera **T**preneu pegunta e ensens e mastech e vn poch
de sanch de drago aytant de pegunta com de totes les altres coses
e fenne poluora e mesclano ab la pegunta fusa e tot mesclat po
sauloy calent aytant com sofferr e pora e posauloy en lo cap delan
qua p tot lo mal stes e apres stopa menut tallada e pos hi hom
borra p tal quen retinga **A**y alguns quey fan alguns sedenys
en lanqua **A**go mateix val e es lo deurer remey que ab feres
calents li cogan lo loch calent malalt dela anqua fent li calles
de larch e de reaners car lo foch naturalment resteeny les vmors.

Del cauall aqui creix molt la sanch

Quant la sanch creix molt al cauall ago son los senyals ab
que hom ho pot conixer **L**o primer senyal es que
vol molt gratar **L**o segon que li put molt la femta.

Lo tercer que fa la orina vermella e spessa. Lo quart que te los dits
sanguins e plorosos. Lo cinque que li naixen buanyes p lo cors e
vnes poques de infladures e aquelles infladures sent hom ab la
ma car no les pot hom vendre per los peles. Lo sis es que menja
menys que no sol. E si aytals senyals demostra com dit he. deuen
sagnar lo cauall dela vena del coll segons la forza e la edat del
cauall e si es fort e a cinch anys o mes trehenli tres lliures de
sanch e si es flach e ioue vna lliura e miya e si es de quatre dies
dos llires e si noli feu aç haurea moltes malalties de diuerses ma-
neres e ales vnes de aquelles malalties dien sarterina qui es en
la carn e afferrada en lo curro e altres li dien sarna o ronya e
quant preu lo curro aytal malaltia no corromp tan solament a
quell cauall mas totes les altres besties qui stan ab ell lonch-
temps car la hu pren la malaltia del altre tan solament sis qe-
ren ab les dents o sis feguen lo vn ab laltre o stant ensemps re-
bent lo hu del altre layre que es corromput car layre es fort
cosa p mudar car lo cauall de si es de calda e vnyda. *complectio.*

**Quant lo cauall menja massa ciuada
es costiba es Infla**

Ay molts caualls qui menjen molta ciuada e nola poden
simolce e inflen aquests aytals haian vna tea doli e vn
terraz petit de fin vi e puluerit ben picat e gremonya
e verga de porch ben picada e tot aç meteno en vn corn e danloy
ab enee e guarra. Altra manera prengnen dos homens vna
faya grossa e prenga la hu al vn cap e laltre al altre e meten
lay deig lo ventre en maña qui vol alcar lo cauall ens. E com aç
seca fet haureu vn hom qui aia la ma prima e vntelas ab oli e
metalay p lo ses e reagan tota aqlla femta e corruptio q pora e
tempilo cauall vn dia o dos q no menje ny begua.

Al cauall qui ha rampa

Ay molts caualls quels prenen una malaltia que li dien rampa e com los prenen fals stendre les comes e nos poden moure e quant se mouen leuen la cama axi com si del tot neren affollats e es fort enuigosa malaltia e en loch e en cas poria venir al cauall que seria gran perill aquil cauall cas. **A**y caualls aquí dura una peça e altres fins a mig dia e altres tot lo dia e altres dos o tres vegades e fals en les aïxes d'erras.

La cura

Prenen una rabosa e si al cauall li ve la rampa sta cura. Dreta o dela esquerra dela part on li vendria de aquita part feu coure dela rabosa e de aquell caldo quen extra ab un cren d'aulin aboure al cauall e pendreu dels ossos dela rabosa e posarlos en en lo cabestre en manera que per res no li caguen q mentres los tendra noli pora venir aquell mal.

Del cauall qui te lo membre de fora e nol sen pot tornar

Son molts caualls qui trahen lo membre deffora e nol sen poden tornar p raho del scalfament ques fan les egues e les mules quant usen ab elles e nol poden cullir e fan si verigues blanques e quant trenquen aquestes verigues irne aygada zoga.

La cura

Prenen salina e timo e edra e ploma de pdrin e cohetz ho tot ensemps e rabeuli los lems e calderiaus li be ab aquest caldo e metenli dessu les dites coses molt calentes tant com soffren o puxa e aço dos vegades lo dia fins a quinze dies. E pendreu such de alante e alim e blanchs dog batuts e treanreu ne la summa e mestlaroen en semps e vntacieu lo membre fins a quinze dies e tindreu una egua dauat e si pot endrecar q la tinga si la malaltia es nouella guarra ab aço sino no.

Del canall quel hiu lo pusterol

Als alguns canalls aquí hiu lo pusterol per deigie aquesta malaltia los aue quant lo canall porta hom que sia molt armat e de que lo canall vaia molt carregat el fan molt correr e trotar e anar massa gran iornada e no pot soffrir aquell affany.

La cura

Aiau vn infant e vntes la ma ab oli fret e metaloy per lo ses e haian pegunta e ensens molt e sal e picano e vn tanli ab aço lo budell qui sta deffora e puix meteu loy de dins com pus gentilment poreu. E quant sera dedins tinguentli los morros del ses ben streets e dauili vna poqua de farina de forment ab cendra mesclada e tantost sera guarit.

Dels canalls que son ab poch ventre e molt streets de costat

Als molts canalls q son molt streets de costat e ab molt poch ventre en mania que si treballen ne corren costa ens la cingla los ve ales yllades de que es gran pill al canalcador on es mester darhi remey. Pendreu lo canall e portarlen ala vora de vna aygua corrent e q sia fons q cobra la mltat dels costats e mes e sagnaulo dela vena capdal que ve p mig dels costats vns dos palms e vna ma apres dela cingla enuers la yllada e quant sera sagnat meteu lo tantost en la ygua en mania quel cobra les sagnies e ixcan tanta sanch q abec esme bast atres lres e daquy aden dies feuhi altres sagnies en aquesta guisa e acap de altres .x. dies feu li altea sagnia tal com les damunt dutes po nolm teagan sino vna lra de sanch po tota vegada en la ygua. Eleixau lo star vna stona que li entre la yre p los forats da sagnia e tota ora feu les sagnies de abany los costats. En aps dauili beuratges e menjars tals qli examplye los budells oli facen metre costats. E de aquestes beuratges e potatges trobareu ala fi del libre on place de engraxar canalls.

Canall qui femte molt

Han secues fcsques / esides fcsques no poden haueu haueu ne de seques e moreules en aygua e bulla dos o tres bulls e de aquita aygua feu ne beuatge al canall e daulm cada mati e aco continuan vns trenta pons e metuli en la cinada vna bona almostra de grans de vinaca e aco amati e auespre tota hora qli daren cinada e aco es cosa que streng molt.

Del canall qui ha mal dos

Mols canalls son qui han mal dos que quant sien ab la sella deffet los vnfla lo dors e de aqui venen les matadures e aco auer per gran b. feblea del curo del dos don coue donar hi remey.

La cura

Prenen lo canall e rabeuli tot lo dors tant com te la sella e quat lo haueu ras preneu vmagze pegunta sal e siya e oli e sagi vell e coffie tant del hu com del altre e bollins tot en vna paella e preneu vnes mordaces e metenles al canall e quat bullira tot lo damunt dit haueu vn manpl de lenge mullantlo en aco que bullira. **E** fregaulo tant tro q tot sia despess la pegunta e tot lals e stiga axi deu dies. **E** dels deu dies auant tro als xv. vntaulo cascun iorn ab oli tebeu e fins que deu dies sien passats nol canalqueu.

Dela malaltia que dien corn ques fa en lo dos del canall

Als canalls se fa vna malaltia q dien corn que vol dir carn affollada e que solleua lo curo e endureixse axi com acorn e fas p q la carn se magna e aco esdeu p gran carrega e pflas e ans q sia la pfladura abaxada fan desensellar calent lo canall e pflali e com lo dors es inflat e no es vbert canalqueu lo curotadament e teballenlo e ab la suor escalfas lo dors enol leixen star ab la sella tro sia refredat. En cara se deue esta malaltia p altra manera p raho dels pels.

Dela esquena

dela esquena que son molt lonchs e apilotense ab la suor. E axi
 mateix se fa alguna altra ducea en lo sellar o que la sella li
 vinga ampla e li vara rodant o p que lo canalcador vara tort
 en la sella e p q den hom llenar la sella al canall e veure
 si ha res de ago ny alguna infladura e si ny ha den hom pe
 dre aygua feda e barreloy ab la ma ans ques refrede e tornar
 li la sella e streyerlay molt fort e lexaulo star axi teo que sia
 refredat. **E** axi li fen dos o tres vegades lo dia car si aquesta ma
 laltia venha p reball pense fort p lo dors e p los costats e ans
 que aquestes dues malalties sien guarides passa gran reball
 lo canall.

La cura

Babeuli la infladura e raxmauloy menut per que recha
 la sanch qm es cascada. **E** si es de lonch temps deuenla
 fregar ab aygua calenta molt e pendren api e euols e
 cort que dien beneyt e coueiu ensemys e ab aquesta aygua fregar
 leu be e p quelh impme la sanch pendren vn empaste fer dapi
 e dels brots del sanch e ab sagi picans tot ensemys e metrenloy
 desss tot calt e foren vn altre empaste. **P**endren lo fuch del cart
 beneyt ab o farina de forment ^{me riat} e ab ^{blanc} metreno sobre la infladu
 ra ab vn ferre calent e posarhen vn drap de li o de canem ^{tut}
 ample com los dos dits e metrenloy entorn dela infladura e
 pendren vn troc de sagi de porch e regalatloyen de part desss
 aflamant sobre los forats e lo drap lenatloyen tantost e caual
 caulo tant teo q suc e si mester hi en pendren aqt sagi mateix
 cuyt e firs e vntaulm les plagues ab vna ploma e axi p que
 es de maior fortalea aquest sagi q laltre e vntaulon tant teo
 q puyca arrancar lo mal. **E** silan acualcar lexauli lempaste
 e qy stiga prim e axi fen teo q sia guarit e aps q veri sera fora
 omplimh les plagues de stopa ben picada vna vegada lo dia.

Simplemet no p fore
 leuar si ny ha podrie
 foradant lo myro
 rater de pr danant
 buyde vntut loy
 ab nra clara

*Les yntes defazina ab o q aygua calenta
 muntada la infladura o dalt q p en p iatira*

**Mes p amal de dos axi com es
corh o altres maradures**

Per co com totes les malalties dors del canall an començamēt
d'infladura p co al començamēt deu hom contrastar en
aquesta gmsa. Tantost q hom veura lo canall vnfloc
en negun loch del dors rahunloy de continent e daquí auant
feuli tal empastre com dice. preneu farina de forment cermida
e mesclaula ab blanch don e sia mes sobre vn tros de drap e po
sano sobla la infladura ben stes e acap de dos torn q loy lenen no
lo y lenassen p força sino lo pus suau q poren. E quant no han
ren lenat e veuren queya materia p postema ajustada trencan
li lo curo gentilmēt ab vn ferre calent de part dauall la infla
dura tross nixcha lo poderit e pur tempu q neta la plaga e metenhi
p curar coses q sien bones. Encaras fan desornadures o rompe
dures del curo sobre lo dors p sobres de gran carrega o p home que
vua mal sobre la sella axi com dit o p altra occasio o per vn mal q
si fa q ha nom carnoncle lo qual se fa p superfluitat de sanchnaxet
en lo dors lo qual se deu rance tot en torn e pur metenhi tot torn
pols de calc vna ab mel mesclada axi com en lo capitol del curaz
he dit. E enans q res li metan lauauhi ab vi calent o ab vinagre
e guart hom lo canall de metrelhi la sella entro q lo mal sia curat
Empo en qun loch ques facen les infladuras en lo dos tota ora o den
hom rance e depur ab lempastre qm es fet dela farina de forment
mesclat ab lo blanch don e feu ho axi com damunt es dit. Mas en
totes plagues o malalties o scorchements deu hom posar aqsta pol
uora q ara dice. preneu murtta seca e gala picada. E a aco ma
toy val drap de li cremat o curo adobat cremat o feltre cremat
A aquesta mateya cosa val podridura de fust antigamēt podrida
caprau q sobre les poluores damunt dites la poluora dela calc
ab mel consolda la carn e es molt bona. Ans empo q hom hi
pos les poluores damunt dites ho deu hom lauar ab vi calent pri
mer o ab vinagre e si hi naxen pels mortificats aps dt curamet

anant que van enuellint e sostenen alguñ affany e fanse dures e de
pux q' endurciren no poden guarir per nequua cosa.

La cura.

Prenen rahils de maluya o lins e alfolbes e seu de cabroe
conueno en aygua molt e com sera ben cuyt caldeiarli
en les infladures ab aquell caldo e pux posarli en
de tot allo dessus les infladures e aco continuan sis iorns e guar
dau lo que no entre en aygua e aco fet pendreu oli de lins e
vntaulon e freganloy molt ab les mans tres q' facan q' loli so bega be

Atenar dolor de foch q' haia lo cauall.

Earian vinagre e alquena e vn raig de oli e sua de forn e
feu ne enguent clar e ab vna ploma de gallina vn
taunc la on es lo foch amari e abespre e aco lenar
lia la dolor e fer la ben cuyrar e feu aco vns nou dies e gua
rra perfectament.

Per tornar pel lla bon ne fall al cauall.

Prenen la talpa vna bestida amaneira de rata que es meys
dulls e sia vna e metenla en vna olla e creme sobre
lo foch entro sia poluora e pux prengu di de og e vntau
aquell loch on fall lo pel pux girau dessus loli dela poluora del
talp e continuant aco cobrara lo pel. Per aco mateix haran
fulles de faues fresques e vntaulin be lla on fall lo pel fregant
be e aco continuant tot iorn dos o tres vegades e cobrara lo pel
ab q' no ha gran temps quel haia perdut.

Altra cura per tornar pel la on ne fall.

Prenen mastech e ensens de cascu vna onca e sia be poluo
rizat e boli eempny e mpa onca de magraneta doltra
mar e gales e lauer de lins e sia tot cremat e pol
litzat e sia peesa ay tanta alquena com tot lals e sia tot rem
prat ab clara dou o ab vinagre e sian vntat tot iorn vna ve
gada lo loch on sera la cura.

e lo oli de llin
fa bohencho el l
si el olio de llin
se fahia bñ mñ
si lo tempo entra
del molla y fah
mo o fredo po
lo lo fahia y si
hñ no meyor f
zira / o / orn

A cauall qui ha febra

PEndreu odres oliers / e fentirlos per lo mig / e calfantos / e meten-
los hi per la esquena / e en lo ventre / e als pits / e apres meten /
ls fachs de mill ab sal / e sien torrats e guarra

Dela malaltia quis fa als caualls en los braços

Als caualls se fa huna malaltia alguns vegades en los braços
dels braços / e fa si fistola / e mana tan fort anegades q fa
sumir la carn dela spatla / e aquesta malaltia se fa de colp
de pedra / o de altra semblant cosa que li manqua la carn / e fa com
amig no com apres mas com a agnaga / e si esta molt dedins amig
als la carn dela spatla e bnydas

La cura

Cancost q hom vera lo loch per hon mana fenenh per lony
la hon mana be tres dies axi que dmyga la fenedura tro
en los hon esta la fistola / e guardan que no tranessen
los braços q es que nols donen lo tall per tranes e prenen huna
alegia e rahen lils e si hi troban algun os menjat dela malaltia trahenloy
ab la alegia e sen aquesta polnara **P**renen calç vma / e mel e sal e
pastan ho tot en semps / e meten ho al foch / e agna tant tro s s sia axi
com acarbo / e purx fenne polnora / e haian femta de me seque e fenne
polnora / e mesclan la ab la altra en apres tot jorn hanan la plagia ab vi
fort e gitan hi de aquesta polnora / e axi dies vegades lo dia e aguar
ra la fistola

Dela malaltia q hom diu fistola

A Vegades se s'edene que de antigua nafia se fa huna malaltia dedins la nafia rahent e cauant les carns tro en los per longua vellea de nafia no guarda e anegades se s'edene de rancch que no es guarit axi com deuia e torna fistola

La cura

Prenen calç vna e altre tant d'orpiment polvorizat e mesclant lo tot en semps ab such de all o de ceba e ab such deuols per egual mesura e meten hi mel clara e vniagre axiat com tots los suchs e bulla tant tro sus sia amana de enguent. E de aquest enguent meten ne en la nafia hon es la fistola q' vegades en lo dia suficientment e tota hora abans lauar la nafia ab vniagre e ap's hi meten l'enguent. Aço mateu dal que prengau orpiment enert stir e calç vna tot aço ab egual pes e mesclau ho ab such de prodr e ab adiament e mesclau hi mel clara e vniagre q' sia fort e axi tot en semps tota hora menant fins q' sia enguent.

Altra cura a fistola

Prenen realgar e destenprant lo ab salina de home que sia deu e ab forment mesclat ab aço metan hom en la nafia empero atempradament. E o senyal per coneece la fistola si es mortificada es quant la nafia se pufla en torn e ques romp dins. E quant sera mortificada deu la hom guarir axi com altres naffies e si la fistola se fa en loch aznos faga hom axi com en la cura del rancch.

A canall quis pessege flux

A Canall quis passege flux per obertura o per dolor de spatls seu l'olauament segnent prenen los capellos tendres dela estepa negra e del romer e deles oliuades e del loy e canamirila e roses e meten ho en huna caldera ab vi e bulla un poch e lauan ho del v foch e quant sera teben lauant hi be les spatles e en

los pus e en los brazos e tingan n. o m. jorns E pux fentim altra vegada del dessus dictauaniet e aco sen m. o m. vegades e refermar se a quenno li tornara de gran temps e si per ventura lo corren en lo despre quel hauien corregut passegan lo be ans quel metan en lo stable E quant fa be deslutar metren lo en lo escable e senti sa cendrada bollida en aygua e senti be batre les spades e los pus e los brazos e al man prenen retortes de palla dordi e fregaul m. be les spades trossi si ben satisfat

Per fer tornar del pel negre blanch

BAhen al cauall aquell pet que te en aquell loch q volen fer blanch e pux raxmanlo menut e pux prenen realgar e mel fusa e sia tot mesclat ensemps e pux vntan ne allo que sera raxmat e apres tanau loy ab aygua o ab vi Per aco mateix rahen aquell loch que volen que sia blanch e pux haian him drap de lana e fregaul aquell loch tant que loy scorchar e lexaulo estar e acap de dos o tres jorns tornan loy asfegar tant ques torne a escorchar e aco continuan vn mes arren e pux lexaulo ayzar e metre pell blancha e de aco poden vntre speruentia en lo dors del cauall car per continuatio de escorchar e de esaldar se lo dors ab la sella lo pet torna blanch

A morcedura de ca rabios

PEnchren aquestes noms depussats e scriuren los en pgam e ligar los en en lo coll del cauall e son los noms aquestes Libian + graton Lms + aron ausia + banfia **W** En apres haian lo fetge del ca mateix e tot exut meten lo en una carola e coga tant trossi sia cremat com a carbo e molenlo e mestan lo ab aygua de mar e ab him corn dau loy abenre e fen lo anar vnm jorns arren ala mar e senti ben rabejar e lo cap e tot lo cors e axi guarra e comanalo asanta quiteria e danti donbrando e don cauall de cera e ab den guarra

Lo edit de les malalties naturals e accidentals quis fan en lo cap e en lo cors del canall aia. Vull dir de les malalties quis fan axi naturals com accidentals en los braços e en les mans e en les falques e en los peg del canall e primerament dire de les malalties dls braços

Dela malaltia q dien polmo al qual se fa en lo genoll del canall e dela cura.

Polmo es vna malaltia quis fa en lo genoll del canall p colp e pufas lo genoll sinoy acorren tost e vmples de humors e apleguen se en vna e fas polmo. Aquesta malaltia metes es ayguatza guareix se axi pendren vna lanceta de barber e metren lay tro en lo mig loch del mal e de puixos tamen ne aqlla ayguata e apres metrenli hum poch de vert saur e tingan loy fins aung dia e puix lenan loy ab ol teben per raho que murya lo verdet e ars fa per raho que stat la vexigna eq no si puga endoure nenguna aygua e premir oli dellinos e vntanli m vegades lo dia lo genoll. E si hanza fet polmo pendren vna lanceta e metren lay axi or damunt es dit e menarla en entre lo capro pertal qns rompa lo polmo e per raho quel pufha degastar la medecina quel metra hom de sus. Tempo guardant tota vegada q noli toquen en la fura e pendren sal e oli e pegunta e seu de cabro e vniagre e sagi de porch vell e arena e bulla tot ensemps en vna paella e ag en apres raxona be lo genoll. E pendren huna mordada e hanren vn drapas dellh ode tamen e metren lo en la pegunta que fa ben calenta e batrenli be lo genoll ab aro roque sia despes e signa axi tro a vny dies e dels vny dies auant metren lo en la aygua cascun dia dos vegades vna al mayn e altra en la vesprada e quant ha exort ab oli fet vntanli lo genoll e no p

Dela malaltia q hom diu spundia quis fa de tras lo genoll en lo doblegament dta rama.

Us pendren caragols e leuarlos en dita closta e pirar los en be
e axi pirats metren los sobre la spindria e xmetren hi sa
bona de ss e axi gtmazren alguns dies car de cert any ho guarra

Dela malaltia q hom diu sobres

Als canalls se fa huna malaltia que dien sobres e sdenes
per moltes gmses car any quels ve p natura del pare
car quant lo pare ha sobres any moltes vegades que lo
fill ne ha eh sembla en alto axi com li rean en la color o en la bellea
o en la legea o en altres malalties quelh ressemblen los fills e les han
axi com los pares. **A**xi mareys se fa de colp daltre canall o de colp
de pedra o de fust o de molt gran treball quelh donen mentres que es
jone per axi agnarir hana moltes aures e en moltes gmses

Cures pera la damunt dita malaltia

Primera ment rahen lo sobres e rayxmarlo e trahenne pu
sant e pnyo haran pegmca e sal e oli e sen de cabro e
ensens e vimage e sagi de porch vell e arena e bollino
tot ensemps en huna paella e quant haura bollit batenlm lo sobres
e ay altres que quant lan rayxmar q prenen la cotna del porch ele
uen ne tot lo grex e entretallen dela part del grex e meten hi molta
sal menuda e possen lay sobre lo sobres e lguen lay ab una bona
e emgua la axi m dies e m nts e aap de m dies vuten loy ab oli
teben e ab una ploma e emguen loy tot poru al rabeys de largua. **A**qtes
son les rayxmadures e no venen axi leu agnariment mas p desahgar
lo e que guarixora be prenu m og e meten los ronells en lo foch e
mentres los ronells se endurran vos rauen lo sobres e rayxmarlen
un poch e pendren la un ronell axi calent e possar loyen de ss e srey
er lo hen ab una bona e lezar loyen una roma e quant fa fiet la
nar loyen e metren hi laltre be calent en aqta mania mareysa e axi ho

fen de tot tiros. **E** aco fet raymarlen altra vegada e pendren realgar e vert
stir mesclat tot en huna e possarloyen dessg e signa axi ben ligat
entro a x dies e de x dies auant tinguen lo al reberg dela aygua
e quant sera exout vnten loy ab huna poch doli teben en apies ender
rotan lo canall en terra e ligat ab bones cordes de lana e pendren
aygua fieda e banyarhen molt lo sobreos. **E** pendren ferros talents
en mona que sien blandys e metren los sobre lo sobreos en mania
q nota acofes ab huna polzada e cambiaren los ferros sonent to que se
exongue lo pel e quant fa exout possant altra vegada los ferros axi
com dir he entro q se xongue lo pel e sen ho axi moltes vegades entro que
lo pel per si sen caygua e romagua lo sobreos net sens pel. **E** de puix
raymant lo sonent e foido desagnant lo e quant sera desagnat prenen lo
realgar e lo vert stir e metren loy dessg e signa axi x jorns egua
da que no se mengi nes nulle en neingua gusa e dels x dies
auat cada dia metren hi del realgar dos vegades lo dia. **E** quant
axi exna de la ygua prenen arena cernida e metren la dessus
e quant fa exout metren hi oli fiet dessg. **E** quant fan los vi dies co
plus exna lo sobreos entegre e de fora la canella romandria lo forat
e lauats loy ab vi e prenen femta dom seca e poluerizada e gran
lay dessg e vendria lo curro e la can axi com den.

Altra medicina a sobreos

Prenen vn ou cuit en lo calin e metren lo conell dur com pg
talent poren sobre lo sobreos e fagats lo aq faren ados dies
lo dia troq lo sobreos sia deffer e puix dar liers sobre lo so
breos ralles de sch e james no tornara. **E** per q marey prenen orpis
e metren hi sal de compas vna tra e sigay tant la sal en los orpis
fins que los orms sien poduts e ab aquells orms arebars vrs jorns aman
e abesprie barets li lo sobreos e aps ligan li damut popa de canem e

Agnar sobrees

BAhen lo sobrees solament tant com te/e no pg e pux
 prenen stopa e feu ne vna grossa stopada e al mig dta
 stopada ab lo dit feuhí vn dot tant gran com es lo so-
 brees e pux prenen enforbi molt e descemprian lo ab mel e romagna
 spes e de ag metenue dins lo dot dta stopa e pux metenue sobe
 lo sobrees en guisa q lenforbi no toth en la anyella sino solamet
 en lo sobrees e fapanloy dessg ab huna bona de leuc o ab vna
 smolsa ben stict en guisa q nos puga calar anall m anar ena
 m en lla e tungal vn jorn natural contat ora per ora e pux
 refrestanli del dit enforbi en la maná damunt dita **E** ag feu per
 m. o m. jorns trossg lo sobrees ne sia fora car tot lo curro e
 lo sobrees se gpodreix e roma la anyella neta e llisa **E** pux
 lanau loy ab orms o ab vi e apís del lenamet lanchanli cal
 vna e ag feu trossg sia curat **P**ero metenli al coll castelles
 e tempulo en guisa q no so menye car gran phija los dona
 can gran com si ab foch era curat ag es stat ja ben pnat e es
 cosa certa

Altra cura a sobrees

BAhen lo sobrees e pux haran vn tros de curro e feu
 en mig vn forat en maná que sia tan gran com lo
 sobrees e pux meten lo dit curro dessg lo sobrees p maná
 q stigma dins lo curro **E** haran apparellat m. xv. naps curres en
 brases axi co si hom los volia menjar e partri lo nap per mig

axi molt tal meten loy sobre lo sobreos le puxo stringent lo be ab una bona
 en gusfa q sia be stret. Com entendren q sia fiet metren ny altra per la
 mania damunt dita axi feu v. ovi vegades to sy fins q onegauques
 deffara. E puxo haran ja purat sagi de porch ab fit filles de figure
 ra en apres meten ho sobre lo sobreos en gusfa q no toque alaltre
 cuxro dela rama sino cremar loy hia e puxo stringen ab una
 bona. e. al terç jorn regonexenlo e refectant lo empastre e axi
 ho feu fins a .viij. jorns axen e guarra pronada cosa es e la
 bona sia fort estera e den se inflar lo genoll

Altra cura

Axi meten per ala dita malaltia pendren oli de rama
 impla e oli de murca e oli rosat e oli comu tant
 de hu com de altre e tots mesclats metren los en una
 carola al foç e pux pendren oximet e verdet e raparros e cosubi
 tant de hu com de altre tot be poluozat e metren totes les dres
 poluozes ensemps dins un drap delli prin ben ligades lo drap ligaren
 en lo rap de un basto de larch de dos pans e lo dit drap banyaren
 en lo sobre dit oli que sia be tal q comencara abollir e axi talent me
 ten ho sobre lo sobre dit os tots dies .ij. vegades e axi griman p .viij.
 dies e sa deffet lo sobreos

Altra cura per a sobreos

La darrera medecina p guarir sobreos es lo foç vos pendren
 lo canall e enderrocar lo en ab bona licera ab ardes de
 lana e tendren los ferros al foç e faren ralles sobre
 lo sobreos del larch e de tranes aniana de graelles e si lo sobreos sa

Juan de la Cruz
 mis medecinas para
 el sobreos

molt gros dms casam curro daren un bon de foch e guardarlen que
no so menje ne so grate e per duple de ayo metenli al coll costelles
de fust o canastell e axil temp passars .xxx. jorns de pny q sera
la prop de curiat tots matins metenlo en lo rabeig dela aygua
e axi mateix de part de vespre e si hi ha romas alguna plagua
quant exira dela aygua lantau li calç vna e guardau tota hora
q no so menje tro ssq sia ben guarit

Dela malaltia q hom diu lata

Lata es vna malaltia que fa enla coma del canall es
tota aytal e feta de allo mateix q es fet lo sobrees
Exceprat que es cosa que fa plana e se esten p lo
bras e si es prop la pinctura e fa dolre lo canall **L**ata se gua
reix ab tot q queix guareix lo sobrees sun quel denen dar vna
zalla de foch damunt ella e altra danall per tal q no se stengua

Dela malaltia q dien scanelladura

Una malaltia sdone als canalls qui li dien scanella
dura e vol dir aytal com les canelles dels triana
dors son descomuntades vnes daltres **E** faç ayo com
lo canall corre per lo pedregal e posa la ma endra e torse les
canelles e hmyense la vna dela altra e axis fa com corre rest
en pus op carrega dura o quat met les mas enfie dues bigues
o entre dues pedres o entre altres coses semblars **E** aquesta
malaltia guateixse axi com danall dre

La cura.

Bahenli la quartella e rayomaula e desfagnaula com nills
poren e prenu farina de forniet remada e alim e
ensemps e exenep e pegunta e vidre molt e arena ben
trida e blanchs dog e baters be tant que faga correa e posauli aqsta
pipma en corn del canador e dessi stopa e sigeu tant tross ella sen
caygua per si mateixa e rayomaulo canador e desfagnaulo. **E**pre
neu alquitra e vinagre e seu de tabro e ensens e sal e cendra
e arena e fagi vell e bollin ho toten huna paella e preuen vnes mores
daces e pux ab un propall nullars ho axi com bull e rebeats loy
alh hor es la malaltia tantes vegades tross sta despes e sigeu a
xi fins a .x. dies e guardaulo de nullar e que lo canall no ho
puxora gratar ab la bogua e de aqui amat meten lo cada dia
al rater de la argua e quat fa exut vntaulo ab un poch doli
preuent vna ploma de gallina e ab aquella loy vntau gen
tilment

Prima pera qforar tota pifladura quis
faca en les cames del canall

Primament pendren sauh de drago e boliermin e
rasma e ensens e masterh e cera noua e ol epe
gunta grega e dialtea pegunta e siya de forn e
seu de tabro. **E**preuen ho tot ensempe e meten ho tot en una
olla e com fa tot desfet haurs un basto ab stopa e prenets de
ay dela olla e vntats lor be e pux haurs borra e metes
lm damunt e lextats loy par vni dies e guarra be.

Pa confortar los menis de les cames
del canall e aleuar tota dolor.

Prenen vi met e com e seu de tabro e men ho en
vna rata e bollin ho be e pux com sta teben feu
ne fregar los bracs del canall pel amunt e pparmet

perdra la dolor

Carregar a cames inflades de canall

Prenen farina de pexa que sia cernida e prenen such
dapi e mel que sia fusa e mestlan o tot e puys pel
aument carregan ne les cames al canall

De curar mirri doble

Qua malaltia se fa en lo mirri del canall en lo dela ia
ma danant lo qual se fa accidentalment quat lo canall
corrent se aconseguex del peu de tras en lo mirri del
braç danat e axi mateix se fa p altres maneres de colls qui li soe
uenen en lo mirri de quel fa inflar e sen plany lo canall e
si de present no sen plany quat treballa sen plany e roman
lo mirri gros com miça non e per go hdm hom mirri doble
no tot lo mirri mas en un loch roman gros que par q sia un

La cura altra e

Qom lo mirri se infla p algunes deles coses damunt
dites vos sagnaren lo canall dela vena sobre lo genoll
qui es acostumada e allenjarli en la sang e exoruan
les humors qui son corregudes al loch doloros e desfer sen li
lo seguent mollificatiu qui val contra indignatio e infladu
ra de mirri **P**renen sengrech e llavor delli e ceba marina
e serpentina e rahel de malua e tot aco de egnal pes o
mesura e mestlan ho tot ab en sunya de porch vella e
piran o e mestlan ho tot ensempe e coga be e puys un

poth calent possanlin sobre lo mirri ab una bona de lli ampla e de
ay metenlin dues vegades lo dia. Aço mateyo val cera cremada ab
lombrius de terra e ab caragols o ab mantregua tot mestlat axa
tant entro sia ben spes e de puix com sera axi com enguent vn
tanne lo mirri e sia la aconseguidora dela cana es vella saguailo
dela vena acostmada qui jau entzela puntura e lo peu dels llars
de dins e de fora e de puix fixay hom les metges danunt dites

Altra cura

Si les metges danunt dites noli valen laors raga hom
lo mirri de totes parts e sia h hom stroy de pots vermell
la e de album don e de farina axi com ja he dit lo ligue
hom o ab drap de canem o delh per louch e ab lo danunt dit stroy
e nol nelleneu fins acap de no vni dies passats e de puix ab
alguna calent cosa comneut lenarue lo stroy e donauh lo mirri
ab alguna vntosa cosa. **E** si aço no val cohenlo p llarch e per tra
nes car aço es lo darrer remey e lo mellor pero fan hom com p
darrer pot hom car lo foch staleu entes canes del canall e cerqua
hom medecines si sens foch ho poria hom guarir pero ano poder
guarir aquest es lo darrer remey

Ampladura de mirri

Prenen sich dapi e farina de fornet cerunda e l blanch don
e vntage e mestlars ho tot e posanlin sobre la infla
dura tio sia desinflat e si aço pferamet non destapre
nen tio amig caner domis de persona e .ij. onzes de sahema e .ij.
onzes del sal de compas e calç e meñho tot en los orms e stigay .ij.
dies e .ij. mrs ala serena e tornara clar e ab aço que sa dar laurs

ho tots dies vna vegada

Pera alcanzadura de niny

Quant lo canall se aconsegues hominy e li pifla e moltes vegades sen dol rayman gentilmet la pifladura engusa que no toque lo meny e dexanlo assagnar vn porch e apres haian vn gall vell e fenenlo per les spatles e possanloy sobre lo niny piflar axi talent ab totes ses entramenes etmgaloy y dies

En apres premy rails deuols e piraules ab huna porcha de mel o de maurega e rails dala nytes en aygua tant tro que sien molts e de tot aço fenne empastre e ligauloy sobre la aconsegundura

E premy y millerades de sagi e vna de mel e altra de sal e vna taca de vniatge e oh e de vna erba q ha nom falzia e endra stopada de canem e delli mestlanho tot ensemps e possars li a quest empastre sobre la aconsegundura vna vegada lo dia tro q sen pariocha la dolor **E** si per tot aço noguareix abor remanli la alcanzadura subtilment en tal mania no toth al niny e pendrenlo curro del porch vell e ques haia grex e ligar loyen ben talent dess la pifladura **E** si peruenenra tienqua lo curro o endureyora per raho dels empastes ques hauren mes sobre la alcanzadura vntan lo ab enguent que ha nom pantompron e vntanlen ab mel e ab matigua tebea tot ensemps mes dat pegual

De la malaltia q hom diu arustella

As als caualls vna malaltia que dien arustella e al començamet fas amana de sarna entorn la corona delama o del pen del canall e pnyo stensa per les venes en sy e per les corones auant e ho hyo ne aygua grogua e pelenh les cames e si hom noy arore nuntali fms ales gartes alt e m

flenti les cuxes e aros fa de males vitors e es malaltia q tots temps puja
a p en iuern com en stiu

La cura

PRenen such de fanes tendres e sal mestlars ho tot e fregats
lon molt ab aq e puys pendren lo feu molt tut e gitan
loy sobre tot aq que sinna e guardanli les orones e puys
pendren alim e ensens e pegunta d'ordre molt esal e farina de
forment e farina d'ordi e untanli ab mel lo mal e de puys metenli
dels les polnores damunt dites cascun jorn n vegades tío que s'agua
ut **E** si molt es carregat de aquest mal tallanli les venes principals
deles m. cames les acostumades de tallar

Altra cura pera aurtella

PRenen ensimya de porch vella e vert stiu orpmet e agtat
de mel clara com de tot lo als e tot ensenaps mestlat e
prat cogua entro que sia spes e mestlan vna poqua
de calq vna e menan ho tot entro que sia enguent e de aquell en
guent un porch calt metenli tot jorn n vegades e tan solamet li un
tan les rebares **E** guardanlo tota hora de fanch e de semblants roses
e d'agua e sapian que lo enguent damunt dir noh den hom possae
sobre les rebares entro q abvi les hi hajan lenades e be exigades **P**er
aquesta mateixa cosa val que hom fregue fortment les rebares ab
orps d'infant **I**tem mes hi val q hom tingua lo canal de mal
e de vespre en aygua gran s'ona e aq h sera gran remey de
guarir lo posanli deles mergies damunt dites enpo sapian quel
enguent dela ensimya e del vert stiu molt be consolda les rebares
e costreny

Altra medecina pera aristella.

Prenen di de olmes e lexiu e debaten ho be e lanau ne be
lo loch hon te lomai .ij. o .iii. dies pux prenen d'una gre ben
fort e orpimet e fregaue lo loch hon es la dua aristella e
quant tota aqlla ronya ne sia anada haran femta de porch mastle
que sia fresqua e de aco continuando de fregar e duntar e guarra
Pero en aquest mal e en altres semblants es bo lazar les venes
enans que hom h'faca altres metges lo medecines

Dela malaltia ques diu raza.

Una malaltia se fa en la corona dela nua del canall e en
los peg de tras que dien raza e fas de sequedar dela ungla
e per correr per carrera fort e pedregosa os fa p'enaygua
ment o per dessacnament

La cura.

Prenen dos scarpres la hi tant gran com lo altre e stalfaus
be e axi calents merenlos en la corona e tranessen la raza
fins que plech al viii e lexaus lo axi star vns v. o .vi. dies
E pux derrocan lo canall e calfan los scarpres e remanles rases
e engusa quela vna cremadura se toqua ab la altra deig axi q
se amsten les vnes cremadures ab les altres tant fins q pleguen
al viii **E** trahenne aqlla ungla den mig quadrada com vn
dau e aquesta toqua fins al mastle e tantost meren h' d'uns
realgar e engualoy hum dia e vna nit e pux trahen loy ab oli
teben e pux haran vna plantia de plom tant gran com la un
gla e meren loy en aqth e ligan loy ab hum drap p'm per que no
pux prenen aquestes coses de pissutes e fernen enguent
Prenen fel de cabro .ij. d'ners e alim .v. d'ners e apostoliron e

demantou. v. dmes cera. v. dmes e totes les coses q fan afondre fien
e les que fan amolre. molen e ceinen les tant tio que les tioben bla
nes quant les totayen e pnyx mesclan ho tot en vna e meten ho
en vna sindella de terra e lexau pendre q sia enguent. **E** de aqst
enguent vntan hula corona. ij. o iij. Vegades lo dia e quant lo
vntaren trahen aquell plom e quant sera vntat tornan lo defet
fins a x dies e de x dies auant no tnga lo plom po vntan lo
tot iorn fins q sia guarit

Altra cura ala raga

Prenen mastech e ensers e glassa e rasma de pi e pegua
de casti vna onza viduol alum e cose de casti mja
onza zenguada de molto o de tabiro vna lura cera v
quart oh mja tra. **T**otes aquestes coses damunt dres confectonants
en la maña despus stun del sen trahenne totes les vntes e piau
lo ab aygua feda tio que sia ben blau la cera calenta tota hoia en lo
forch e abeurantlan ades ades e manantla tant tio q haran begut
tot loh e pnyx mestlantla ab lo sen tot ensemps. **E** pnyx preneu
les polnores damunt dres e mestlan ho tot ensemps e enorporan
ho tot ensemps be e quat sera tot be mestat e enorporat manan
ho be en apres fenner vna canela tant giosa com vn gros darr e
meten hi son pabil o mena que sia ben giosa e encenenla degoran
la en la raga sobre los trenchs axo com qui enllarda e aq fen dos
vegades lo dia

Altra cura

Prenen sagi de serp vna onza sagi de porch mja lura
sen de porch de maig vna lura cera nona ij. onzes
tiementqua dos dmes doli dolmes mja lura sien totes

les coses damunt dites regalades esusses duns vna cara. **E** aps preny. ij. dmes de goma e mastech. j. dmer rasma. j. dmer vidre molt vna onza e mya o ij. onzes alquena. j. dmer sauh de drago j. dmer en sens. j. dmer zofie j. dmer e de totes les damunt dites coses sia fera polnora e sien ben mesclades e passades per sedas e piny sien mes en la cara on son fuses los sagnys. **E** com sien mesclades be tots les damunt dites coses en la cara faren de aro. xij. caneles e sien regalades sobre les rages vna al mat e altra al vespre en mania que duntre. viij. dies sien totes meses sobre la raga com qui enllarda perdis e guardau que duns los viij. jorns no tragan lo canall del stable e que nos bany les mas y los pens e guardau q les gotes no caygue en la carn sino entre lo pel e la ungla esera quant. **P**aro mareyo barau sen de cabro e sen de gat e ensens e de dellmos e arbo de sarments e alleia vidre molt e banya de cerno remada e femne polnora e piny ab los grexos e ab oh femne enguent e de agst enguent vncanli tot lo jorn a ij. dies la raga.

De la malaltia deles veigues quis fan als canalls en les cames

LA veigua se fa de apistament de males vmois fides e lenen lo ayro en alt axi com vna anellana e ompte se de viij e de vna arguaza mala e gouernas deles venes capdals. **E** axtambe se fa quant los canalls son ben treballats mentre son joves e axi mareyo se fan quant lo canall ve de fora ab les cames mullades e fangoses e metenlo en lo stable ans q sia exort e ans que les hi expugnen. **A**xtambes fan les veigues quant fan correr lo canall mes que no deu oper sobre gran pena da e ans quel refreden nel torquen metenlo en lo stable.

mirra de quasim huijner e sia poluorzar e mestlar tot ensemps
e posan de aquest engient lla hon era lo ganarro e mirallo E si sifa
sobre carn lanau hi veu de .ij. o .iij. vegades en cinque la hana menada

Altra cura a ganarro

TAllan sanament aquella sobre fluitat de carn trossg al
myro e si no es loch meymos ab ferres talents que sien
redons lo coga hom axi com dit es fins ala rahel e si
es meymos prenga hom realgar en pes de .viij. tany e posan loy de
ssus tar lo realgar coeromp per axi com a foche E pmy q aquell ga
narro o ganarros san arrancats omplm lo for de sopa mullada
ab blanch don entro al tert dia e guardaulo vna vegada lo dia e m
dauhi la sopa E pmy haian consolatq prenen talz vna e altres tana
mel e tot encorporan ho al foche e axi com he dit en lo capitol del
miraz e de aquesta poluora metenm ab sopa menut tallada enbol
culo be ab allo e ago fer .ij. vegades en lo dia e tota hora lauauhi la
plaga ab vi teben empero per defalliment de realgar Preneu talz
vna .iij. dracmes e altres tant de ros de bota e de orpiment dos
dracmes e de vert sanz per poluorzar be sotilment e meten ho
tot ensemps e de ayo metenm sobre lo ganarro .iij. o .iij. vegades
bastant ment trossus que les rayls sien exides de rahel e lauau tota
vegada la nassia ab vinagre e aquesta poluora noes tant fort
com realgar empero sapian q sera maranella quey naxra pel

De la malaltia q hom diu ranch

ENaras fa altra malaltia en les punctures dls braços o dls
cames apres dels pens o dms la punctura e anegades
en altra part del cors e ve genalment de alguna nassia
que alli ha feyta e per negligencia es enuellida e fas anegades per
sobre somnegar e per suzeetat q li don en la nassia o en la punctura
o en altra part dta cama e hom lo treballa molt car si la nassia sen
nellexe osen lo de mullar lay ab aygua o ab sauh o ab altres semltas
oset de ay li ve lo ranch

La cura.

DRenen del fuch dta rahil dta porraza viij. diarmes e de ralt
vna m. e de oupment ij. etot sia ben mesclat e punxo po
san ho en vna olla e tancan la ve per tal q lo fuch e laba
bor no punxa eorr e le xanta bollir e corre tant al forch entro que
toin en poluora e de aquesta poluora metenne en la nassia del rany
ij. vegades lo dia entro que caygua lo rany o sia mortiffiat e laian
tota ora la nassia ab for v magre. E com sera mortiffiat lo rany
axi com deu esser guareyxa hom la nassia ab les coses q damunt he
dit en la cura del ganarro q es dela plagua. Lo senyal del mortiffia
ment es quat la nassia del rany en torn sinfla. Aco mateyo val fem
ta done ben picada e mesclada ab altres tant de ros de bora nemat
Aquesta cosa mateya val ros nemat ab altre tanta de sal e posar de
ll. **E**ntara dirh quel val altra cosa e lo mortiffiat e es fort bona
pican alls e pebre ben poluorizat e vna pocha de sinya de porch
vell etot picat omeren dms la nassia del rany ben stret ij. vegades
en lodia e axi gemuan tota hora entro que lo rany sia mortiffiat
E sapian qneta poluora deles porrares es pus fort q totes les altres
damunt dites car los lochs son minusos e plens de venes e den se
hom guardar de tallar lo. **E** par nuls por hom lo rany guarir
e pg l'angeramet e pg tost en loch carnos se de aqum nosen den hom
ab tallar e ab corre que ab poluores ne ab les merques damunt dites

Enguent pera curar rany e fistoles e rota.

maná de ronya.

PRenen primerament blaquet ij. onzes d'ousens i. oz mas
ther diacma e mija e plom nemat i. oz e ol rosat ij. oz
e ol rom i. onzes e argent vñ mortiffiat ab salina i.
oz e mija tot axi poluorizat mestlan ho ab lo damunt dit ol e ab for
v magre en vna smdella posant ades de bn ades de altre entro q sia clar
e forato e de aquest enguent vntame lo loch q volten mure

Dela malaltia q hom diu fistola.

Avegades se sdene que de anigna nassia se fa vna malal
tia dedins la nassia rahent e ranant les carns entro en los
e axi fa p longa vellea de nassia no guarida e anegades se
sdene de rany q no es guarit axi o demia e cornas en fistola

Laura

S la naffia enuclhida se torna en fistola prenen calç vna q
altres tant de orpimet poluorizat e piat e mestlan
ab surh dalls ode ceba e de enols tot aç p egual mesura
e metenhi mel claca e vmagre aytat com tot lo als e bulla tot en
semps e mestlan ho tota hora mentres bullna tant ho que sia com
engnent / E de aquest engnent metenne en la naffia lla on es la fistola
dos vegades lo dia e abans que hi metan lo engnent lanan tota hora
la naffia ab vmagre ben fort. **E** aç mateix val que prenga orpi
ment e vert sur e calç vna tot per egual e poluorizat e mestlan ho
ab surh de poudre e ab adramet e mestlan hi ay tanta mel claca aytat
de fort vmagre e coga tot ensemps e mestlan ho tota hora engnisa
ques faga engnent e metenne en la naffia tot jorn 11. vegades lant
la naffia abans ab fort vmagre

Laura

P remm fualgar ab salma de home de home deyn e formet
mestlat e tot aç mestlat enipero meten ho sobre la naffia
tempradament / Lo Sengal de conexer la fistola si es mor
tifficada es quant la naffia se infla en torn e que rompa dins e
com sera mortifficada denla hom guarir aç com altres naffies aç
com damut es dit si la fistola se fa en loch carnos faga hom aç com
he dit en la cura del nauch

Dela malaltia q homr diu sobre pen

U na malaltia se fa en la cana del canall dela murtura fins
ala corona dela ma e fas aç en los braços dauat comen
los pens detras. **E** aç ve quant los roins van en la pasta
ets donen colp e per la tendrea que han vels allo o p altre colp qui per
anant prenen fals allh aquella calositat e endureixse p no arzerh al
comen. **E** per tal com es sobre nirus e venes quat es dur fa aptayer
lo canall car pense sobre la corona e passan dolor lo canall es ben
anol malaltia e leia

Laura

BXheu gentilmēt lo sobrepen pux prenē donzell e morella ro
quera e carnera dela pns tendre e prauho abensmipa de
porch que sia vella e pux cohen e com pg talent ho po
ra. s'offerir posanloy sobre la pufladura o la calositat d'ammē duar
sapien que lo molhificamēt d'ammēt dit molt val acores les pufladu
res qm venen per ferides Item aco mateyo val rayl de malny o
rayl de lra e del canem barbat tot aq prar abensmipa de porch e
ab vna bona quel metan sobre lo sobrepen moltes vegades renouellat
Item aco mateyo val ceba prada ab lombres coes vne archs quis fan
dens terra tot mestlar ab oli e aq pssanloy tot talent de s'q lo sobre
pen e aq fen d'ues vegades lo dia. **E** si aquella calositat no es frestha
mas q sia antrigua e dura rahenloy be ab vna lanceta rayx manloy
en gusa quen vna sanch. Enaptes haran sal e ros de botar e sia tot
ben prar ensemps e meten loy sobre la raymadura del sobrepen
e liganloy ab vna bona dessg conuenientmēt s'et e s'iga axi tro al
ny dia e pux deslligan loy e vntanloy ab mantega o altra cosa vnto
sa. **E** si lo sobrepen seia ra dur e antrig noy ha altre remey sino lo forch
per co vos lo courets ab ferro conuenientmēt prun e les ralles sien per
louch segunt lopel e daules hi dellarch all arch del sobrepen e conueni
ment espeses e guardanlo q no so menye e passats job jorns meten lo
en ayguar qiat ha exut vntanlo de oli fet.

Dela malaltia q dien alcanzadura.

Als canalls s'dene vna malaltia que dien alcanzadura e fas quar
lo canall corre o va molt myrat e ateny se lo pen ab la ma
o li ve altra bestia derrere quel aconseguen.

La cura.

Si la carn sera vberta o maquada prenen sende cabro e prau
lo ab allo e ferne vna coqua e palfaula en bon v e me
ten la dessg la alcanzadura tant talent com lo pora s'ofeur
e aq feu ny dies arren y vegades en lo dia e guardan que nos mull
ne so puga menjar. E pendren fem tur e manrar lo en ab fm vna
gre e ferne empastre e posar loyhen y o ny vegades lo dia e aco lenar
ha la dolor e si es la carn dela alcanzadura poduda menjar la ha.
E pux pendren blanch don e baten lo fort e gitanne la s'ma e mol
den pegmra e ensens e mestlar ho en ab lo blanch don e posan loy dessg.

e lenar ha ha lo beu e fer h ha beu labona carn e curar loy ho.
E s es al canzadura al meten rahen loy e rapmanloy e desagnanloy e
pnyx pendren seu de cabre e vimage e sat pegunta e ensens erarena
de tm e seuho bullir ab vna paella e pnyx prenu ones mordares
e haqan vn manil e mentre bullna nullanloy e batenlm lla ones
lo mal e guardan q no s entre aygua m so pnyx menjar e de p.
dies anant metenloy rastundia al ueber dta aygua e quant sera
exor vntanloy ab vna ploma ab oh fret

A alcanzadura

P Renen formage vell e metenlo al forch e quant sera ben
caleur cremantlm la alcanzadura e apres lanau loy abous
de home e metenlh cymmet dess e gnarra

Alcaura paalcanzadura o colp de tarrauth

S f lo canall ha pres gran alcanzadura o colp de tarrauth enlo
talo vos lo faren sagnar en lotalo de v o de vy. nols e pnyx
quen ygua ppon sanch e si ha tarrauth ferhen dar hyn bon
de forch p lla on sera entrat lo tarrauth e pnyx anzen trementina e bul
lent ferhen renrar lotalo e sauzen oco e meten loy dess e si nyta
hanten de rampnar no sgan de arampnar abell

Del malalaa q dien monella

L A Cimonella es vna malalaa ques fa als canalls e es de natai
de sarna e fas enles coronies e es vna maltra q gsimia
totes les coronies dtes mans e fas quant h meten les mans
nullades en los fens e quant met la ma en fenta frefha dome
e nolas denegau tost

La ma

P Renenropa e nullala en oh e ensal emetenhi dess farina
de formeut emetenlm encorn dta corona fins q ha gnaru

Dela malaltia q hom dñi dessagmadura

Dessagmadura es vna malaltia que fa als canalls e venes p molt sogornar en lo stable e prenen gran greix e ab les carns grans q meten denallals la fleumia que hyx dta greixa p les venes e aç q den esser santh comas fleumia q ve mestlada ab lagrassea e denalla anall p les venes ellanors lo canall va balbut aç com hom qui va desfalc p spmes

Lacura

Heuhi molt dolar les soles de tots los m. pens tant q la pla stiga tota blana mes guardaumos non yogna saurh. **E** pux prenu sende cabro e lenauue les vnices e sego e mestlanho tot e talent metenloy en tots los q m. peg enles soles en manera que no sia molt sses e feuho açi vñ. jorns arren n. vegades lodia. E apres prenu alquicia e sen de cabro cera sal e mel e omplim lin les palmes e haian ferres talents que sien plans e possan ho sobe aç gentilmet e teninlos hi tant tñ que fagan beure ala palma lo que dir he. **E** pux pendren stopa dell e omplir lin hen totes les palmes e ligauls hi p tal que tngna la talentura enles vngls e açi feu açap de m. dies vna vegada noqnehyquen les vngles totes fullofes

Dela malaltia q dien lamparons

Als canalls se fa vna malaltia q dien lamparons e dels per sobie abundancia de santh e de apistament de males vnors e denallen perles venes mpdals e asseriense en les dñs veus en los lochs pus abundants e aqnestes humors mestlense ab la carn e tornen brach e fa ducullons e obrense e manen en bey. // Can vna mare açi hom dñi lo aç dela mare e aqnesta mare pareix sinces tost aoreguda e denallen ales nyxes emm ten als botons o ala verga e pux que son en aqnest loch Lo canall es perdut don com que hi sia dat reiny

La cura.

Guardauh lo cap e sino son entrats per lo men passanloy ab vn ferre corp e tallanloy ab vn rahor e quant lo han ren tallat hanan vn ferre talent e reman los cors casu per si e meten en casu vn porch de realgar e ungaloj vndia e vna inc e puix metrenhi aquesta poluira dems suta e enaps fen passegar e trotar fort lo canall per q se salse e li pareguen les venes capdals dels bracs e arap de hui porch sagnar leue si es canall ia egualat trahenhi ij. lures de saurh e si es de ij. dents trahenhi ij. lures e si es de ij. dents trahenhi vnatra e mja. **E** sino es fort trahenhi de cada edat mja tra en apies hanan vn ferre talt e foradar los hien en ginsa quela crema dura passe lo amparo e com seran axi cremats pendren tant de pantafflon que es dita cala e tallarnen vn palm e es vermetla e la fulla feta com aolmera sino q la ha pus menuda.

E meten en casu lamparo vna rail della e als vij dies o als viij. seran cors poduts e rayguts en terra e com sera rayguts prenen sh teben e ab vna ploma vntan los e pendren poluira cremada de femta dome e mestlan farnade formet egualm en de dms e ay alts quels men en aquesta mania. **E** ne prenen vn ferre talent tant com mes pot e reman los tots tro ala rail vullas sia sobre lo men o sobre la vena. **E** prenen mel e calc e sal e can de porch magre cremada e femta de home sera cremada e mestlan en samps e lauen la plaga able. **E** un fort q sia de sarments de planta negra e puix meten dila dita poluira no q sien guazuts.

Dels canalls que ragen

Ay molts canalls que ragen e altres dien tallar e axols de danyant com de tras e gñstense quant canquen e molts. **V**egades ne perden lo canquen per tal com los pifla lo bras o lo garro de tras on hanets mestre de fer dollar larma del canall de part de fora mes q dedms e faren ala ferradura lo tall de part de dintre pus alc quel de fora de bon troc. **E** si lo canall es potro ab vn ferre talent danh talles entre los brachons de pt

de dins prop dels pits e en les axes alc de part de dins e ablo anar
storchas e fali mal e ab aço per part del vi de anar stret

Dela malaltia q hom diu sobrepo sament / o gran crebata

Una malaltia se fa sobre la corona dela ma o del peu ent
la carn vna ela ungla e fa crentament de carn e si sta
longament fasi ales vegades cranch e aço sdene quant
lo canall posa la hum pen sobre laltre e prem lo fort ment e aquesta
malaltia diu hom sobre posamet o gran crebata

La cura

Cancost quey veuren nassia vos li tallan de prop la ungla en
torn la nassia per tal quela ungla no prenia ne toth en la
carn vna car la carn hinas es soldada e la ungla ferh ha
gran mal vos li lanaren la nassia ab vi alc o ab ungla e de aqua
uante curan la nassia ab soldatq açi com en altres lochs he dit
e guardan lo canall de sutura e de aqua quicq la nassia sia cura
da e si per nehgencia tomara en cranch guarim lo açi com he dit del
cranch e si es fistola açi es fistola

Dela malaltia q hom diu fals quarter

As als canalls vna malaltia en la ungla es vna fene
dura qui ve fins al tudell sta corona e fins abaxo etera
la ungla e aço se sdene p moltes maneres / La primera
es per natura e per gran treball quant es jone o per corer ploch dur
o gran tental e p haner los talons stets e quat sta louch temps q
nos ferria te lo talo larch e preny la corona e p aqsta gran stetua
trenta la ungla e fas lo fals quarter **E** açi mareix ve prastamet
del tudell de dins e fas mala vmt entre la ungla elo tudell e a
mollax la ungla e ab aço flata lo fals quarter **E** ensenar vos e lo ca
nall sden haner fals quarter o no p coneç lo çaus dt açs vos guardaren lo
talo del canall e puen lo talo com es en y parts si la vna pt sobrepuja mes
que laltre ela preny laltre e abaxo açi haura preps sdenindor fals quart

N Aian vna alegria: eo es vn ferre: quels menestals nomene:
 axi e' cercan les rails del fals quarter e' lo lit denes lo tudell
 apres la corona entro al vni e' lo mort dela vngla: e' ab
 la alegria tallant tallan sobre la vngla vers lo tudell entro quen yoga
 sandi. **E** pmy prenen vna serpe e' tallanla de trocs menuts e'
 aquells trocs meten los en vna olleta o tarola quey hana ohe
 coga tant fins que la carn dela serpe sia tota fusa: e' lo oli enginsa
 que sia tot axi com enguent e' de aquest enguent vncame: y ve
 gades lo dia lo fals quarter entro q' lo fals quarter sia mort e' la
 vngla sia tornada en son stament e' guardanla ma del conat de tota
 lutzetat e' dangua e' no menys e' la. **E** mra ha alguns q' solen
 guareir lo fals quarter axi tallen la vngla primeramet damunt
 ab la alegria entro al vni axi com he dit e' pmyohen les rails
 del fals quarter e' mortiffique ab poluora de porraces ab altres pol
 nores apropiades a remiar e' de aquy auat fen vna confectio ayal
Charan ensens e' mastich e' tot mestat e' poluorizat e' huan fende
 molt e' rera noua per equal mesura e' fenne de tot enguent e' po
 santm y. vegades en lo dia entro que la carn e' la vngla sia solda
 da pero volon mes lo enguent q' damunt hedit dta serpe

Altra cura afals quarter

P Remu oh de llimos e' oh de mastich e' oh de tarola tant dela
 hu com del altre e' prenen sal rema e' salmitre e' sal de
 compas tant dela hu com del altre. **E** los ohs sien mesos
 en vna olleta noua q' si enuerrizada esia o mesa al foc e' les sals tots
 ensemps sien mesos en vn drap delhi e' quat los ohs bullira me
 tenhi lo drap ab les sals e' quat pus talent ho pora sofren meten
 lo drap ab les sals e' mullat en oh sobre lo fals quarter o fenedu
 ra e' axi loy reman v o vi vegades lo jorn e' tan car h' ha la fe
 nedura en tal gusa q' pus nohi tornara. **E** griman la dita mede
 cina vii o viii. jorns arreu

Altra cura
 Mirau atz al ca
 d'ara a cart. 2

De la malaltia que' dien dessagmadura
quis fa en la ma d' canall

LA dessagmadura es vna malaltia quis fa en la cana del canall quant dms al mastle si fa mala humor quies axito veru e' no ha per bon roca e ha exir dessy per la corona car es lo pus feble loch d'la ma

La cura

Quanh deus en la palma ab vna alegria en lo loch hon se es fet lo veru o mala humor. E puru pendren blanch don e baten lo e trahenne la scumia e haian pegmura e ensens e mesclauo tot en vna e posan loy dessy lo loch hon hauren canat. E ayaltres que' prenen ronell don e meten lo al foc e com es ben torrat meten lo en la macadura. E ayaltres qui prenen alquena e clorell de magrana e rany e mescleno tot en vna e meteno sobre la magua pura

Del canall qui ha les ungles seques

Ay alguns canalls qui han les ungles seques e praho d'la seque dat no poden tene' les ferradures ans quat liguen los clays fense la ungla per sobres de fortalea p la seque dat. E ay s' denie per destemprament e per no dexar lo anar de tras la mare lo temps queli conenia e agna e fanchs destempren la ungla e ay murey los de p natura del pare per tal com lo pare hama tal peadura e tals mans e peg car aial es lo canall qui ressembla molt mes q altra bestia a les bondats e anlees o malalties q hanza lo pare

La cura

Uos dolaren la ungla del canall ab un lambroy tant troque romangua la palma tota tendra en apys pendren alga e sende tabro e sagi vell e cera noua e sale mel etot nresclats o ensemp. E hauren ferros q sien amples e stal far los en molt e metren d'la gferro darunt dita en les soles de les mas edels peg e ab los ferros calents torrarhen les palmes tant trossy tot lenguer se haia begut la palma e deffet metenhi dessyropa p tal quey ent tota la calentura en les ungles e sigua axi un dia e vna nit e ay

feu .ij. Vegades lo poen e extimar hoen x jorns arren tio ques leu la bu
gla seca afilles. **E**n apres pendren mantega de onelles cunya o erna
de vaques e sen de molto e de cabro e sagi vell de porch la mitat
menys e v. dmes de xanabe e v. dmes de apostolhon de canço
e m. dmes de ensens e de ceranona v. dmes. **E** pendren totes a
questes coses e fondren les que fan afondre e molren les q fan amolt
e cendren les tant fins q romangue blanques e menys de aspura e
mestlar hoen tot ensemps e metrenhoen vna paella e bolloren
tot ensemps e menchoen ab vn basto e quant sera bollit metren o
en vna scudella de terra e stigay tio que sia gelat e puix quant sa
gelat vntar hen les orones de les mans e dels peg cos entre lo pel
e la ungla e aco faren .ij. o .iij. vegades lo dia e aco temprara
la ungla. **E** quant volren conixer quant sera temprada la ungla
ferlo en ferrar e pendren vn tros de la ungla quel tallara e retor
zenla en la ma e si veuen ques torza com a treia e no treia
llavors es senyal ques temprada e q tendra be la ferradura e
nos fendra la ma com dabans

Altra cura a ungles stopenyes

Pendren aygua tebea e lananhi les mans be dms e de
fora e puix ompluh la palma dela aygua e meten
hi farina de centeno e posan hi damunt vn drap ben h
gat e aco faren a castim pen e ferhoen vna vegada lo dia .ij.
jors arren e puix passars los .ij. jorns lananhi les mans
e los peg ab aygua tebea e stigay .ij. jorns q no xora del stable

Atenir ungles blanques temprades

Premu rails de malinis e cohen les e quant seran nyres
pirantes ab sen de cabro ensemps e ab sagi de porch e
romandra enguent e de tot aq q dit he haia .ij. tat de
hu om del altre. **E** tot jorn de aquest enguent vntanhi los peg
e les mans e tendra les hi temprades

Enguent per arixer mans de canalle

Pendren cera nona .ij. dmes e .ij. dmes de sen de cabro e hanan
hu de forn e palla dordi remada e mestlaroen ab loda

minut dir e hanren vna olla e metenhi la cera nona e losen de
cabro e metenla al foc e com tot sera desser metrenhi la sina
e la poluora dela palla dordi e faren ho spesir en mania ques fa
ca enguent. **E** despinx lanaren les corones et canall dels mas
e dels peus ab aygua e com seran exutes prenen del enguet
e vntanhi les corones e ay feu tot jorn amari e a vespre e me
ten l'enguent vn poch del per q que nos en direxta

**Enguent arauall qui ha los peg forts
e les mans carmides e per vltre dolor**

Prenn n lures de alquicia e m lures de mel e m oz
de trementina e n oz de razma item ensens n oz mastech
n onzes sanc de drago n onzes e galbano r onz ar
monach r oz e pegmua de raqua e pegmua dola e sagi de
porch salat e lo greig que sta sobre los renys del cabro e tanta
sal com pora hom deit pendre ab lama e m oz de cera nona
prenen lo sagi del porch e lo greig del cabro e fonen lo e com
sia fis leuanno totes les vnres l'auanhi totes les coses d'amm
dites e menanlo ab vn bast e com sera refedat quen volren met
en la ma del canall preminho tant com vr onde gallina e meren
loy en la palma. **E** abans q no loy meran feulm lanar les mans
dins e defora ab aygua feda e fen loy exngar e pux merenhi
enguent axi com he dit e ay feu x j dia apart altre

Altre enguent a fer crever mans de canall

Prenen sagi de gall e sagi de gallina e sagi
de voltor e sagi de serp e greig de cabro e razma e cera
nona e oli de olives pux apres quat sera fet lo enguet
lanu les mans al canall ab bron de molto que hi sia moya tan
salada e feulm lanar del brou a n oies lodia. **P**ux vntanles hi
ab lo dit enguent e segons la quantitat quen volren fer si meten
de les coses d'amm dites

Dela malaltia q dien en pedradura

En pedradura es vna malaltia que ve en la ma del canall
e ay li s'ene quan pora molt la pedra en la ma o per
dar gran colp dela sola en pedra o en loch dur e sim sera a

conegut plausen e de agra mal.

La cura

Uos li dolaren la ma ab vn lambroy e pnyx ab vna alegria
canarhen lla onte la empiedradura fins quen vna sancta
e sagnat la hers e depnyx quen sera exida la sancta siegar li
en la ma ab sal e aygua e hanzen leg de molto o de rabu e rapolar
lo sen e meten hi oh e meten los sobre la empiedradura e hanzen
popa e metren la dessg e donzen la ferradura de planca e tornan la

De la malaltia quant can la cabata al canall o la ungla

Algunis canalls aqu can la cabata ola huingla e arola sene
quant se enaynen e stan molts dies que mols acorren axo
com denzen el corona vmples de verq e vnfles e per
aquesta raho los can la sola paxi mateix los can quat corre e enope
ga e per lo gran colp roman la corona fientada

La cura

Prenen alquira e oh e cera e sag vell e bollunho tot en vna
e pnyx remanlm lo mastle e metren hi dessg e pnyx pen
dien farina de forment cernida e metren la sobre popa ab
oh pnyx castim dia vnculo y vegades ab mel tebea ab vna ploma
e gutanli dessg aquesta poluora **E** fent de home setha poluorizada
e clofils de magranes poluorizadas e farina de forment e tronso
de col reniat e poluorizat e tot aro sia mestlat e passat sobre la vi
tina **E** si venzen que lo mastle haia mafa e igitull prenem talce di
na e mel e sal caru magra de porch cernida e de tot aro faren pol
nora e cernenla e pnyx lanan la ma al canall ab bon vi e meten hi
de pnyx aquesta poluora toq lo mastle sia exnt e tornat en son pa
ment e pnyx ferhen q q he dir

Altra cura del departiment dela ungla e del rudell

A vegades se sene per nechigema del menescal que les vmore
sromogudes dms la ma del canall e aqu en toses e lo me

neſtal no haura conegut la malaltia negat remey en aqua e p'nnel
liment d'a dita malaltia la ungla p' forta se preny del tudell e tan
de fet e' pla gran furor' de les moltes v'mors. **E** auegades se partey
porch aporch la ungla del tudell e p' obra d'a natura que' h'm' fa altre
naper e seguey la ungla vella e' aco s'dene p' flauea de' humors

La cura.

A La qual pot hom donar ayal remey de fet vos tallaren la
ungla ab vna alegra e en torn en torn es la ungla vella.
lla on toqua la novella enguſa q' la ungla vella no porh
ne penga la tendra e de aqui auant prenen .ij. parts de ſende
molto e la .ij. de cera e bolliuho tot tro ſſa enguent. **E** aq'ueſt
enguent vn porch calent vntan. .ij. vegades lo dia la ungla noua
Sapian que aq'ueſt enguent augmenta les ungles e es fort bo
pero guardan la ungla de tota ſuſceſa e de angua e' aco m' vſan roſ
ſus la ungla ſpa tota mudada. **E** dela ungla ques partey del tudell
e' del tot molt neley adiz p' no eor llarch mas dirnos he los millors
remeys e prenen pegmra grega e enſeus e maſterch e vn porch de
ſanch de drago e galbano e p'egual pes e' tot p'rat foueno ab .ij. ps
de ſen de rabio. ode molto ab .ij. parts de reca toenho tot enſeims ben
meſclar. **E** p'ny prenen vn tros de drap delli fort e metenho en la rom
ferro d'amm' d'ia e en bolcanloy fort e d'agtl drap mullat en lo enguent
ſen amara de pen e vntan lo tudell e' m'ereuh lodit drap enguſa
que' h' t'ingua la mada munt e danall e' aco h' reſſeſtan .ij. vegades
el dia e quarch tanien aquell ſors pen lanan loy ab vniagre ben
fort e ſia teben e p'ny tomanh lodrap ſobre lo tudell empo guardan
que lo tudell no ſia ſent de neugma roſadira. **E** com lo canall per
lo perd'ner dela ungla no pora ſtar molt de peg ſenli bon h't de
palla enguſa ques p'nyta reſoſſar pero guardan que lo ſen no ſia po
dur car la ſimioſitat hi faria gran mal e ſi tota hora ſahia ſia h'molt
engos e de gran dampnarg e deſtar en peg tota hora ap' m'areix
E per toke tot aco vos pendren .ij. alues de drap gros ode ſort ranemas
e poſſan lo drap dms los pirs del canall enguſa que la amplea del drap

de la munt del cos entio ala darrera dels pits sia stes e puxen ligan les cordes
en rastum rap del drap alt en la bigua axi q lo cos del canall sia soste
gut del drap e ddes cordes e silo drap no era prou ferm muntades an
gles cosides ab quencom bla p q noli faga mal pero fen ho ab tal gu
sa que lo canall l'angerament regne enteria asique no s'agua en
layre ne corregat sobre lama. **E** axi den hom ajudar ala maestra
per q les ungles sien fons apres que seran nades / li puxen e en e
sapien q entores les malalties que lo canall haria aeste sobre los
pens apenes li pot hom ajudar e per q que les ungles sien fons
apres que seran nades. **P**renen poluora de gales e aytat segon
la poluora e omagie fort e bollunho tot ensemps mestlat ab una po
chad e sal e de tot aço en bolcanlin tota lama o lo pen ab un
tros de drap en bolcanloy be que nos moga e aço fen dos vegades
lo dia e guarra de cert

De la malaltia q hom diu mal de peanya

E n ara hi ha altra malaltia que fa p'pament en lo bolet
de la ungla. Ila hom se ansten les canes vmes dta ungla
e fa planyer lo canall e molt balbejar e anegades se fa
en un pen tan solament e anegades en los altres e sapien q sis
fa en un pen tan solament si hom noli acorre defect se fa en los
altres pens. **E** aço fa l'angerament de males vmons p' fumsos
tat empero l'angerament se fa per sonnegar d'aygua e per fumo
sirat destable e de la sutzura quey es e com noli denegen be
les canes e los pens encara fa nafries en la lengua del canall
e com ha mal en la lengua pot ho hom conixer l'angerament e
per q li diu mal de peanya q comença en la lengua e fua en les mas

La cura

A la qual malaltia accorren axi hanen lanbrons e dolor
hi en la mar o lo pen q homia lo mal de p'p' signar
lo en duna pt e altra del bolet per tal q les vmons se
s'acoreguen e hanen un ferro molt calent e foradarli en la lengua
de part apart e guardarli los pens de sutzeherat e d'aygua e de

fanch. **E** després hanen sego vniagre e seu de cabro e mestlan ho
tot ensemps e bolliu ho tot no que sia spes e ayo ben talent tant com
ho poia sofferir. metren ho en vna bona ampla de drap e metren
loy encorn del pen malalt e liganloy e ayo faren dues vegades lodia
enipo guardau quel canall no menye molt de altra cosa entro que
sia guarit car erbes e molt menjar aporten vniors e ayo gnarradta
lengua car deffet q sera guarit sta malaltia del pen sera guarit
dela lengua.

Dela malaltia q hom diu fanch fontment e la cura

entreas en los capitols de p
ment e beure a xxi
e d'enayguamet a
dm. carts.

E Nara se sdene quello fanch fontment del canall se
sdene per negligencia edenalla als pens plo morimet
deles vniors que denallen ales rames ayo com hom a
costumar la qual malaltia si es fresta pot hauey aytal remey
q la premitat dela vngla abalegra pot li cane hom lo pen entro que
la vena maestra q passa p aquell loch se rompa e com sera rompu
da depauey exor tanta de fanch entro q sia endeblitat e ayo faren
en tots los pens ques plantaria. **E** despus q la fanch ne sera e
orda vimpla hom la naffra de sal que sia ben tuda e propa mul
lada e vniagre e ligan ho sobre la naffra e noldeslliguen ho al
segon dia. **E** puy guarir la naffra ab poluora de gales o de
mirta o de leucistle e ayo li meten y. vegades lodia e lauant
y. vegades lodia ab vniagre e guardant de mullar les mas
e de fustura.

Altra cura p a fanch fontment

E Si les humors sonogudes p raho dela fanch fontment
ayr com he dit damunt hi es entre les vngles hi son an
tignes cone que hom li desol los peg aquells de ques
plant per tal que les humors e lauch q hi es en la sa mura e
tallan li ab vna alegria encorn la premitat dela vngla be e fort

e arrancantula. **E** després de par ben ferar la vngla e quat la sach
sera ben scampada prengua hom stopa ab blanch don e metenla
en la nassia e sia ben ligada ero al segon dia se pux languila nassia
ab vmagre fort e sia vn poch teben e prenen sal tuda abros de
bora ben picat e metenlm en la nassia e mengay fins al terc dia. **T**empo
després que hom hi hanza passar tot ago possauhi damut stopa mul
lada ab vmagre daquianat n vegades en lo dia sia lauda la nassia
ab vmagre calent e damut granhi poluora de gales o de mirta o de
lentacle o de canya solda la carn e greng les vnores entro al con
soldament dela carn se al renouellament dela vngla fen ayrial metria
e guardauilo tota hora de mullar loy e de tota sutura e al trament
deles vnores que pot vsar apres del trament o posament dela sal
e del ros. **P**renen poluora de ensens e de masteth e pegunta
grega e vn poch de sauch de drago e mesclauho ab cera noua e
clara e ab altrestant de sen de molto e bulla tot ensempe e de ag
fen enguent e de aquest enguent vn poch teben vntanne la cura
ayriom he dit se sapian que moltes malalties venen al pen o ala
ma del canall que ome que hom dessol les vngles go es stopar
e de pux vñ hom de aquesta metria. **E** sapian q encotes les don
gles ha humiditat e les venes ques mes m ha son millors de
ferrar e per que mls se tallen prenen malues e morella rogra
e sego e sen de molto e de ayrial de cogro calda en bolcaulm les
vngles e metenlm moltes vegades

Del mal dela vngla e del tudell **e dienli atonament**

E nara se sene quella sola dela vngla de fora lo pen pren
colp e fa gran mal al tudell e maqual e fali dolor enguifa
que quant va lo canall per loch pedregos e de muntres
oper loch molt dur les vngles los tornen aurores e tant se seguy
que lo tudell de dins la sola no por han sa naturalitat da go
val menys lo tudell per lo prement dela pedra o de alguna cosa
dura. **E** com amal lo tudell fas entro la sola del pen e lo tudell

p ablanir te

Vn ajustament de sanch e de humors corren al loch doloros axi
com an acostumat

La cura

A Corre hom ab dessolar la ungla e cone anegades que
desol hom del tot la ungla anegades la mitat ane-
gades vn poch axi com la malaltia es gra o poqua
per tal quen hyxque les umors e quel tudell nuls ne guareix
ca e fins q sera guarit ferhen la cura que trobaren en dissoluto

Del fih qms fa en la sola del pen del cauall

E S denes que en los pens del cauall se fa despus la ungla
en mig dta sola per rahode algim ferro ode os ode
pedra ode fust e entra to al tudell e fah gran mal
del qual mal los menestals p negligencia no tolen la ungla
lla on denyen ne tant com denyen **E** perco encorn la nafra
del tudell nax vna malaltia que es sobre fluxtar de carn
dessy la sola del pen vn poch hyxent defora **E** paro quam
prem lo pen per lo premimet dela ungla fa star aquella car n
sobre lo pen dretamet com afich

La cura

A La qual axrien ab axtal cura primerament tallan dta
ungla qm sta en corn dta nafra entant qy hana bon
spay e conuenit entre la sola del pen e la carn se obri-
ra que hom diu fih **E** puix del fih li tall hom entroendret la
sola e de puix q li hauren stancada la sanch ligam vna sponga
de mar ab vna bena sobre la talladura del fih p tal quel
menge lo fih que h roman fins al tudell e guareixra hom lo
mal axi com he dtes quatre malalties dels pens esinorha
ma dela sponga molt hi val pohora de porrares ode altres poluors

acost al mal car embargaria lo consolidament e lo renouellament
dela carn e dela nouella ungla. **E** després q la nassa sera feta pren-
ga hom stopa convenientment e mullaua en blanch don e omplim
la nassa e pux guarir la ab sal menuda e ab fort vniagre e ab
poluora de mirra o de lentistle axi com ja he dit en altre capitol.
E si la malaltia passa ^{en p} enlo tudell e la ungla que es la segona mania
de endanadura es menys perollosa car no fa mal al tudell mas al
costat.

Cura pera endanadura q no toth al tudell.

Primera met hom desobra la endanadura fins al vniab
vna alegria o ab un lambroix tallant la ungla e tallen-
hi entroir e nog acosten ala nassa e pux omplim la nas-
sa de sal trida enpo abans lauenlay ab vniagre e pux posan
hi stopa mullada ab blanch don e ligant lo pen ab vna bena am-
pla e guardan la nassa dies vegades lo dia axi com he dit. **E**
si sera la terca mania de endanadura q no fa mal al tudell mas
passa per vng lo vni dela ungla fen hi tor g q dir he en la segoa
manera. **E** mpero enaderx hom axi tallan la endanadura o es
la ungla fins al mal del dan p tal que neingma surzura noy
romanga e sapian que les altres endanadures q no fan mal
al tudell pot hom lancherament guarir tallant lo mal primamet
axi com se cone. **E** pux haian cera e sen e ab oli e vna porcha
de trementina e axi sia bullent e mes en la nassa. Item hi
es bo sal e ros debora item hi es bo ensimxa e sal e oli tor-
mestlar item hi es bo blanch don mestlar ab vniagre e ab oli
item hi es bo poluora de gallamirri e de lentistle e lauren
primer la nassa ab vniagre. **E** sapian q les nyctires des nas-
ses dels pens e deles ungles com hi ve occasio de dan o de fust
o de altra cosa q entre dins lo vni abans quel li rompar la un-
gla fen fazmes e haian sen e malnes erot axi bulla ab vniagre
entro q sia spes e apant calent com ho pora sofferir possano

en una bona de diap emetenlos sobre la endanadura e aco tnga.
del vespre fins al mati car aco assuana la dolor e obren los forats
efan. Vindicare les ungles e talla hom mls e pnt l'angerament
la ungla e guardan lo pen e la ma de suzura e de agua e de
canalor lo car seual gran mal

Cura a endanadura

Avegades se s'ene q p poch saber op ne h'gentna de me
nestal q la endanadura no sera ben tallada ne guarda
p q se s'ene q si fa podridura dins la nassra entre la
carn vna e la ungla e romp la carn de sobre lo pen e fa fuma
nassra hon hyo la podridura la qual nassra sequarex aco com he
dit en lo capitol d'antut dir **Empero** cerque hom dessors la sola
del pen e tallarla convenientet e de aco anant guareyxa la
hom aco o he dit de les altres endanadures

Cura pera endanadura

Tos arranquaren lo dan sta ma o del pen e fiaz len entra
e pnyo metren los polzes en tren sobre lo forat hon
sera arrancat lo dan e diren aco **Mostru** senyor
den fon puchar e fon lanat e fon vutat e aco diren m begades
e pnyo diren m paternostres e m anemaries tenyt los polzes
tota hora en tren dessg lo forat e pnyo de parjen sens altre dic
ne fer e sera guarit

Altra mederna acanall endanar o

A q tinga os o tarranch per lo pen
stan agenollar asol yent e digan m paternostres
e m anemaries e digan lo vers segnent m bepa
des **Virideng** desclana les mas e los peg desm
pnt dela rien e aco com es ver guareyxa aquesta bepa dela
ferida de aquest dan o os o tarranch o segons q sera e guar
dan q apres noy faran nenguna altra mederna

Altra cura a endanadura

Diren vn patnoster e vna anemaria e staren tot agenollat
e diren aquest vers m. vegades e tantost arrantan lo din
Tho fuit primus cum freg et vntus pro redemptione vniuersi
genu e pns noli facere

*De la gran rebata que fa de traners
en la vngla ala qual dien rera*

As vna gran rebata e longa de traners dta ma e ve per
ocasio de altres rebates e fas entre la carn vna e la vn
gla e es maior que les altres rebates eys comagella
rebata se fa de traners e talla la carn de traners e gmnas ab les
vngles ne passa maior mal que de les altres

La cura

No pot hom guarir be socorrer als mals dtes vngles o
altres q sien en gran quantitat sino ab conte troalare
it e per co les premitars dta rebata danyut dta entro
ala rail h coga hom ab vn ferro redo car per lo dir foch la rebata
no pot reaper ans mpmu

*De la malaltia que fa en la ma del
canall que dien formiga*

Formiga es vna mema que fa en la punta dta ma
del canall la qual li mema de part dedins e menja
li fins al vni e quat es al vni llunors plamen sen
e rebata la ma e la punta. **E**ntas axi vos la faren canar
ab vna alegra fins al bo e puys ferhen remar la canadura
ab vn ferro alt e sobre la rebata vos li faren dar m. o m. limes
de foch

*Si volen fer dobre vn canall
sens ferh mal nengu*

Han vna cerda dela sua coha e fore lo pel en lo canador hogan
lay tant pret com poren e dolzas e deffer q loy deslliguen.

tantost li sera passat. Item mes paco mateix prenen un gra dordi am-
tenlo en lo bolet d'a ma e merenloy de pinita en mania que toque al
vni e dessg metenhi una poqua de femta sua en mania quosa
parega ellauos lo canall dolras molt edeser quel ne lenen nos dolra
Item per aco mateix metenhi per lo bolet un gra desal e toqueh fins
al vni e metenhi una pota desutzeat dessg e quant volren quos
dolra metenlo en aygua e fonsras la sal edeser nos dolra.

Dela malaltia q dien agrio

quos fa en les garres de tras

Una malaltia se fa als canalls q dien agrio e fa pnatals
sa del pare oper mordedura d'altra bestia oper sta en lo
stable per oper colp e fa de part de tras en lo colze
e aquella mala vint q ali se apista far un carum amana
de tendrum e sta fort leig e fa dolor al canall

La cura

Primera met li rahen lo loch on se fa lagrio e rayloy ab
ferre ben calt per lonch e menut edessagualoy ayant
com poren e pendren pegunta e sag vell e oli e sen
de rabro e viragre e sal e arena de un e bollunho tot ensempe
e de tot aco batenlm lagrio moltes vegades fins quen haran despes

Altra cura agrio

El agrio haura molt temps quel se lo canall cohen loy
ab ferre ben calt per lonch e per fraters e com sera myt
prenhi femta de bon fassga ab oli calent esobre
aco que sera myt possanlm una vegada tan solamet e no mes

En apres hean lo canall en aygal manera que nos pusta men
jar les mytuzes ne fregar ab res car tota mytura porra gran
prohna e si podra menjar gsmar hobra del tot eguardauloy de
tota sutzura e de aygua que noli toh fins al p d'jorn e de aqui
auant metenlo en aygua czeret amane a despre una gran pma
esia lagua tan pregon quelhi cobra lagrio e totes les mytuzes

E quant lo hanen tzer dela aygua haran rendra de salzer

e' possan loy darrunt e ar faren al mat e al respire tant to que sia
curat car la gna frega fa dessequar les vms e fa soldar e respire
er.

Dela malaltia q dien corba

Als canalls se fa una malaltia que dien corba e dien loy
per q com fa encorbar la nxa del canall e aquesta ma
laltia los sden p moltes guses. **E** si lo canall sera mal
enfrenat quat hom lo atermet al curar han hom afer ab gran
força quel dona hom en la boqua e ell aturas sptat e per co has a
carregar en los mms darrera molt e llavors se fa la corba. **A**xi
matex se fa per gran affany o reball quel donen com es inolt
jone. **E** quant sta lo canall tot se los mms deles gares e fan
se durs axicom os. **E** axi matex se fa p colp

Lama

Desquau lo canall e rahen la corba e raxomantay
ab una langeta ben pregon e meim e dessagnau lay be
e pendren sal vermella e rendra de sarmers negres e de
sthepa negra e de dzma e mestlan ho tot ensemps. **E** prenni un
drap dellana fort e freganlm la forba corba tant to q stuche e q
sen len la carn to proplo mmi car no es cosa de perill e quant aro
hanren fet pendren cal vna e gitalay dess e merenlo en lo
stable e guardanlo que no so menye e tot jorn ha n. oes meren
h dela darrunt dnta polnora e guardan nolos mllen fins q vni
des sien passats e arap de x dies merenlo al reberg dela aygua
corrent e tendren loy vna gran pera e nol meran en lo stable fins
q sia exnt e vntanli la corba ab oh teben

Alra ma per a corba

E om lo mmi malalt qui comenra del cap dela gata vema
hom q sera hum poch en corbat ofera mes resnt q nosol
ohen la infladura de continent de lony e de ravers se
gunt lo pel e pny quant sera mpt prenen senitade bon festa ab oh

calent esobre la myrra posanlay vna vegada tan solament en no mes // daqui
 anant s'ligan lo canall en cal maia que alto quelh hanzen myr no so posha
 menjar ny fregar ab lo pen ne gratar en la paret e ny roch aygua del
 dia que sera myr fins al .xj. dia. En apres meten lo canall en aygua
 corrent amati e auespre vna gran peza e quant sera fora dela aygua
 hauran cendra de salzer e posanlay damunt la myrra. E axi gremian
 fins q les ralles del forny sien soldades car la aygua freda fa dessecar les
 humors e q'solar e ressempre e sapian q lo canall quelh couren les rames
 en quin loch se donlla fa ben diligentment aguardar q no so puytha
 menjar ~~fora fins als riuys~~ car p la gran prohya q hite menjar so
 hia fins als riuys.

Dela malaltia q dien corbaza

Altra malaltia hi ha ques fa en lo garro del canall de part de fora
 que mon del miry es fa p haners e dien corbaza per talo
 es del tot sta natura dela corba saluant que la corba se fa
 millor dellarch del miry de part de tras e la corbaza se fa de haners
 de part de fora. // E aquesta corbaza se guareyo entota la maia ques gua
 reyo la corba.

Dela malaltia q dien plano

Una altra malaltia se fa als canalls que dien plano e fas danat
 onse encorba la falca e deneli p sobres de gran treball
 quelh donen e curas axi. // pendren vn ferre agut e
 metrenlo entre lo myro sans e malalt e rompen vna ~~vega~~ ^{vegada} qn
 sta durs e traurenli la yguaza quey es e pendren vna pluma ^{de gansa}
 merren la yguaza en oh fier. // E puys metren realgar sobz la plo
 ma e merrenlay ayunt com poren per la corba enfus e hgar loyen
 per que no sen cayu e tregualay vndia e vna mit se apres rayo
 manla corba e hauran pegnira e vngere e arena e sal e sen e
 oh e sagy e bollunho tot ensemps e hauran vn drap e merrenli
 vnes mordares e batenli molt ab ay tant ho tot sia despes

Dela malaltia q dien aliffaf

As als canalls vna malaltia q dien aliffaf es as de quistomet de males vners que se apleguen de part de dins en lo tou d'la falqua e los demes passen ala part deffora e diu hom tressora per tal com respon ab laliffaf. **E** aquesta malaltia se següna d'a flamma qui denalla per la vena capdal.

Lanza

Pendren vna langeta e metren un capdell de fil o vna pilota e arç metren de part de dins de la font e sempre lo enbe ab los d'os dies en maña quel giren laliffas tot de fora e com preen la vexigua ab la langeta e tranrenne la agguaza que hi es e premen la dins e fora en maña que no n romangna. **E** puix pendren **següna** axi com he dit en la cura dela cortaza e senho en aquella maña mateixa e romanguas axi tro que a 20 dies e de aqumanant metren lo en lo rebeg d'a agguaza e quant lon hauren tret e sera exort vntan lo ab oli teben pero ans de nenguna ma quehi faran tallant la vena capdal darrunt la falqua tro a vna ma e danall la falqua axi mateix.

Altra cura

Hauran sen de cabro collut lo pg vell que trobaren en les brasses ralfarden e posar lo en axi teben sobre laliffaf m. o m. vegades axi deffora com de dins e ans q de aquie par terra manzar lo en ab l'ama tant tro quel faran bente lo sagr e aço faren. n. vegades lo dia tro a 20 dies arren e tallaren la vena capdal axi com he dit. **E** tem per aço mateix tallant la vena capdal axi com he dit e trahen lo tanta de sang com rahonablement ne deia exort e puix cohen lo de l'arch e de traners ab fetres calts e puix curant lo axi com he dit d'os vexigues.

Dela malaltia que hom diu tressora

La malaltia que hom diu tressora se fa de part de fora en

la foudre dret laliffaf e fas de tot q lo aliffaf se fa e mas entora
lagmfa ques mra lo gliffaf e gtrmament se respon ab la rassafora
en axi que si ab los durs premen laliffaf simpla la rassafora e si pre
men la rassafora simpla laliffaf

De la malaltia q homi diu sparany

Als canalls se fa vna malaltia que dien sparany e es
os ques fa de part de dms en la falqua sobre los qm es
sobre la pinctura e es de natura de os e es dit verdadera
ment sobre os. **A**questa malaltia los ve p natura del pare que
silo pare ne hama ve al fill e axi mateix los ve p colp q rebe
en aquell lloch per apunxament de males vms e quant han lo dit
sparany entzeballen dolensen. **A**questa malaltia es la ppor
que lo canall pnta han en la falqua e alguns q non saben garr
de axi dien que mes val quen haren dos que no hu la raho per
ques den dir es aquesta q mes se mostra quat lo canall se dol dta
vna cana que quat se plany de abduys. **S**on y maneres de
sparany la vna que dien bonm e fas aquest ab rerde e pla.
El altre dien hagnr p tal com es agut e fause tant grant um
anellana porh majors o porh menors e de aquest se dol mes lo
canall que del altre. **A**ymolts homes q asin los mra de sa
maia per mostrarsen sopsils pero la verdadera mra del spa
nany e la millor que nimha li torn escore lon ab foch

La cura

Pendren vna vergador e calfarla en tant com poren e couren
lo sparany en aquesta gmsa vos daren vna rallade
foch sobre los panany de pt dells e altra de part de dms e
altra p mig en gmsa ques toquen la dells e la dauall ab la mja
na e guardarlen q noso pnta menjar ny fregar e x. jorns q
no so mill e daqui anant metren lo canall en lo rabeig delayna
corrent e axi y vegades lo dia. **E** quant lon hanen tret esera

exor. vntaño ab vn poch don teben ab vna ploma. // E si no poden haue.
verduth dor. cohenloy ab ferre p'vra hora guardan que les talles del foch les
largues eles de traners sien segunt lo pel e fentes p'goncs

Per a infladura de rames de canall

E sdenes que les rames darreres del canall se jusslen vtes arren per
sobrefluyrat de vmons denallades all. Exor marey se sdenes
quant lo canall menja erbes cemes ar llavors les vmons semo
nen per tot lo cors del canall e corren enlo loch malalt / o ales rames e axi
lo canall es en gran dolor en m'g afollar

La cura

Primierament vos hi tallaren les venes mestres deles rames e
tallar les hien darrunt e dauall la falqua axi com la he dit en
altres m'es e trahenli compenitmet dela santh axi com se cone.
E p'ny prenem dera blancha ben pirada e mestlanla ab vmayre e p'ny
tota la infladura lin carregan be e axi faren y vegades lo dia. Aquesa
mareya cosa val fenta de cabres tota disolta en vmayre molt
fort e p'ny ab altrestanta de farina dordi e tot mestlat carregan
lin la cama. Per axi mareya val sangoneres e possan les hi en
torn les rames empo rahen les hi primer e si de tot en tot axi nos
deffa la infladura cohenloy ab compenits myntres e p'ny gnarey
ca les hom axi he dit

Aixi colp q lo canall reb en les rames

H auen vna reb e fenner tallades redones axi grosses com ung
dit e fregules ab oy e de aglles tallades feres metenne sobre
lo colp que lo canall hanra rehetur enla ma cama equant sa
refredada la tallada metem altra e axi giman vns y jorns arren m
o v vegades lo jorn e guarra car axi li fara lenar la dolor e li fara
desinflar lo colp

Dela malaltia q hom diu exuaguet

HAs als ranalls vna malaltia q diu exuaguet e aros fa p ajustament
de males vmons e axi per gran creball com entemps de fany
sens torar lo merzelo en lo feny ralt e fany vnes tennadures
grans sobrel ranador e de aqles tennadures brones agnaza e aqlla ag
gnaza vas stenent e tennalo myro e fas exuaguet. **E** aqnestes tenn
dures se fan de trancers e gnyxal mes de nyern ab los fanyhs q no
en stin e gnyxer se axi com la corba e as aguardar e amrar sem
blant mer e ab aqles pels

Altra cura

Prenen .i. onza e mya de soffre e .i. oz e mya dol e .i. oz de al
quena e axi fa anolre e adestempran ab vmagre en manera
que no sia molt clar ny molt spes e vntan abas les exuagues
e axi matex haia altra medema prenen vna oz de almarreth e .i.
oz e mya d'argent vni e mya oz de soffre e .i. onza de sal mure
e .i. oz de albalat e .i. onza de sagi e vni poch de vmagre. **E** pre
nen lo sagi ab tot axi e conpilanho e destempranho ab ell e ab lo vi
magre e pux vntan les exuagues abas iten per axi matex prenen
.i. oz de aleres e .i. onza e mya de zoffre e .i. oz de alquena e
mestlanho tot ensemps e destempranho ab fort vmagre en manera
q no sia spes ni clar e vntanlm ab axi les exuagues

Altra cura a exuagues

Prenen .i. oz de cera de abelles que sien polles e es exam
e .i. oz de soffre e .i. onza d'argent vni e .i. onzes de ar
delles e .i. oz de sagi fresch e ralt vna e pendren lo soffre
e la cal e lo cardello e fonen la cera e lo sagi e pux mestlanho tot
ensemps en vna olla noua e possanha arcesfedar e llauiant les exu
gues e lexantlo exognar. **E** quant sera exout vntanlo molt abaqsten
guent d'annir dit. **E** tem p axi matex prenen sardines que sien la podry
des e cohen les en agna e quant seran mytes prenen aqll caldo e llauiant
ne be les exuagues

Dela malaltia q dien porrets

Porrets son una malaltia q ve als canalls e fanse en les rames de tras sobre lo cranador de part de tras e son males vms qui denallen alli e fals inflar la rama e fals una cosa a mania de ronya e pnyo trenchs a trauers de que hix agnaza grega e planten molt lo canall e aols sone de males vms q denallen alli axi com diu he. **E**ls ve p gran fumosiar de stable que signe en sem que sia molt podrit e mal remenat e axi mateix los ve per merels en lo estable e ab les rames millades els ve enremps de fanhs q lo temps es des molt humit e tendria les rames plenes de fanhs e sens corcarles m engarles axi fangosses meren les en lo stable e ab gran calor del fent e ab la fiedor del fanh fauhs los porrets de que si molt los deuen enuellir es malaltia molt mala de curar e que poch hi saben dar reme te enguarir los

Lama

Primament vos li tallaren les veneres maestres de les rames darrunt la falqua e darrunt axi com ja he dit en algunes mtes. **E**n apres haian blanch don e verr suu e destempran ho tot e fenne enguent e haian un alt elanau be los porrets e fms ab oms don rebens. **E** pnyo quant lo haian engat ab vndrap vntan lo ablenquei darrunt dit. **E** axi sen tant e tan longament tro q sia guarit

Altra ma

Haian una lura de verdet e mya tra de com e mya tra de mastech e una tra de rabo moll e y tra deusens erors aquestes coses darrunt dres qnes poden pirar fenne polnora casama o su per si e cerneuh ab hum sedar e pnyo meren totes les coses en oli butter e mesclan ho be en mania qnes fara enguent. **E** pnyo prenen del enguent e merenne lla on setan los porrets e guardan q lo canall no lo banye e quare

Altra cura.

Prenen cabo moll e oh de olmes e fuch de fulles de als ermel
e fenne enguent. E fen esquilar los porrets e hanan vimage
e metenhi sal si molts porrets ha e si non ha molts en loch de
vimage metenhi oi e sal e bulla e com sera teben lanauhm be los
porrets e ben fregar e pux exonganlos hi ab un drap delli en apres que san
expus vntanlos hi ab lo enguent danynt or

Altra cura

Prenen pegmita .i. oz trementina .i. onza cera nona .i. onza cof
fre .i. oz blanquet .i. oz verdet .i. onza e lo verdet esto cofre
sien ben molts en un morter e totes aquestes coses sien
cuytes en oli dolmes entro q lo enguent sia prou ruyt en apres granhi un
porch de vimage e meren loy mize dos vegades e sia la quantitat de
vimage dues taces de vidre petites e cada vegada hi gran la .i. raxa
E pux coga tant troque se s'espoxca es faga enguent e com sia
s'espit leuauho del foch e sia lo foch dar e lo veyell quel vnten sia gran
p tal q no sobreixar per la foror del vimage e si tot ara nols exonga
prenen mastech e puauilo e cernerilo e destempranlo ab vimage que
sia en maná denguent e pux fen lanaz los porrets ab vi e ab sal
e sia teben e exonganho ab un drap en apres metenhi aman e a nespre del
mastech e guarra

Altra cura aporrets

Prenen api e puluerr e coruola mar en altra maná apylla
da lengna bompia e erba sumadora e vidre molt e cernit e
un porch de verdet e aç sia destemprat ab vimage ben fort
e les erbes sien per eguals parts e pux squilant lla vntre los porrets
e merenhi lempastre e tnygal ro q sia seth e ans q noh meren lempast
lanauhm los porrets ab vimage que sia ben fort e guarra sens falla a
m. o any empastres quez hayan meç trem per als dos porrets hanan arger
un e vert sur e oli de lloz e trementina e cabo moll e orpiment de ras
cura cosa .i. dmer e meallada de mel e tot ara sia ben molt exetat ab

ab fort vinagre esia h posar sobre los porrets en exorn. Item puro marex
pren femta dom e ornis e sal de gras apant de hn com de altre e
bollin ho un poch e pux meren ho en un drap e posan loy en los porrets
o orna e sia ben teben quant loy metren e aro fen in un jorns e
guarexa. Item mes h es bo femta de porch destemprada ab rabo moll
pux vintanne vint jorns arren los porrets o ronya e ligan loy ab
bena de lent Agrelles e pindes e posades sobre los porrets sta bepa
guarexen perfectament encara guarexen los exuachs deles bestes

Arag vull dir deles malalties accidentals axi co son trentadures
e naffres e altres semblants malalties qui anenen poccasio
e deles sagries quantes son. **E** pramiament dire de
trentadura de rama de canall

S talgun canall ha rebebur colp de bestia o de pedra o de basto
o de altres coses semblants axi qh trenque la rama. **T**os
pendren lo canall e meren ho desps lo ventre faques amples
e blanes en gusa que noli faren mal e ab cordes ligades alt en vna
bigua al tan lo canall en mania quel romanguen los in peg fures
quant que sia enaptes tornan ho los ossos rasi en son loch dietamet e
egual en mania q no si faga sobre os. **E** axi mania aquell loch on te la
trentadura e fen vna puma de format e de xanabe e de alim
e de pegunta e de ensens e vidre e molen lo tot en vna. **E** pre
un blanch don e baten lo molt e guame la suma e en aquest blanch
mestla hien totes aquestes coses damit dies e ab un basto baten ho
molt tant troque fara correa e premir un rajor e rajeu la rama
e pux embolantay be ab aqueixa puma e ligan ho un petit spnall
per hon pocha la flemma que si aplegara e posan ho supra dess e dexan
lo axi star que noli faren altra cosa fins a vint dies passats e als vint
dies passats setan los ossos soldats e als .x. dies passats meren lo en ay
gua feda per tal que se strenguen les carns

Amny callat

Preneu la un rap e altre del muni callat e cosin lo la un ab altre
gentilment ab seda. **E** preneu vermens los quals han nom

ysullh los quats naxen en los fems e fregin los e posanlos hi dessg lomen
tallat e noli possen als dessg **E** tambe fies boaro prenen dels bec
mens que fan deus terra que appellen lomburys e metenlos en oli
e fenenlos al foch e calens sien sompt posats en la plaga e nengun
altre metegament no faran. **E** napres sia mirada la nassia ab engnet
marnaron que es aquest. **P**renen trementina q. oz cera nona mija
onza oli un quart donta e prenen ensis emastech pegunta grega e
pendren dels lomburys e cera e abenlos en oli e trahen los ensis etoran
los e dela poluora mestlan ab les poluores donunt dres. **E** sien
fuses les gomes e sien tretes del foch e com hanan perdut alguna
porca dela calor sien hi enorporades les poluores e fenne enguent lo
qual enguent maza e soldara.

**Deles sagmes quantes son ne
p ques fa castua en son loch**

LES sagmes son xij. // La primera es del paladar quant
habunda de sobre sauch. **L**a segona sagma es dela lengua
quat ve al canall strangol de part de dms lo qual infla la
lengua. // La terea sagma es sots lull m. dms e aro ptant co hi ve de
remma o de altres vmoz corruptes e podides. **L**a quarta sagma es
dels polsos sobre lull de part de tras e aquesta sagma se fa p mmds
o per tels op pangs que fan entull del canall en les parts foranes o hi
entara per remma. **L**a quinta sagma es dela tanla co es del coll
del canall e aquesta sagma es la principal e la maior que puytha
fer en lo cors del canall e la que allensa tot lo cor. **L**a vi. sagma
es dels pits o encoures e aquesta sagma se fa quat lo canall pren
encontre danant o va sbarat. **L**a vii. sagma es la dels genolls
la qual dien dels tercos car fas sobre lo genoll lo terc del brach. **L**a
sagma se fa quat lo canall ha treballat molt e va flux danant
hor entara se fa quat lo canall ha molt treballat. **L**a viii. sagma
e aquesta sagma ha aquesta propietat. **L**a ix. sagma es
la deles fons en la ma prop los quates de part de dms e fas quat
lengua passa ales palmes. **L**a x. sagma es deles pumes quant
lengua es adormida. **L**a xi. sagma es deles yllades aqsta sagma

ha moltes propietats. La primera es quant lo canall es enormat fesh
aquesta sagma e mes ha aquesta propietat tot canall o altra bestia q
sta potada dillada o prima danques gaimant aquella sagma es lo
canall o altra bestia se carrega al coll de carns gaimh la sagma deles
yllades sonnt entre lam. La xij sagma es la del mas de go es la
coha tallant dos o m. mng e de xant lo ben bnydar de samth e en apre
st sta plantada ab foeh aquesta sagma es apropiada a omplir les an
ques de carns. La xij sagma es deles mxxes de uers la braque
rada e aquesta sagma ha aquesta propietat com lo canall se destoma
oli ve una malaltia quel dien malfermo ab aquesta sagma hauna re
mey. E tambe se es bona quant se enaguna ques carrega la
aygua detras sihi feta aquesta sagma.

**Quantes son les mides deles dents del
canall ne en quin temps munden**

Les mides dels canalls son m. La primera mida son les fon
teres que son n. darrunt e n. darrall e lanciales axox mes
ses que son n. anys e mng. La ij mida tanta les altres
n. apres que son n. darrunt e dos darrall e axo lancia axox m. mes
q son n. anys e mng. La iij mida son les foianes e premes e
lanciales axox anys e mng. E sapian q axox anys e mng ha gplu
lo canall e ha arabar de mndar. En apres lo canall ha anar n. anys
e mng fins agplmet de axox anys e arap dels axox anys les pre
mes se son egalades ab les altres e en aql temps ha dos e axo es
deles altres besties.

**Per conex quant la bestia ha dos
si es molt vella o no**

La primera mania de conexer lo canall quat ha dos si es
molt vell o poch si es que vos li guarden ab lo dir lo qua
tal o colmelle deffo sil te agut o no sil te agut mox vell
car no ha gayre mes de set anys e smol te gayre agut ha hyt o
donj. anys e quat pg rom lo te pg vell es. La ij conexenta es qh pal
pen lo os sta barra sil te tallant es poue equat pg vell es lo canall re los
dela barba pg rom e pg redo. La iij conexenta es quel roquen la coha
de par de jus la hon no ha pels e ay una canal dellant allant e

e quant pus fonda la te es pus lona e quant pus plena te aquella lo cauall
es pus vell

De vena de cauall q es trencada

A S deues moltes vegades que per sagnar lo cauall per la quera
larga o per donar sobres gran colp la vena se trauessa orres
passa duna part al altra en mañia que bnyda de part de dno
o de part deffora ental gnsa que nos pot estamar

Lacura

Prenen blanch don ben debatut e apres haian ensens e mastech
e pegnuta grega de casm hui poch e sia poluozat esia mestlat
ab lo blanch del on. **E** apres haian del pel dela lebre e sia
mestlat ab lo blanch del on e ab les poluozes dantut dures e si ane fers
plommons pros del pel dela lebre axi ab les poluozes e sien ne fers plo
mmons esia fers en la nassia vna pocha dintermea po no fers en la pell
e s'optilmet sien hi mesos los plommons pfora engnsa q pnone forans
E apres q la nassia sera ben alafada ab los plommons sia dar un
punt ala boqua dela nassia e apres lanyan vna stopada en lo blanch
del on po quey hna mestlat vna pocha de farina de rals e apres h
ganloy axi com se den fer. **E** fen star lo cauall xxij dies que
no menje ny bega e q s'nga ab lo cap alt ab xaqumna e no tnga
fre e lo stable sia rals e be guardar de agre e passades les xxij dies
que lo cauall no haura sagnar dant amemor coses blanques axi co
anena sego erba mistia e semblars coses. **E** com haura menjar
razonablement dant abente no tant com ell volra sino ordenadament
e sia li dar abente agena tebea q sol hna perdut la fiedor e sia mesa
farina de fornet e parallar e axi h daren amari e abes. **E** si
gna axi fins al quart jorn. **E** passar lo quart jorn sia deffaxa
da la nassia e si hi veyen q la vena sia strurada q no solras sta
sant per mltos reffermar tornant dela mederna deslo dia e s'nga
axi altres ij dies. **E** apres deffaxanloy e sien ne tere los plom
mons e si veyen q la nassia hagues fer repletho de materia e qualques

apustamet sia h fer al p^o baye loch sta plaga vn soccedor p aforaguar.
la materia e per soldat. la nassia po la nassia sia curada axi^o
du es ab lo egephath. **E** si la vena no era soldada ala primera
guarda ne ala segona. ans g^ottiman a ental m^o sia la nassia ma
nifestada per louch e fen q la dita vena sia trada afra esia des
encarnada esia lada. denes lo cap del canall e axi mateix denes
lo cors e sia mudada ab fil delli de dues dobles enginsa quela tres
nenadura sia entre. n. ng o hzaments e sia tallat lo tros den mig
e manlo ab engneut egephath axi com se nren les altres plagues.
E nyo si romanya alguna p^ofladura odurina siay dar vn ram de
folh o glaella

De agrenamet de sagma

Necessaria cosa es que rahonem dels accidents ques seuenen
algunes vegades als canalls enlo coll per sagma q com lo
canall sera sagnar al quart jorn dal quint h ve infla
ment o agrenamet de g^omet li sia tencat lo prim. **E**mpero
guardan del primer lo coll ab la ma ne ab lo tabestre e aquesta m^o
pladura ve per raho del prement del tabestre o fregar en alguna
part axi^o li pu la nassia dela sagma o p temps humit des plagues
q entra en la sagma.

La cura

Prenen boherum e vinagre e en corporauho tot e apres
vntan la p^ofladura e axi g^ottiman. m. .c.v. jorns e si veyen
que per lo dit deffensiu dett nos p^ottan baxana la p^ofla
dura. **S**anli daltre deffensiu vert. **P**renen api e morella roquera
tant dela vn com del altre e sia ben p^ottat e sian tret s^och vna s^ondella
e apres metenhi mytra e vna s^ondella de vinagre e mel. m. onzo
e farina cetinda vna s^ondella ola que sera mester e sia tot myt
e menat e axi tant entro q corne amana de pasta e daquell em
pastre tant alt com hom ho pora. sostenz ab la ma sian vntar
En apres haian femta de bestes sera e cobrimlos ab la dita femta
Empero si la dita p^ofladura nos volha baxar ans vema apostema

no s'hi dar vn canterí dela laguna: dela fleuma p mng sta naffia mas
no pas entre del curro angrit p no agseguir la vena enaptes fexhi as
lo remey segnent. **E** sia presa morella roquera e carniera e mal
nes e fulles de violes e paradelles e de semblants eguals e tot enseps
sia mes en vna cana ab agua e sia tot curt. **E** enaptes s'han socre
guda laguna e ben prades s'han pres vna grapada e sofregui les ab
mantega zanna o ab sagr dessalat e sien mes en vnes supades esia
mesa sobre la infladua gran empastre pero sia teben e no fen al
matí e al vespre empero primermet sia vntada la naffia ab man
tega zanna o ab sagr vell. **E** sila dita infladua no volha deffer
ni fondre ans gtmiana de bragueia: llanors a correnh amamifestar
e obre per lony e no per tranes e sen per gmsa si fexse pot qnq
pugan metre lo dit per tramen si hi haura carmicos o bmes esia
gramit go es lo conera pregon q pugas denes lo cap del canall haur
vn canterí de grossa de vna anellana e alt s'hi mes ploton ammit
e si venren q haur mes mester s'hi tornat altra volta e vntu del
nodut troglá staca sia deffora. **E** dallianat maula naffia ab loen
guent egephach.

Del tencnamet de costella.

Moltes vegades se s'dene q per colp de pedra ode barra o
de cos de altre canall tencnen la costella del canall lo re
mey es aqst. **E** degment sien preses vnes renalles gro
ses de morro e no per tal que no tallen lo curro del canall e dea
quella part q vos venren la sema q la costella se calara dens
lo cors alh en aquell endret sien mes les renalles e afferant
myr e tran enalt no atar q vos vejan q la costella o costelles sta
ran en lo equal deles altres apinyades e lanors fenh la prima
segnet. **E** venen pegunta e omny mya tra pega grega. i. onza en
fens e mastech e pedra sanguinea. sauh de drago de casin. i. di
e vidre molt poluozat e reñut vna almosta arena morta vna
almosta. totes aquestes coses sien enorporades ab la pegunta re
galada al for e tant talent com ho pora sofferir. s'hi haur lo spar
pegar e mbert e de gment sia mberta la prima de by de lly. **E**
enaptes sia tornat abntar dela prima mateixa sobre la vnta
cada e sobre loh e merh vna post sobre la prima en mana qta

post se afferre sobre lo pegat mas la poll sia ben prima. **D**e la
de sedas o de semblar empo q nuls refermar la post sia forada
arada cap e posada una simolsa e sia ab la simolsa reniglar lo canall
e apres sia h mes una ronallola ben ligada e sia lo canall ben mbert
en maña que nol toque fredor ny yxqua del stable e xxx jorns
p qz asolde sens embarch de treball. **E**mpo sapian q tota renadu
ra ha mester. xl jorns en soldar e xl en refermar e xxx en leuar
dolor.

De viratonada q haian dar al canall
en alguna pt del cors q no sia aronat

Sta pronada la nassia ab caneles de cera o ab ploma e sia can
tarizada la nassia solament los labis ab un collet gros can
tri axi co una auellana e entorn da nassia es un
polze lmy sien li dars canuris sis o vi axi co a stela e q ne de
a altre haia un bon polze empelos canuris ab q faras la stela sien
pg puzos q lo ab q hauias canurizat la boqua dela nassia. **E** la
primera guarda sia mes en la nassia una cala que plerch no prop del
cap dela nassia e sia untada ab lo nodut e sien mester apr de fora
propades planes de nodut e sobre aqtles sien mester stopades banyades
ab bon vi calent vermell e premudes eraldes sien mester sobre les del
nodut e axi sia ben ligada la nassia sia tots jorns nizat unadegada
e merli del nodut ny omj jorns toq onga materia nyta e a
pres guarda u lo en aqta maña mateixa ab lo egepnath q es ^{enlo} rapinol
dela punyalada. **E** si ve humor en lo mebre nassiat usau li los
deffensis vermells del bohermy empo si veen q la nassia fes
via en bany o en anall fenli sorredor en aqta maña. **E** si enu
lodit en la nassia de pr de pus tant anall com pnyam fenli un forat
ab lancera larza e feny gmsa q la lancera plerch al cap da nassia
de part de dms en maña q la nassia puxa sorrer plodir sorredor
e la bora del sorredo sia canurizada e sia h mes una ala destopa ab
nodut axi com fes la primera vegada en la nassia major e apres ab
lo nodut sien usades les tales axi com la major empo si hi hama

ferro o fusta: trahenno primer ab vie. instrument com mls puthan q ja.
mes no gnarria rrossa fos fora.

Per ranze ferro q sia romas en lo cors
del canall

Prenen rals de ranyes verres o seques e molen les be mement
ab lina o ab altra cosa aspra e pastanho ab mel e me
ten aquest en pastre sobre la plaga e fora exir lo ferro. **E**
si lo ferro fa en vs o en la puntura en lo q que pugon tota ro
canto ab los .ij. dies apries los manonells e digan aquest non
de nre senyor. **✠** Tetragramaton xps Rex venit in pare deus
homo factus est

E colrellada q sia dada al canall en lo q
hon hauria polpa

Necessaria cosa es q los canalls q sien ferus de colp de spasa
o de colrell que no pereuque. p fectura de medecines de an
tinent que lo canall sia nassat sguilant la nassia en torn
gentiment ab tisores osials la nassia ben torquada e denegada dels
pels apries ajustau los labis dela nassia los danunt ab los canall e
sien apuntats ab fill de lli doblat esia la agulla de .ij. ranyes e aspi
la nassia m los punts massa dars m massa spesos q hauria de hum
punt al altre on dit a ranyes. **E**mpo guardau lo baxer dela nassia
que nol apunten sino que romanda per sordedor on dit porh mes
E prenen blanch don ben batut e banyades e meten les plonch
e per traners e apries deles propades banyades merenlm de exites da
munt e ab bena de drap dell dela amplaria dela ma dres o m voltes
sia ben cosida la bena en manera q nos desfaga e faga axi q nos gnart
fins al .ij. jorn e apries sia la nassia guardada ab blanch don e ab un pe
tit del zonell ben debatut casu a la part e apries sia mesclat tot en senps e
sia incorporat on porh dol rosar. **E** sien banyades les propades esia
guardar axi la guarda prima del blanch e axi fen la altra e totes ro
ala quarta guarda. **E**mpo se hi haura infladura salfan on porh dol ro
sar esia vintada la nassia al enton bors .ij. dies e com los punts seran
rompus o trenats o siells mateos nos trenquen al .v. jorn tallantlos ab
punta de tisora e sien ne lenats tot los fils esia la nassia ben denegada e bany

e maroement si roqua en mirri infla la rama e lo ranaill p forasse
ha aplanyer.

La cura

Per rance lo basto o spina sien presos. m. caps del luerne
e sien mactafallars esta primer ras lo loch on sta lo basto
entorn esten hi mesos los caps dels luerne ab undrap
delli sienh fapars sobre la nassia. E aquella mateya valen les ranyes
deles ranyes prades e ligades sobre la nassia. E aago mateya valen
los caragols ab manega e batuts e mols rors eles merques damunt
dres posades e renouellades sonent fan exir fora la spina o rony
qm es dins la carn en spay de m. dies. E com lo rony o spina
ne sera exir nren hom ab una popada de nadur que faderouell
don e de dh rony e ago sen vna guarda e apres miranlo ab la re
mencina seber esta vstar per spay de v. jorns aman e anespre roq
sia guarir. E sapian q aquest empastre damunt dir es for bo
arora infladina q omga amdentalmet en la rama o en genoll o
en qualq pmutua q sia fressha molt hi val los mollisfrans que
he dres damunt renouellars sonem.

Per amatar fistola

Avegades ve q de aninga nassia se fa vna malalta de
dins la nassia rahent e ranaill les ranyes fins als per
per longa vellea de nassia no guarda e anegades se
pene de rany que no es guarir a p d'enzia e torna en fistola.

La cura

Si nassia emellida se torna en fistola dela polnora tant sola
ment del orppmet aganta com de tal vna per tal que
sia pus for amatar la fistola prengan hom e cor piat
e polnorizat mesclauho ab litch dalls e de rebat e de enols ab

ab egnal mesura e ben mestlar ensemps bulla ab aytanta mel clara e omagre aytant com tots los altres succhs e mestlanho fort ro q sia fet enquent. **E** de aytal enquent merime en la nassia dela fipola. **¶** Vegades en lo dia sufficientmet esm poden fer lananho tota hora primeramet la nassia ab omagre molt fort.

Aquella mateixa cosa val que prenga hom oximent e verofme e cal vma e de tot ayo egnal pes etot poluorizar mestlanho ab suc de pindre e ab atrame q es viduol e q hom hi mesle aytant de mel clara e aytant de omagre fort e coga tot ensemps e tota hora mestlar e menant. **E** depuix metenho en la nassia e adobanho axi com amelonis e pinyols de dants e axi se stora la poluora que nos pert com es seca. **E** hom deu lanar primeramet la nassia ab omagre axi com danmtes es dit e entat que sia pus violent e pus fort q tot ayo q dices. **¶** Preneu realgar ab salina de home lone e sia formet mestlar merenho en la nassia pero atemptada ment. **¶** Lo senyal quant la fipola sera mornifirada ses quat la nassia se infla entorn e romps e dms e com sera mornifirada denen guarir la nassia. **¶** Apres que la fipola sera fora sia hi mes del nodur que fa del ronell don e de oli romm pro quanyora tot lo mornifrat e mrat o dues vegades apres que sia guarida la plaga ab lo egeprany segons es en altres capitols ordenat. **E** si la fipola se fa en loch carnos faren axi es dit en la cura del canch. **¶ Del canall qui rana sonet en lo stable.**

¶ **Q**om lo canall rana en lo stable se fa per moltes rahons. **¶** La primera p desnar la erba ouada q son glots e ranen auegades per voler q han de auar a altra bestia e auegades per delit e moltes vegades per amor q corre en les palmes e fales amana de phya. **¶** Per que com comentara auar

p' humor com per totes les altres coses casu ven com se pot guarir Si
per anar a altra bestia tanost es guarir menazant Si per mengar
p'nyo te la vianda danat es guarir si per folgar treballau lo Mas
per guarir deles vmoz vos dare remey **A** Sia desferiat lo canall
esiali la punta canada entre lo cap del bolet ela punta l'anyerament
en ginsa que nos acosten ab vn tor ala racn e haues gosse marafallat
e metloy en la canadura e ab vn ferre ralt regalali lo vfre en mania
q' bulla e dexalo gl'as q' lo gosse desferia la vmoz q' allies que
dona la prohiya e dessequa lo loch que nos anoshmara de venelo
mala vmoz **E** aquest es lo remey de aquita vmoz e axi sia fet
en la vna ma com en la altra

De sanar flux de santh de plaga de canall

COm moltes vegades se sene flux de santh en la plaga
del canall quola poden sanar prenen feltre e remantlo
ay q' nosia remat del tot e mestlanho ab lo santh deles ori
gues e p'nyo meten loy damunt la plaga e liganho be etingant axi
fins al .ij. dia e si noli val prenen la femra ruda del corral esia
myta ab vinagre menar e bollint ques spexesta **T**empo abans
sia salpistrada la plaga de cendra de sacments fieda e si nos volia sa
car per los remeys danti vn canny de foly lla on venras lo flux
o sia vena o arteria e la nafria sia ben premsada e ben pirada e
lo canall sia tengut que nos meneig nes fieda **D**e guarir dta
plaga quant sera sanada la santh en los capols o robaren dtes
plagues

Dels ruyts ques fan en lo ventre d' canall

COm lo canall ha ruyts en lo ventre vnexerhoen ques gura es
rebolca molt sonent es grata en los costats ab les dents e
vol se guarir ab los pens de tras lo ventre e te los pels

arizats e sta trasillat e trist. / E si may arorre hom prest fenen h
los nhs les ennamenes e entrenh enlo ventre e par ha amorn
esien en aquest punt ve non pot parar

La cura.

De continer fenendmar lo canall per spay de vndia
e vna mt e huan dela erba dela persegnera q hala
rama zora e mola espessa de ng e en los ms se re
nen les fulles e es tal la sua fulla com fulla de psegner sino
q no es trepada e huanne vn gran brazar e dantm amen
lar tanta com volza e sgra que no menje altra vianda
my oes sino de aqua erba per que los nhs per fora ne
hauen amenyar. **E** si non volha menyar pranta e rubeu
ne q. fudells de suth e ab vn roin fen los ventre e sgra q
no menje my oes. Item hi ha altre remey sia pres donzell e erba
sana q dien menta tot equal e fenne suth my. fudells e meten
hi hui poch de vngere esia dat ab vn ocn e sgra axi com
damme he dit. **Item** si vols fer cance nhs on sonilla
que lo canall los hua metenhi aqsts nomis suts en paper lito.
liber. job. iudicij. illis. pro.

Del spasme qui ve als canalls

El spasme es passio de mris q fa grance agts dones lohr
naxoment e tolent agt mris monpnet donen saber q pat
sia q moltes puxen ar les causes de espasme axi com
gran fredor e gponmet de gran calor. Disoluent e pntura de
meru ab agulla o fiblo de aial vermos e mos for e reball e molt
partinpar ab la femella e molt perdre sanch e anguda o talla
ment o apustament de materia en vir loch del mris e venno
sua grossa com no pot exir e anegades la causa es sanguinea
e anegades flemmatica e anegades malencha e anegades es la
causa febra e ventre e molt dormir. **E**mpo totes les dres o ses

se reduheren aduerso es a plenitut o abundament. Altra dimissio
o departiment pot pendre spasme car pot esser vniuersal q tinga
tot lo cors e particular q tinga vna part. **E**ntara pot pendre
altra dimissio car ve apoqua e gran edat si apoqua langueramet
se gnareix si gran tar. **E**es aduertir que mths e mlera
venrosa enlo ventre poden fer spasme pot se coneyer sies de
plenitut quat sopradamet ve sens manifestar raho. **E** lo de bny
dament per contrari es quant vendra apres de gran febra
la sua mra nos pot fer si hom pmiament ho coney la sua can
sa. **S**i coneyeren q vinga de fredor a com si lo canall fa
passar p neg la sua mra es donantli coses caldes resolnents
dintre e defora dntre aygua ardent defora vinar lo cor e lasque
na de oli de lili de cost e de questor e questra en toth calen
E si ve spasme per gran calor sialidar anenpat coses fres
ques e defora sienh vntars los lochs dament dntre abol rosat
e de nenfar e de salzor. **S**i vendra per pmitura de mirri
sia posat oli bullent de anforbi ode oxopaniath e peltrie e castor
esia scarpellat lo loch en canterizir. **E** si sera desmipi ode aials
vermosos donenli tuaga o maredat esial fer tal benarge
Prenen salma e aristologia redona e gennana e olmes de
lor tant de hum com de altre e sia bullit edonat abentre ab
vn corn. **S**i sera per apostemano sia mirada la apostemano
segons es en lur capuol. **S**i sera per mths sia fer benarge
de mths es de suth de donzell e persegnera e vromza are
ner agarich e redori e amertes amargnes. **S**i vendra per
sanch sial fer sigma esienh vntars dntre los dess dntre lochs
segons dess es dit. **S**apies q al x^{en} jorn es mes perillos lo canall
de ventre espasme q en altre temps si es enredat.

De naffia qui cala p les anques e passa
e naffia lo budell nlar.

Om lo canall p spasme o per lanza o per sentlat sera naf
fiat en la olla de les anques e passara per mig de les anques

e plegara fins al budell nilar e naffrona aqtl de giment hi sia pro-
uada la naffia ab la ma o ab los dits osies tant stret q no puxa
pesar la ma ab vn rahor manifestan en mana que puxes me-
tre los dits olama e axi maten la ma per loses e altra per la
naffia per mana q los dits senouren q puyan conexer quina
via fala naffia de part de dins e traua la femra el santh
quallada. **E** apres fer has de part de fora vn sorredor en la caxa
al pus baix q puxa e quel sorredor respouga al pus prei-
gon dela naffia e axi p tal que la materia hana carrera debno
dar e aqst sorredor li fes ab la ureta larga de snerar de coha
E apres pensa la naffia ab sos blanchs dos e ab oh rosar
merenhi vn poch de conell solament q lo blanch torne vermell
e ben detarut ab aqest nodut sien banyades stopades e meses din-
tre la naffia domunt en mana q pigen lo budell q femra no
hixa per entrar en la naffia ans hixa plo budell e al sorredor
metren hi vna corda reuollada feta destopa e vnrada ab aqtl no
dur e de part dunt fia ben ligat ab ses stopades de draps axi
com es acostumat en naffies. E fia lo sorredor vnat e la naffia
ab oh rosar e teben e ben mbert sga axi ny jorns en lo sable rater-
E al terç dia tornant de allo maten e al quart dia de allo ma-
ten e al v. dia gnardant lo en aqlla mana pero merenhi del
engnent vermell o egepnath. **E** la naffia ab la poluora fia
ben nedeu e torada q sopian que abans sera mada. **G**uarda no
dones erba en aqst cas ne molta vianda que pla erba fexa la
erba data entrar sen hia per lo budell naffiar e faldaria la naff-
fia e metra en perill lo canall.

**De coltellada q reb lo canall al rap dta coha
endret del ses**

Qom per desastre sera donar colp despassa sobre la coha endret
del ses poch mes amunt o mes amall es lo canall empi-
ll de perdre la coha sino es acortegm e com sera tal mra
fenh lo remey segnent. **D**e contment metron ala sqnena del
canall vn bardo e hauran dos lances olsons e q anguen del rap

dela spatla fins a les anques e yoqueu fora les anques un palm
 e nng e apres sia ben denerada la naffia e sien li squilars lps
 pels dela naffia entroin e fen per gmsa q snga nedem depels
 e de sanct car la sanct e semblant suzietat e peles fan venir
 materia que ve apocrefino axi sia ben nedada e sia apimada
 la naffia ^{be} subtilmet **E** nipo preuenidos labis odeles oies dela naf
 fia be adms per tal que nos treuque amost axi sien presbs los
 morros dant com danall e apimtan iust en mana q no ro
 manga sino nist e arada pmut sien dars n m per que no afli
 xe **E** metenhi n stopades ben lampades de aqua medesima
 sobre la plaga q es de blanchs dos ben debatuts e si hi en corpo
 rada farina de forment aranda e siay mesa una porcha de
 calc una tot ben mesclar e outanlm la naffia pel ammt e
 pel anall e sia ben ligada o enbenada axi com es larostrinat **E**
 e apres sia lenada la coha en alt e grada en ammt e sia com
 nada o ligada en lo albarde q hi han posat e ab los dos lisons fia
 h mes la coha quel hi han lenat en mana quela serne q no
 pnga detamar duna part m daltre ans la tupa en lo endret q
 la han dexada **E** la naffia sia mzada en la mana q es ot
 denat en altre capmol de naffres q es ab lo egyptach **E** mpero
 quat la coha hanta stat xox dies començanlas abaxar on porh
 e arap de xoxb altre porh en mana que las solten porh a
 porh no q sia soldada del tot **E** mpo guardau q parer n
 altres coses semblants no hi roquen en la coha nes pnya fregar

De squatrar e adobar de boqua

S lo canall ha necessari de adobar de boqua sperant li loeps
 q es q hana ambar de mndar per q com totes les dents
 haia mndades eles q son exides son ja fora la carn e
 ao ve quant lo canall ha nng anys e nng **E** sapian q si
 vos lo squatranen abans q les dents fossen de fora lo canall cobra
 ria les dents e per aquesta raho nos deu statrar to al dit temps

e en lo dit temps dels m. anys e mig lo de allí anant les dents no
li exiran axí si lo canall volenssquitar sia en quien com de
flaquea per ço que no corre tant perill per lo delectar ne per lo
obrar. **E** aflagant sia delectat lo canall en la màna acostimada
e ab aquell coltell qui ha nom enformador tallant lo lambrot
qui es de part de dins dela borja qui es nomenat barba o barbol
la esia li tallar en anall tro al colmello e ayo sia fet abans de me-
tre lo mors desquitar. **E** guardau mig anstien ala ma-
nelleta qui es en mig dela boqua e apres metentli lo mors de
esquitar e ab lo coltell qui ha nom enformador de punta sem-
lantli la barra tro ala dent qui ha arromandrie e apres tallant la
pera dela barba barra e ab lo coltell que acostiman de tallar o
de desentarnar algunes peres tirant en anall desentarna lo colmello
E met lo coltell entre lo colmello e la pala tots temps desentarnar
al entorn del colmello de part de dins dela boqua per l'orih
arant del colmello axí desentarnant e axí p tal quela barra
del canall no sia feta m sedada per l'orih m atz ners e com
hauren adres vegares ben baxada e desentarnada la barra la
nors pendren lo palanquerador e metren lo entre lo colmello e
la pala e palanquerar len en anant de punta tots temps re-
fermant lo car del palanquerador sobre la pala e axí o hauren
palanqueat de punta axí palanqueran denez la ma alant
la ma en alt e baxant la punta e axí tastan de sonar e si venen
q stana ferm tornantla a starnar al entorn e llavors tornan apa-
lanquear axí com he dit axí ne trauren subtilment e guar-
dan que no romanga gens del moll e sin romania trahent lo
ab la punta del enformador e sapian que sin romania molt pre-
caria asoldar la nassa. **Q**uem com hauren tret la him scant dan p
desentarnar la pala al entorn dins e defora e com sera ben desen-
tarnada metentla punta meten la punta del coltell entre la pala e
la repala e pms que hauren fet entrada penen lo palanquerador
e fenaxí com fes del stant e com ne sera fora trauren la repala
q es fort leg de arranquar. **E** apres pendren lo coltell e meten lo

dm̄s. p̄ los fr̄ats e apres passaren lo coltell sobre la boca e raenly
la boqua q̄ romanega equal e nuy romanque xxm̄s efa lo coltell
equal dms e de fora. **E**mpero dexant la manellera franca
e ben enornada ab que sia fins tant de les dents goes sobre los
labris. **E** hian apres un ferre de cure ab rames e ab pla e sal
fanto e vermell posanlo sobre les barbolles e be e sufficientmet
e apres fet aro ompluh los dots de sal e de sego e tota la plaga la
guera aben s̄ibar e tal fendela altra part. **E** apres metenli
vna simolsa duntre en la boqua esen per gms̄a que ab lambrots
mbran les naffres dela boqua e en los lambrots dan m̄. o m̄. volts
ab la simolsa. **E** apres sia mes en lo stable calt eben tantats los
forats per raho del ayre q̄ noli faga mal e mol destempre e apres
q̄ sia en lo stable ben tancar sia li lo pesebre omplut de palla pral
q̄ la barra no poch en terra e axi fen dela inada que tots temps
tinga lo pesebre ple de Cinada e de palla pero la inada sia ane
nosa e dantli sego e aro per tal q̄ la farina e lo sego heuren
en les naffres. **E** noli donen abentre no en spay q̄ sien passades
m̄. ores e sia la gna que venca tebea ab farina e axi ho v̄sats
fins q̄ sia guarit empo al x. jorn metras lo fie al canall en la
boqua mas lo mos sia en bolat ab stopa e axi s̄iga al man e al
vespre p̄ spay de vna ora. **P**o nora q̄ lo adobar del canall se vol
fer en la m̄ma dela hma e axi mateyo q̄ no sia en lo signe
daries car es signe per lo ap. **I**tem si lo canall es dms e fort
dela boqua comensanlo apassiar al xx. jorn p̄ q̄ que tendra la
boqua plagada e pendra remor al fie e rembra lo fie. **P**o si lo
canall es fi en la boqua laxanlo entrara ab lo fie en la boqua
mas nol comalguen. **E** sapian q̄ lo millor temps del any es al fat
miquel e aro p̄tal com hia rayms p̄tal com son molt p̄ris a
canall adobar e si son en altre temps dantli panses e figues se
ques per ablamr e teprax la barra e tot sanara. **E** tots jors passan
lo dit pla barra eguardan q̄ noli faga sobre r̄an e sm̄ f̄en lenan
lan ab la lanceta e metenli sal torrada amara e anespre.

Per serrar los statils del canall.

Msten lo mos de squarzar al canall e ab vna scosina
o coltell serrador sienh egnolats los estatils en egnal
dela barra. **E**mpero per tal q noy romanga squerda
ne os somogur ab vna rassa streta damplaria de m dit ela
piradura menuda ne sia passada sobre lo colmello serrat en gusa
que romanga pla endret dela carn dela barra e no pns bays
E apres podenhi axi baxar la brida danall los statils e enfe-
narfa bays q es enfeñar de brida.

Com se den restar lo canall.

Qom lo canall benendro bran p conexença q hanza abe-
gues o ab mules e nol pot hom menar entre altres
canalls ne entre mules ans es repropri langador e mor-
dedor p lo enamorament deles mules e tant seran ararierats
q per si mateixos lancen sperma axi com si canallassen femella
es de necessari poder remey tallar los collons enta maña seguer-

Lo Remey

Sia lo canall poch apoch aflaquit en maña que sia ben
flach tolench dela mada e dela palla e sia passerat
en aquesta maña e fa cost aflaquit pero mes val qt
aflaqueixan poch apoch q fa ab menys entremorament al canall
e apres com sera ben flach speraren la muna dela lina e
guardaren no sia en lo signe de sirpi. **E** derrocan lo canall
e liganh los collons ab vna simolsa p q nol agreme e ab vn
ganmet o instrumet tallant tallan lo pol poch apoch de p
danall e tallan lo myr e apres tallan la prima vnza e apres
tallan la altra noran q son moltes vntes e conexerhoen q
quant seren ala darrera on es lo vas dela spina allig exra
vna agnaza grega Ellanors vos tancan lo boro e ab vna ver-
ga de ferro calent ben vermella e q la verga sia lisa e cremar
tallan lo dindung e mudan de vergues en maña quen tallen
sents gayre serrar. Si per cremar mudat de vergues calents
sins salta santh canterizauho e tendren cendra e oh tot mes flach

e vintane la bossa elo cap del dindm q sera remada/ Dindm
es aquell mrm que soste lo bor e apres sia fet del altre en aqua
manera marexa e apres sia ligada la bossa ab la simolsa/ Simolsa
hora del restar per que sia tancada la santh/ Empo no tinga
la simolsa sino sta hora del restar fins al vespre esian tenada
la simolsa e de xan correr la materia dels collons tots temps
e stiga ben amantat en l'estable calt que noy entre ayre e danti
amemar ordi e qum gra vos vullan e palla e q al canall ven
dia en plaer saluant erbes sino que fossen seques/ E de aquestes
li poden dar per raho del gran desmenjament quels sol ven
vns m. jorns/ Empo guardau que no hana menjar m
begut quant lo canall detrocaren e com haura menjar hi porh
eh sia parat lo scalfament del derrorat danti abente aygua reba
ab farina mas no tant com ell volria beure sino com es arostru
mat en dietes de canalls com son malalts e ensemblants coses
E nos sinagen si lo canall pert lo menjar vn porh e sili pifla
lo ventre e la bossa e lo pibilar q ayre arostrumia tots temps e
apres per si mateys se desinfla e torna lo canall en menjar/ E
sapiant q en aqua manera no pert gens del cor ne dela forta
ans es tant fort com james/ Notau que tot lo restar va en ben
aflaquir e stes ben flach no reman que segue son dela sua
vida/ Notau q pres no restassen en la linia rexeut q sin
fen tant requiridor se romandria com dantes ay es mester que
en la myma sia obrat/ E porh apoch per la branca en spay de
m. mesos/

Del canall qui menara la roba e nola porta be
ans la cor de q ne sta molt leu

Om sia leia cosa al canall com hom lo arremet e menera
e gra en amunt la roba e com passera q te la roba tota
ppo que com lo canall rador hi canalla el arremet elo ca
nall mena la roba vltra la gran legea ay perul que com lo canall
rador portara la lanza fors ma lo aristol darrere ab lo menjar sta

coha per li lenar la lanza e fer li sonent gran enmig per que si
den donar remey

La cura

Prenen lo canall e dettorant lo apico es star aroshinat e
pendren vna lanzeta feta ayoico es la fulla dela olmetra
emipo lasta hana on palm e apres merenlay en lo mas
de endrer del ses en lo loth hon no ha pel **E**mpo lo tall se an
te al pel del mastle e merenlay tant en baporant com lo dit denmig
ha de loth e xaia la lanzeta sots lo mastle e tallant los nervis
e la vena q es al costat e com venzen que la naffia bnydara molta
sanch es senyal q es ben suenat **E** sino bnydabe tornant ab
la lanzeta acallar troq vinga bon flux de sanch e apres suenar
len anall a on forch anall danall la naffia desus **E**mpo la
naffia varia entre los pels feta aoran del ras e ayo fen dela alt
part **E** apres suonnyho les naffies sobiranes be ab los dits
en anall troq no bnyde sanch per q noli fara materia **E** apres me
ten la coha del canall entre les nipes del canall e tirant ab e mmet
lo ventre e ab vna marca danti alt al cap del mastle de pla m
o v. colpe **E** apres suonnyho v. poth la coha e suonnyhula
segons da mmet es dit **E** hiran romer e lorec des fulles e
pauis de roses e vintes dalls totes aqtes coses sien bullides ab
vi e apres q hana perdut la calentura eben sien li calderades les
anques **E** al terç jorn regonexen les naffies ab ploma o de
gallina e **fin** en anall q q mcha materia e ayo van no al vi
jorn

DEO GRACIAS

Prolech del libre seguent
Taula Del tractar de menestria de les mules con
post per lo noble mossen Marnet diez

Lo prolech del libre en carres	lxxxvi
Dela belica q mulla den haner	lxxxvi
Dels bons senyals que mulla den haner	lxxxvi
Dels bondats q bona mulla den haner	lxxxvi
Com se den hanear al amblar	lxxxvi
Com se den temre la mulla	lxxxvi
Dels pels qui per dret no se poden nomenar a les mules	lxxxvii
Dels malalties q acostume a venir a les mules	lxxxvii
Dela malaltia que dien roren	lxxxviii
Dela malaltia que dien admes	lxxxviii
Dela malaltia que dien encedra met	lxxxviii
De mulla quis costuba per menjar molta mada	lxxxix
De mulla que femra molt	lxxxix
Dela malaltia q nax a les mules dins la boqua en lo lambrot deig vers les gales	lxxxix
Dela malaltia quis fa dins la boqua sta mulla ala qual dien trebes	lxxxix
Dela malaltia que dien l'empastee paladars o fana	lxxxix
De mal dos de mulla	lxxxix
Dela malaltia que dien roren quis fa en lo dors dela mulla	lxxxix
Dela malaltia que dien formiga	xc
Dela enclanadura de les mules	xc
Dela malaltia que dien porrets	xc
Dela malaltia que dien exuagues	xc
Dela malaltia que dien rata	xc
Dela malaltia q dien aristella	xc
Dela malaltia que dien vexignes	xc
Dela malaltia q hom din ronya quis fa en lo cors dela mulla e denalla e les rames	xc
Del prohemer oronya q fa en lo cors e en la roba dela mulla	xc
Dela mulla q va en amor qressedarla dela calor	xcvi

Acolp d'ull de mmla

Per adesseta que mmla haia en lull

Dela malaltia que hom diu amorra

Dela malaltia q hom diu sanch somnien

De mmla que prouha

Dela conxepna dela mmla ses filla degna o de somera

Com deu esser ferrada la mmla

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

xcvi

Prolech del libre següent

Necessaria cosa es que parlem de les mules e aço pertal car los canallers vells qui en llur jouent han seguit lo mestre de les armes lurs persones romanen casades axi per los grans treballs com per les nassies que rehebudes hanran. Equant se lexen de portar armes per lur velleja cosa que parax muls reposats canalquen mules. E per ço yo mament dir ne fare un mer sera dela bellea que mulla den haner. Lo i. dels bons senyals q mulla den haner per esser bona. Lo ii. dels bondats q mulla den haner. Lo quart com la deuen anetar agublar. Lo v. com la deuen tenir. Lo vi. dels pels. Lo vii. de lurs malalties. Lo viii. de les mures lo lo viii. com den eer ferrada. Lo x. la ox nexema si es filla de egna o de Somera.

Dela bellea q mulla den han

Remunerament la bella mulla den eer tal que hara chir cap e serch e los vells ben afora e den esser borada de blanch quip pel se vulla que hara e les orelles petites e dretes lo coll larch e prim e un porch voltat p amunt e alt als dms sens carn. Lo goler ample e lo spatlar e los pits. Lo dors mit e un porch voltat per amunt les anques largues e quon com raxgudes e gran tret de un m aaltre. La coha ben firada e un dot sobre ella. les nupes grosses. Los braços grossos e los genolls no molt grans. Les rames seques. Los nauadors mits. Les coronas e les mans lises ab grans parets. Les rames dertas stenades quant vaden portar lo cap garcer e apurat menerant la buda ab la boqua mig cosa den amblar pla ellarch e per lo spero no den menerar la coha ne per ransament les orelles ne varia menerant les anques ne varia ala anqueta.

De les bons senyals q' bona mulla den han

Primera ment que haia poch pel e mit ebla e q' piga los brams
ben juns eq no piga esesa de tras mas q' haia poch de les
mans als peus quant para segura. quant para arres
nada q' no bape lo rape que haia bon rostar e gran plada e que
tinga los ses ben afola e gran natura eq haia les barres pri
mes e amples. **E** q' no sia pus baxa danat que de tras e
quant li daren de un spo que no pisse aqll rostar que la fer
ren mes q' altre sino per equal e que haia lo mro punte
les rostellles amples e q' correpa be e l'angeramet car for es bo
senyal ala mulla.

De les bondats q' bona mulla den haizer.

La bona mulla den haizer vni. roses e si aqres vni.
roses haica tot hom la pot comprar sens dmpre e
aquestes vni. roses son partides en m. parts e de m.
en m. **E** les m. son de delit e les m. de profit e les m. per
al mro. **P**rimera ment les m. de delit que vana pla e lan
gera ala ma e l'angera al spero. **E** les m. de profit q' no se
spante e q' no rappa e q' meme be. **E** les m. p' al mro
son q' sia bona de ferir e bona de fenar e bona de
enfellar.

Com la deuen auer a amblar.

Primera ment li metren lo fre q' sia passar ab una po
ra de mel e sal. **E** napres vnes tranes de caneme
e metren les hi ampes tanvelles e fer la en canalar per
lo h pla ab la ma alta etot ensemps la sostenada ab lespero q'
la on se arort ab lo altre. **E** quant sera en lo tramh lenar li
en les tranes e metrenh tranois po no sien de fust ras fals
sobre peg sino de espart e lanois li poden lenar lo fre emere
li brida eno la fasson molt passar sino amblar redo e nytar
car la mulla q' molt passa ambla alt e la q' no passa ambla pla.

E ane an la mulla que no passere sino p porch q vana q vana en ranch
de amblar car lo pas dela mulla es molt henquat e enmjos // la
mulla si se spanta no donen dels spercons ne pecres soffianades car
pensar q lo mal qh fen li vede q ven ellauors se spanta mes
mas gnyantla gentilmient e signantli dels speros e fentli
nyrar arde q se spanta la denen fer passar O nant lo
mulla tendra la buda portantli la ma baixa per tal que apren
ga de dur labarba als pirs

Com se den tenir la mulla

Uos primerament denen tenir la mulla en loch q no
sia calt ne gaire fcer e tnga palla exorta en quagua
e nola tngan ala serena m en loch qh do vent
e gran man fenli dar ung almut exort de sego gros // En
aptes vnes pogres de garroffes trencades pial qh faren ben
benre eli alissen lo pel **P**rimo fenli metre lo fe e spona
vna bona spona arreznada e sila hanen arznakar tanalquan
e sno fenli donar aygua es es dmoren fen la rabezar fins al
ventre // E quant sera venguda snga arreznada fins que
sia exorta en aptes metrenlan e dautm sa mada arap de vna ora
e mya o dedos dautl altre ung almut de sego

Com se den tenir la mulla en lo stiu

De stiu vos tendren la mulla en loch molt alt fesh mes
no ventos e dachien erba quant sera lo temps si es jone
de v anys en ms rmentantli adar erba lo primer jorn
de març porh mes onenys e gran man dachien sego pmo di
zenla arabezar e banyantla tota e lo cap e tot lo als e tenpila
vna spona en lo rabez delayona e tornantla e tenmilla en loch
fesh nosty sia exorta pmo dautl sa mada e de sepa tenmilla en
loch fesh e q vera gent e aqui menge herba e dautl abente
de sepa Al vespre rabezantla po no sino les rames enola me

cessen en lo stable sino ben exorta e en lo stable meneianla sonent

E si es mulla q passe vij. anys noli donen erba fins en lo Abril
e si es mulla q passe viij. anys noli donen fins en May e
defer q hana palla noma demt lenauli la erba enoli donen
sino de festa fins per tot Agost rao la erba amula jone ruala
e fala enobergnre e bastir. **E** amula vella atendreyz hila
raen e tolli la forza e lo treballar. **S**onent baten les rames
da mulla ab orms ben podurs esal rema e de gras tot mes
clar p palmarla de vegues e de porrets Car comuna met
venen mes ales mules q als ruals en spenal los porrets so
molt gnaris aelles elos fanyts elofem aqui les met ab les rames
mullades en lo stable.

Dels pels qm p dret nom se poden nomenar ales mules

Lo apiment primer pel es negre lo qual es molt genul pel
pero guardan q no hana lo morro negre car aquestes m
tals son dres molhmes les quals comuna met son bra
nes e spantrades. **M**as la mulla negra e de tot altre pel den esser
borada de blanch. Aquestes mules negres son molt vmes e ben a
gudes po es obs q les guarden de spantr.

De mulla castanya.

Es mules castanyes n hade dos manes de color de
castanya e de pg rlares. **E**les pus sures son pus
agudes al spero. **E**les alris son pus pereoses po
son de Major treball.

De mules samnes

Les mules samnes son de iij. pels castany e negre
e blanch aquestes son de gran cor e de gran treball
pero no es genul pel

Deles mules vages

Les mules vages son clares color dor e dene haner les rames e la coha negra e verada de negre. aqst es fort gent pel pero aquestes vages son millors per arancalar per Cuntar que per rany car no son de gran treball e quant van ab delit son molt agudes del spero mas quant se van canlant ne son fort dures

Deles mules totes roges

Les mules totes roges que no han les rames negres son fort viles mules car son de fort porch cor e de porch treball car defet se ransen e siuen mes q les altres e anissent dolor en vna part o en altra e son molt leges de pel

Deles mules roges ab les rames negres

Les mules roges e les rames negres ne hyen alguns de bones e son gentils pero guardanos q no hanen entre lo roge e lo negre a les rames veres negres car aquestes son pereoses ab porch treball e vinoses

Deles mules pardes

Les mules pardes son q no son castanyes ne son roges sino q pren par de tot e tenen les rames e la coha negra. Aquestes son mules de gran treball e comunament mengen be e no son molt vinoses ne son molt agudes del spero ny molt pesoses aostmense de tenir pg grosses q les altres

Deles mules rures clares

Les mules rures clares son de maior treball q neugn nes de les altres q omen mes e ab menys vins pero tot hom les menysprea per q tornen blanques

Deles mules rines perenyas o pel destornell

Les mules rines perenyas o pell de stornell son dres axip-
tal com la maior part de lurs cors es negre sino q han al-
gunes pels blanchs per tot lo cors e en la cara qnen com-
mes **A**questes son fort agudes e de gran reball pero lennent pre-
nen vin e fan la gran agudea q han

Deles mules qui han pel de rata

La mula pel de rata ha fort genul pel e fort prim e mit-
e han poca pla squena e les carnes negres han una
logea q han lo morro negre totes les mes **A**questes
mules pel de rata son ben agudes e van ben deliroses po pnen
lennent vin en spenal de spantar e son nullors p a cimar q
parany

Deles mules de pel melado

Lo pel q dien melado es blanch e rog e aqses mules son
molt delirades e ranyen tost po ab folch van prou deli-
coses per temps tornen blanches no son gayre menys
doses pero son fort vinyoses

Arag vull dir les lurs malalties qls acostume de venir
sonet po tots les malalties q vene als canalls venen pa-
les mules any altres q fort atant los venen :

En son aquestes

En son aquestes les quals vene **P**rimera ment vora
Admes enredraient Sanchforniment Thamorro
e axico he dir totes les de mes malalties qm vene als
canalls venen ales mules e guarexe per aquelles marexes
mres solament dire de v. malalties qm acostume de venir
mes e pg sonet q totes les altres car si altres ne han menys de
aqses ghan ales mres dels canalls e trobaren les mres **E**aqses
v. son naturals en apres dire de algunes ardenials eles mres

Es son aquestes puñament vorm.

Primament vorm / lo vorm ve ala mulla per stare en loch molt calt e quey hana pols de fem eli ve per temer la en loch bon lido lo ayre eli ve per molta pols que li entra per les narils eli ve per sobres de molt gran treball car remouh les males vides e ammettense en vorm eli ve per haner molta santh // La conexença de aquest mal es quela mulla sta molt trista e pert lo memar sta mada e any quels ploren los vills e tenen lo cap baix

La cura

LAmica de aquesta malaltia es aquesta vos deffer la fireu sag nar de les yllades per tirari aquella mala vider arreter car lo maior perill quela mulla pot haner si es q lo vorm li don ga al cap car sil lancia per lo nas veli chamorro al nas e strangol lo qual se fa en la gola e ayes cosa mortal car ofegala **E** axi al canall es medenya eguament quel lance per lo nas es mortal ala mulla la raho es aquesta lo canall ha pus amples les venes den mig anant vers lo cap q no ha denmig arriere **E** quat la mala humor del vorm va vers lo cap troba laarrera pg ampla q den mig arres e aarrera mule la mala vider qui no faria arres per q les venes son pus prestes e no poria axi pte exir **E** aquesta h vider es molt feda e sis congela propds temps far venir molts accidents al canall de quen mor Dela mulla es tot lo contrari car ha les venes molt pus amples den mig arres q denmig anant **E** si lo vorm va axi denes lo cap no pot exir axi dellivre e la materia feda refredali lo retuelli e les arteries del coll lanois ve lo chamorro e lo strangol e tolli lo meniar e les barres assehenhs e tapali los canons e matala pro en lo vorm es gtraria tota la medenya del canall ala mulla **E** napres q vos hanzen fer sagnar la mulla de les yllades vos la faren par demit en vn aubertiz molt fresch e tots matins fen la ben mullar en spenal lo

cap e fenta memar en pessebre al e per lo mar d'auh vn almu-
 de sego gros exnt e d'auh sagi ab fulles de rane tot jorn e en
 la brida merhenhi propa e sobre la propa vntaula de oli d'elloz e
 sobre loh merenhi amido molt e gro fen vna vegada amati
 altra anespre e guardan q lo voorn molt omga al cap. **E**
 nola reballen molt per tal q noli romage lo voorn e quat
 stara arregnada siga ab lo cap alt ferba l'es molt bona fies
 lo temps en apres li faren aquest benratge. **C**hanren signes
 seques e merenles arremillar e puy darlos en vn bulle
 ab la ma deffer les hen e ab aqlla angua deffenhi vn porh
 de sagi e merenhi assia vn porh e vn porh de lenat q sia ally
 ben deffer. **E** de aqst benratge d'auh tots matins aprat
 com rabia en vn bon ban de barber. **E**n apres preni mia
 dotzena dog ab la closta e merenlos en omage e signen fins que
 la cosa sia ben blana e collan la mola q siga ab lo cap alt be e pla
 bota sien ligats los ons e atap de viij. jorns d'auh altres tant e a
 xi de viij. a viij jorns d'auh vna dotzena e miya de g

Amal da dmes

A dmes se fan a les mules per abundamet de sang e pmales
 omors fides qus remone dms lo cors e donals grandolor
 qles fa grar e lenat qora togo. **E** cominament aqsta
 malaltia o mala omor va a les arteries del coll e fals tan grandolor
 quels enredra lo coll e vels spasme quels fa asseure les barres e si
 les admes son fets ne moren. **E** any q quat los ve los dona
 tan grandolor q sospasmer les fa raire

La cura

Us la primera cosa queh faren quant conexeren q ha
 admes la faren sagnar del coll e de vna vena q ha
 de ms la lengua e altra ves del nas de pt de dms
 ob vn puncho. **E**n apres haian mantega sin poden haner
 sino ob e vntan vos ne les mans e freganhi molt amunt

e anall lo coll e totes les artieres e les barres e avo fen gran stoma
e en apres cobrin la be ab vna flarada lo coll e tot lo cors
e fenta molt passerar amunt e anall en loch si fer se
pot q noli do ayre en apres hanan aygua e merenhi molta
sal e metenthi dms les orelles e anant enron dela mmla
digan // Xp gnarenoques tu de tots mals com fen la ver
ge maria dels que har al pen dela ren // E per res guardan
que noli tagnessen vnes glandes q naturalmet se enlo
coll prop lo cap les quals los nosabents dien q son admes e
no es als sino q per la mala umor sinflen aquelles gland
les de que moltes vegades se sdone q per lo traure ne mo
ren o pur sino more no aprofita res lo traure // E si amn
la cantra sospitosament anant per camy o en rassa plo dimal
deles admes // Premir vna verga e med mla de pt de fora
del nas ho so al coll dela mmla e fallgassen que nobast al
vll vna ma pnyx metentlay plo nas amnt e brotantla plo
nas tant fins quen xoqua m.º.º.º. gres de sauch la verga
sia aguda per que pinche millor e deffet la mmla lenaça.

Deuredrament

Euredrament es vna malaltia que ve al coll dela mmla
en los nins e donals grandolor entant que la fa
star tota entredrada e era qnos pot girar anengna
part ne baxar ni alçar lo cap ni poria pendre la viança de
terra sino quant san e ab gran affany // Aquesta aytal malaltia
sdone ala mmla p sobres de gran carrech enles spalles e de gran
sequedat q ha en los nins

Lancia

Lancia Om den pendre los rabells dela mmla e tirar los molt
amunt ayant com poren e hanan vn ast de ferro
prim e falfanlo molt e foradantli lo myzo del coll
de part apart e guardan no toques als nins e axi denen

foradar en .v. parts del dela largaria del coll e de forat aforat
den haner m. dies poch mes o menys. En quastun forat
meten una corda de canem o delli o de cerdes de ocha de canall
e no sia molt prima ni molt grossa e den tenir aqnestes cor-
des en los forats. .v. dies e tenyn la mulla molt calenta
e en loch ben calt.

Mulla que costuba p menjar molta cridada

Aymoltes mules que menjen molta crida en la pode-
ra moltes e inflen los costars. A aytal malaltia
hauri una tra dol e on terrar petit de fin vi e
inhauert ben pirat e gremonia e verga de poch
ben pirada e tot aro mestlat metenloy en un corri e danloy
abentre egnaria. Altra mania per gnarir prengnen dos ho-
mens una faya grossa e prenga la un a un cap e laltre
al altre e metenloy de pus lo ventre e menelo for a munt
e anall plo ventre en mania qui vol aliar la mulla ena-
munt. E com aro sera fet hanteron hom qui hauri
la ma prima e vntelas ab oli e metalay per lo ses e ka
gan tota aquella femta e corruptio q pora e tenir la mulla
un jorn o .ij. q no menje.

Mulla qui femta molt

Han cerues fresques e si non poden haner de fresques
hauri ne de seques e merentes en aygua e bullen
un .o. m. bulle e de aqua aygua femte benzarge e
danlin cada man e aro griman uns .xxx. jorns e meten
li tota ora una borta almosta de gra de quaza en la
mulla amian e a respire e tot aro es cosa q preny molt.

Dela malaltia q naix ales mules en lo lambrot de pus les galtes

Ales mules se fa una malaltia en los lambrots de pus
de part de dins prop dels quexals e dien li sanzells
o capillos e son blanets e fan se com a neyignes e

fontant grans

son tant grans com faves e fouse desobres abundamier de santh
e tolli lo menjar ala mulla e fala deffetar e gnatey se axi / pre
nim vn ferre axi fet com an e merenlo pla sanzella e tran
vers vos vn poch et ab vnes tesores q tallent be tallantay bes
ala rarl / E gnardannos de no rotar en lo lambrot e pux pre
nir mel e ungze e sal e mesclauho tot en vna sindella e
freganne la plaga / n. o m. vegades

**Dela malaltia q's fa en la boquina dta mulla la
qual dien barbes**

En la boca dela mulla se fa vna malaltia que dien barbes
e nax dins la lengua e fa poch grans com anrons
e deffolor e fouse de anstamet de vmois e fan ala
mulla perdre lo menjar e repper lo benec e fa par tusta la mulla
la **D**euense tallar axi com la sanzella dament nomena
da e afegar ab aqles mateyes oses

Dela malaltia q dien lompastre o fana

Aco es vna malaltia qms fa en la boca dela mulla entre les
dents aqsta malaltia ve per molta santh e coneypla hom
axi que sembla lo paladar estalone e en mig del paladar
prop les dents se fa vna durea inflada ala qual dien fana per
tal com es axi com vna fana e quant la mulla ha aqsta ma
laltia no pot menjar ans quant pren lauada mig mastegada
la lexa ranze

La cura

Loremey es aqnest que hauran vn ferre q sia larch e al rap
volat e tallant e merenlo sobre la fana vn car de colrell
e tranlo for fins ales dents e arranquant la fana e exam
la ben deffagnar pallens elo dit ferre sia calt **E** pux hauran vi
ngze e sal e vn poch de sego e fregant be la plaga ala boca
e lexanta par vna bona pona eufienada e sino tendra fana sino
solament paladars fregantlos hi ab ungze e ab sal grossa vn jorn

o q om e si per aço n'oh baxen e no cobra lo menjar sagnantlos
bien q. o en n. parts car onsemilla los poden p'mirhar qu'emoy
ha perill pero quant pus prop la sagnan deles dents mes val
E n'apre q'nanza e'it prou s'ach fregantlos hi ab sal e ab vmagre
aprox dir he

Mal dos de mula.

Son moltes mules que han mal dos que quant sien ab
la sella los infla lo dors e de aqui vene les matadures
E aço li ve per gran flebea del myro del dos don cone
darhi remey

Lana.

Bahen lo dors dela mula tant com te la sella e quant lo han
ren ras preuen vmagre pegimra sal salma oh sagi vell coffre
tant dela hi com del altre e bollunho tot en una paella
o en una gran racola e meten vnes mordaces ala mula E quant
bullira tot lo darunt dit haran un manl de lenç e n'ullan
ho en aço q bullira e fregantli tant lo dors tross tot sia despes
la pegimra e'it lo als siga aço .x. dies E dels .x. dies anant
tross als .xv. dies vntunho casim por ab oh teben fins q ex dies
sien passats e en aço terminy dels .xx. pons nola quanalque
e lo bardo fen lo forat de drap de lana

Dela malaltia q die com q's fa en lo dors de la mula.

Has ales mules una malaltia que dien coms vol dir com
apollada e que solleua lo myro e endureyxe aprox acam
e fas per q la carn se magua e aço ve per gran carrega
e infla e ans que sia la infladura abaxada fan desensellat
mula e infla e com lo dos es inflat e no es vbert coma
quen la traballenla e abla s'ach infla lo dors e nola deuen par ab
la sella trossos fos refredada E aço m'axo se fa alguna ducea q
la sella li vnga ampla e'it cana rodant o p q'v cana rodant una m

1789-1790-1791

SANTA

Signature - 1950: 998a

137
Biblioteca Valenciana

31000009570287

